

Nr 740.

Rättegångsbalk;

given Särö den 18 juli 1942.

Vi GUSTAF, med Guds nåde, Sveriges, Götes och Vendes Konung, göra veterligt: att Vi, med riksdagen¹, funnit gott förordna, att rättegångsbalken i Sveriges rikets lag skall hava följande lydelse.

FÖRSTA AVDELNINGEN.

Om domstolsväsendet.

1 KAP.

Om allmän underrätt.

1 §.

Allmän underrätt är på landet och i stad, som hör till domsaga, häradsrätt samt i annan stad rådhusrätt.

Domsaga utgör ett tingslag; är domsaga mycket vidsträckt eller äro eljest synnerliga skäl därtill, må i domsaga vara två eller flera tingslag. Tingslag är häradsrättens domkrets.

Om indelning i tingslag förordnar Konungen.

2 §.

Allmän underrätt är första domstol, om ej annat är stadgat.

3 §.

Domsaga förestås av häradshövding.

I domsaga skall, om göromålen kräva det, som biträdande domare finnas en eller flera tingsdomare. Häradshövding och tingsdomare skola vara lagfarna.

För domsaga skall finnas kansli, som hålles öppet för allmänheten å bestämda tider.

4 §.

I häradsrätt dömer häradshövdingen med nämnd. Häradsrätten vare dock domför utan nämnd vid måls avgörande utan huvudförhandling samt annan handläggning, som ej sker vid huvudförhandling eller syn å stället, så ock i tvistemål vid huvudförhandling, som hålles i omedelbart samband med förberedelsen.

5 §.

I tingslag skola finnas aderton nämndemän. Erfordras flera nämndemän, bestämmer Konungen deras antal.

I nämnd skola sitta minst sju och högst nio. Rör mål allenast ansvar för brott, varå icke kan följa svårare straff än böter, och förekommer i målet ej anledning, att målsägande finnes, eller hålles syn å stället utom huvudförhandling, vare dock häradsrätten domför med tre i nämnden.

¹ Riksdagens skrivelse 1942: 421.

Häradshövdingen fördele efter samråd med nämnden tjänstgöringen med nämndemännen. Fördelningen bör ske så, att erforderlig ortskännedom är förträdd inom nämnden.

6 §.

För tingslag skall å den eller de orter, som Konungen bestämmer, vara tingsställe.

7 §.

I tingslag skola för huvudförhandling med nämnd å tingsställe årligen å bestämda tider hållas allmänna ting. Allmänt ting skall med undantag för tiden under häradsrättens ferier hållas varje vecka, om ej annat föranledes av arbetet i domsagan, antalet tingslag eller andra omständigheter. Äro i tingslag flera tingsställen, fördelas tingen mellan dem.

För huvudförhandling i mål, vari häradsrätten är domför med tre i nämnden, skola, om det erfordras, ting hållas å bestämda tider och orter. Ting må hållas å annan ort än den, där tingsställe är.

Om tingsordning förordnar Konungen.

8 §.

Då det för arbetets jämna gång eller eljest finnes erforderligt, äge häradshövdingen för förhandling, som sägs i 7 §, utsätta särskilt sammanträde samt bestämma tid och ställe för sammanträdet.

9 §.

För annan handläggning än i 7 § sägs skall häradsrätten hålla sammanträde så ofta det för arbetet kräves. Häradshövdingen bestämme tid och ställe för sammanträde.

10 §.

För rättsskipningen i rådhusrätt skola finnas borgmästare och rådmän samt, om göromålen kräva det, en eller flera assessorer. De skola vara lagfarna.

Rådhusrätt må vara delad i avdelningar.

Vid rådhusrätt skall finnas kansli, som hålles öppet för allmänheten å bestämda tider.

11 §.

Rådhusrätt vare domför med tre lagfarna domare; ej må flera än fyra lagfarna domare sitta i rätten. I mål om ansvar för brott, vara kan följa straffarbete i två år eller därutöver, skall rådhusrätt bestå av en lagfaren domare och nämnd; finnes, sedan nämnd deltagit, målet ej vara av sådan beskaffenhet, vare rätten dock domför i den sammansättning nu sagts.

Vid måls avgörande utan huvudförhandling samt annan handläggning, som ej sker vid huvudförhandling eller syn å stället, så ock i tvistemål vid huvudförhandling, som hålles i omedelbart samband med förberedelsen, vare rådhusrätt dock domför med en lagfaren domare. Lag samma vare i fråga om huvudförhandling och syn å stället i brottmål, om målet rör allenast ansvar för brott, vara icke kan följa svårare straff än böter, och i målet ej förekommer anledning, att målsägande finnes.

12 §.

I stad med rådhusrätt skola finnas nämndemän till det antal, som Konungen bestämmer.

I nämnd skola sitta minst sju och högst nio.

Borgmästaren fördele efter samråd med nämnden tjänstgöringen mellan nämndemännen.

13 §.

Rådhusrätt skall för huvudförhandling varje vecka hålla en eller flera allmänna rättegångsdagar samt eljest sammanträda så ofta det för arbetet kräves.

Rådhusrätt skall sammanträda i staden. Sammanträde må ock, om särskilda skäl äro därtill, hållas å annan ort.

14 §.

Om särskild sammansättning av underrätt vid behandling av vissa mål gälle vad därom är stadgat.

15 §.

Till huvudförhandling må ej utan synnerliga skäl å samma dag utsättas flera mål, än att de kunna beräknas bliva slutförda under en tid av sex timmar. Hinna ej alla sålunda utsatta mål behandlas under dagen eller kräver ett måls handläggning mera än en dag, skall sammanträdet pågå under erforderligt antal helgfria dagar i följd.

Om den ordning, i vilken målen skola företagas, och om uppropslista förordnar Konungen.

16 §.

För förvaring av anhållna eller häktade skall för domsaga å tingsställe eller annan ort, som Konungen bestämmer, så ock i stad med rådhusrätt finnas häkte. Med Konungens tillstånd må häkte vara gemensamt för flera domsagor eller för domsaga och stad. När med hänsyn till häktets belägenhet eller eljest skäl äro därtill, förordnar Konungen särskild häktningsdomare att före åtalet verkställa på rätten ankommande prövning rörande häktning.

17 §.

Närmare bestämmelser om underrätts organisation och verksamhet samt domsagas förvaltning meddelas av Konungen.

2 KAP.

Om hovrätt.

1 §.

Hovrätt är överrätt i mål, som fullföljas från allmän underrätt. Den äger tillsyn över de domstolar, som höra under hovrätten.

2 §.

Hovrätt tillkommer att som första domstol upptaga mål om ansvar eller enskilt anspråk på grund av ämbetsbrott av underrättsdomare eller annan ämbets- eller tjänsteman, mot vilken åtal för sådant brott enligt lag eller författning skall väckas i hovrätt.

Är i lag eller författning eljest stadgat, att mål skall upptagas omedelbart av hovrätt, vare det gällande.

3 §.

I hovrätt skola finnas president samt hovrättsråd och assessorer. De skola vara lagfarna.

Hovrätt skall vara delad i två eller flera avdelningar. Avdelning skall bestå av minst tre hovrättsråd, av dem en ordförande och en vice ordförande, samt en eller flera assessorer. Presidenten må vara ordförande å avdelning.

Vid hovrätt skall finnas kansli, som hålles öppet för allmänheten å bestämda tider.

4 §.

Hovrätt vare domför med fyra ledamöter. Ej må flera än fem sitta i rätten. Konungen bestämmer, i vilken omfattning åtgärd, som avser allenast måls beredande, må vidtagas av en ledamot i hovrätten eller av tjänsteman vid denna.

5 §.

Hovrätt skall sammanträda å ort, där den har sitt säte. Sammanträde må ock, om särskilda skäl äro därtill, hållas å annan ort.

Sammanträde skall hållas så ofta det för arbetet kräves.

Hovrätt, beträffande vilken Konungen meddelat förordnande därom, skall årligen å bestämda tider hålla hovrättsting utom förlägningsorten å viss eller vissa orter inom domkretsen för huvudförhandling i mål från den delen av domkretsen.

6 §.

Rikets hovrätter äro: Svea hovrätt, Göta hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, hovrätten för Västra Sverige, hovrätten för Nedre Norrland och hovrätten för Övre Norrland.

Om hovrätternas domkretsar förordnar Konungen.

7 §.

Närmare bestämmelser om hovrätts organisation och verksamhet meddel av Konungen.

3 KAP.

Om högsta domstolen.

1 §.

Konungens domsrätt utövas, på sätt regeringsformen stadgar, av högsta domstolen.

2 §.

Högsta domstolen är överrätt i mål, som fullföljas från hovrätt.

Att i högsta domstolen talan i visst fall må föras mot beslut av advokatsamfundets styrelse, stadgas i 8 kap. 8 §.

3 §.

Högsta domstolen tillkommer att som första domstol upptaga mål om ansvar eller enskilt anspråk på grund av ämbetsbrott av hovrättsdomare eller annan ämbetsman, mot vilken åtal för sådant brott enligt lag eller författning skall väckas i högsta domstolen.

4 §.

Högsta domstolen skall vara delad i två eller flera avdelningar.

Finner någon av högsta domstolens avdelningar vid överläggning till dom eller beslut den å avdelningen rådande meningen avvika från rättsgrundsats eller lagtolkning, som förut varit antagen av högsta domstolen, må avdelningen förordna, att målet i hela dess vidd eller, om det prövas kunna ske, allenast viss i målet uppkommen fråga skall avgöras av högsta domstolen i dess helhet.

Hava i särskilda, för avdelningen kända domar eller beslut mot varandra stridande åsikter i fråga om viss rättsgrundsats eller lagtolkning å olika tider gjort sig gällande inom högsta domstolen, äge vad nu är föreskrivet tillämpning allenast i det fall, att avdelningen finner den rådande meningen avvika från dom eller beslut, som senast meddelats.

Vad nu är stadgat avser ej mål, som angår häktad eller eljest enligt särskild föreskrift fordrar skyndsamt avgörande, om målet förekommer å sådan tid, att det icke utan menlig tidsutdräkt kan avgöras av högsta domstolen i dess helhet.

5 §.

Då mål avgöres av högsta domstolen i dess helhet, böra, om laga hinder ej möter, alla justitieråden deltaga i avgörandet.

6 §.

I behandling av fråga rörande tillstånd, att talan må komma under högsta domstolens prövning, skola tre ledamöter deltaga.

Konungen bestämmer, i vilken omfattning åtgärd, som avser allenast måls beredande, må vidtagas av nedre justitierevisionen eller tjänsteman vid denna.

7 §.

Förekomma skiljaktiga meningar, huruvida tillstånd, som sägs i 6 §, skall meddelas, vare tillstånd beviljat, om två ledamöter äro ense därom eller i fall, som avses i 54 kap. 10 § 2, någon ledamot finner tillstånd böra meddelas.

8 §.

I nedre justitierevisionen skola för måls beredande till behandling i högsta domstolen finnas revisionssekreterare. Revisionssekreterare skall vara lagfaren. Vid nedre justitierevisionen skall ock för högsta domstolen finnas kansli, som hålles öppet för allmänheten å bestämda tider.

Närmare bestämmelser om nedre justitierevisionens organisation och verksamhet meddelas av Konungen.

4 KAP.

Om domare.

1 §.

Lagfaren domare skall vara svensk medborgare och hava fyllt tjugufem år samt hava avlagt för behörighet till domarämbete föreskrivna kunskapsprov.

Ej må den utöva domarämbete, som är omyndig eller i konkurstillstånd.

Om kunskapsprov och villkor i övrigt för utövande av domarämbete förordnar Konungen.

2 §.

President i hovrätt, hovrättsråd, häradshövding, borgmästare och rådman utnämnas av Konungen. Revisionssekreterare utnämnes eller förordnas av Konungen.

Om val av borgmästare och rådman är särskilt stadgat.

3 §.

Assessor i hovrätt och tingsdomare utnämnas eller förordnas av Konungen. Om tillsättning av assessor i rådhusrätt meddelas bestämmelser av Konungen.

4 §.

Om beviljande av ledighet och förordnande av vikarie för lagfaren domare i hovrätt eller underrätt meddelas bestämmelser av Konungen.

5 §.

Nämndeman utses genom val.

Vid val av nämndemän för tingslag utgör varje kommun en valkrets. Understiger antalet nämndemän kommunernas antal, skola angränsande kommuner på lämpligt sätt förenas till valkretsar. Två eller flera kommuner må ock eljest sammanföras till gemensam valkrets, om det finnes erforderligt för att skilda orter eller delar av tingslaget skola bli behörigen företrädde inom nämnden. Stad må ej med annan kommun förenas till en valkrets. Antalet nämndemän fördelas mellan valkretsarna i förhållande till deras folkmängd; varje valkrets skall dock utse minst en nämndeman. Indelning i valkretsar och antalet nämndemän för varje valkrets bestämmas av rätten.

Vid val av nämndemän för stad med rådhusrätt bildar staden en valkrets.

Val förrättas på landet å kommunalstämma eller, om kommunalfullmäktige finnas och kommunen utgör egen valkrets, av dem. Äro flera kommuner för-

enade till en valkrets, förrättas valet å gemensam kommunalstämma; rätten bestämme, å vilken kommuns stämma valet skall förrättas. I stad förrättas valet av stadsfullmäktige eller, om sådana ej finnas, å allmän rådstuga.

Då nämndeman skall väljas, ankomme i domsaga på häradshövdingen och i stad med rådshusrätt på rätten att göra anmälan därom till den som har att föranstalta om valet.

6 §.

Valbar till nämndeman är man eller kvinna, som inom valkretsen äger rösträtt å kommunalstämma eller vid val av stadsfullmäktige och där har sitt hemvist samt fyllt tjugufem år. Lagfaren domare, befattningshavare vid domstol åklagare, polisman eller advokat eller den som eljest har till yrke att föra andras talan inför rätta må ej vara nämndeman.

Ej må annan vägra att mottaga uppdrag som nämndeman än den som fyllt sextio år eller eljest uppgiver giltigt hinder. Den som avgått ur nämnden vare ej skyldig att åter inträda förrän efter sex år.

7 §.

Klagan över nämndemansval skall föras hos rätten. Föres klagan, lände valet dock till efterrättelse, om ej rätten förordnar annat. Rätten pröve, ehuru klagan ej föres, den valdes behörighet.

8 §.

Nämndeman väljes för sex år, dock äge han avgå efter två år. Visar nämndeman giltigt hinder, må rätten även tidigare entlediga honom. Nämndeman, som fyllt sextio år, äge ock avgå ur nämnden. Upphör nämndeman att vara valbar, vare uppdraget förfallet.

9 §.

Nämndeman, som entledigats eller eljest avgått, vare, om han alltjämt är valbar, skyldig att fortfarande fullgöra uppdraget, till dess besked inkommit till rätten, att annan blivit vald, samt att även därefter tjänstgöra vid fortsatt behandling av mål, i vars handläggning han förut deltagit.

10 §.

Är nämndeman av jäv hindrad att tjänstgöra eller uteblir han från rättens sammanträde och kan annan nämndeman ej utan tidsutdräkt infinna sig, äge rättens ordförande till tjänstgöring i nämnden kalla någon, som är valbar till nämndeman för domkretsen.

11 §.

Domare skall, innan han må tjänstgöra, avlägga denna ed:

»Jag N. N. lovar och försäkrar inför Gud den allsmäktige och vid hans heliga ord, att jag vill och skall efter mitt bästa förstånd och samvete i alla domar rätt göra, ej mindre den fattige än den rike, och döma efter Guds och Sveriges lag och laga stadgar; aldrig lag vränga eller orätt främja för släkt, svägerskap, vänskap, avund, illvilja eller räddhåga, ej heller för mutor och gåvor eller annan orsak, under vad sken det vara må; ej den saker göra, som saklös är, eller den saklös, som saker är. Jag skall varken förr, än domen avsäges, eller sedan uppenbara dem, som till rätta gå, eller andra de rådslag rätten inom stängda dörrar håller. Detta allt vill och skall jag som en ärlig och uppriktig domare troget hålla.»

Med Konungens tillstånd må den, som på grund av sin åskådning i religiöst hänseende hyser betänklighet mot att avlägga ed, i stället avgiva försäkran på heder och samvete av samma innehåll i övrigt, som sägs i första stycket.

Ed eller försäkran skall avläggas inför domstol eller inför rättens ordförande.

12 §.

De som med varandra äro eller varit gifta eller äro trolovade eller äro i rätt upp- och nedstigande släktskap eller svågerlag eller äro syskon eller äro i det svågerlag, att den ene är eller varit gift med den andres syskon, eller som stå i adoptivförhållande till varandra, må ej samtidigt sitta som domare i rätten.

13 §.

Domare vare jävig att handlägga mål:

1. om han själv är part eller eljest har del i saken eller av dess utgång kan vänta synnerlig nytta eller skada;
2. om han med part är eller varit gift eller är trolovad eller är i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag eller är syskon eller är i den släktskap, att den ene är avkomling till den andres syskon eller att de äro syskonbarn, eller i det svågerlag, att den ene är eller varit gift med den andres syskon eller syskons avkomling eller med någon, från vilkens syskon den andre härstammar, eller om han står i adoptivförhållande till part;
3. om han till någon, som har del i saken eller av dess utgång kan vänta synnerlig nytta eller skada, står i förhållande, som avses i 2;
4. om han eller någon honom närstående, som avses i 2, är förmyndare eller god man för part eller eljest parts ställföreträdare eller är ledamot av styrelsen för bolag, förening eller annat samfund, stiftelse eller annan sådan inrättning, som är part, eller, då kommun, vägdistrikt eller annan sådan menighet är part, är ledamot av nämnd eller styrelse, som handhar förvaltningen av den angelägenhet målet rör;
5. om han eller någon honom närstående, som sägs i 2, till någon, som har del i saken eller av dess utgång kan vänta synnerlig nytta eller skada, står i förhållande, som avses i 4;
6. om han är parts vederdeloman, dock ej om parten sökt sak med honom för att göra honom jävig;
7. om han i annan rätt såsom domare eller befattningshavare fattat beslut, som rör saken, eller hos annan myndighet än domstol eller såsom skiljeman tagit befattning därmed;
8. om han i saken såsom rättegångsombud fört parts talan eller biträtt part eller vittnat eller varit sakkunnig; eller
9. om eljest särskild omständighet föreligger, som är ägnad att rubba förtroendet till hans opartiskhet i målet.

14 §.

Vet domare omständighet föreligga, som kan antagas utgöra jäv mot honom, vare han skyldig att självantaga det till känna.

Vill part göra jäv mot domare, skall han framställa invändning därom, då han första gången för talan i målet, sedan han erhöill kännedom om att domaren sitter i rätten eller eljest tager befattning med målet eller, om den omständighet, varå jävet grundas, då ej var känd för parten, sedan han erhöill sådan kännedom. Underlåter parten det, vare hans rätt att framställa invändningen förfallen.

Fråga om jäv mot domare i lägre rätt må ej upptagas i högre rätt, med mindre jävet i den högre rätten göres av part, som enligt vad i andra stycket stadgats är berättigad därtill, eller talan föres mot beslut, varigenom jävet ogilats. Ej må fråga om jäv mot särskild ledamot av nämnd väckas i högre rätt.

15 §.

Sedan fråga om jäv mot domare uppkommit, må han vidtaga allenast sådan åtgärd i målet, som icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas och ej innefattar avgörande av målet. Åtgärd, som nu sagts, må av domare vidtagas, ehuru han förklarats jävig.

Har part i rätt tid gjort jäv mot domare, give rätten, så snart ske kan, särskilt beslut däröver.

I prövning av jävsfråga må domaren ej deltaga, med mindre rätten utan honom ej är domför och annan domare ej kan utan tidsutdräkt taga säte i rätten.

5 KAP.

Om offentlighet och ordning vid domstol.

1 §.

Förhandling vid domstol skall vara offentlig.

Kan det antagas, att vid förhandling skall förekomma något, som är stötande för anständigheten och sedligheten, eller att till följd av offentligheten något kan uppenbaras, som med hänsyn till rikets säkerhet bör hållas hemligt för främmande makt, äge rätten förordna, att förhandlingen skall hållas inom stängda dörrar. Förordnande, som nu sagts, må ock meddelas, om anledning förekommer, att till följd av offentligheten yrkeshemlighet skulle röjas.

I mål om ansvar för utpressning må rätten, om målsäganden begär det eller rätten eljest finner det lämpligt, förordna, att förhandling skall hållas inom stängda dörrar. Förhandling, som under förundersökning i brottmål äger rum vid domstol, skall hållas inom stängda dörrar, om den misstänkte begär det eller rätten finner, att offentligheten skulle vara till men för utredningen.

Förhör med den som är under femton år eller lider av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten må hållas inom stängda dörrar.

Är eljest för särskilt fall föreskrivet, att förhandling må hållas inom stängda dörrar, vare det gällande.

2 §.

Tillträde till offentlig förhandling må, när rättens ordförande finner skäl därtill, vägras den som enligt vad är känt eller må antagas ej fyllt tjuguet år.

3 §.

Vid förhandling inom stängda dörrar må efter medgivande av rättens ordförande tjänsteman vid domstolen så ock den som för sin utbildning tjänstgör vid denna vara närvarande. När särskilda skäl äro därtill, må rätten medgiva även annan att närvara vid sådan förhandling.

4 §.

Rätten äge förordna, att vad som förekommit vid förhandling inom stängda dörrar icke får uppenbaras.

5 §.

Överläggning till dom eller beslut skall hållas inom stängda dörrar, om rätten ej finner det kunna ske offentligt. Hålles överläggning inom stängda dörrar, må, utom rättens ledamöter, närvara endast sådan rättens tjänsteman, som har att taga beaktning med målet. När särskilda skäl äro därtill, må rätten medgiva även annan att närvara vid sådan överläggning.

Avkunnande av dom eller beslut skall ske offentligt. Har förhandling hållits inom stängda dörrar, må ock dom eller beslut avkunnas inom stängda dörrar.

6 §.

Är part, vittne eller annan, som skall höras inför rätten, ej mäktig svenska språket, må tolk anlitas att biträda rätten.

Finnes vid rätten allmän tolk för det språk, varom är fråga, skall han anlitas. I annat fall förordne rätten lämplig person att i målet biträda som tolk; rätten äge ock hos länsstyrelsen påkalla biträde för tolks erhållande.

Är den som skall höras döv eller stum, må ock tolk anlitas att biträda rätten. Ej må den anlitas som tolk, vilken till saken eller till någondera parten står i sådant förhållande, att hans tillförlitlighet därigenom kan anses förringad.

Om anställande av allmän tolk så ock om anlitan av tolk, då den som skall höras är döv eller stum, meddelas bestämmelser av Konungen.

7 §.

Den som anställes som allmän tolk eller eljest förordnas att biträda som tolk skall inför rätten avlägga ed, att han efter bästa förstånd skall fullgöra det uppdrag, som lämnats honom.

Angående eds utbytande mot försäkran på heder och samvete gälle vad om vittnesed är stadgat.

8 §.

Till allmän tolk så ock till tolk för den som är döv eller stum utgår ersättning enligt vad därom är särskilt stadgat. Annan tolk äge av allmänna medel åtnjuta arvode samt gottgörelse för kostnad och tidsspillan efter vad rätten förövar skäligt; i brottmål, vari åklagare för talan, skall ersättningen gäldas av statsverket.

9 §.

På rättens ordförande ankommer att upprätthålla ordning vid rättens sammanträden och att meddela därför nödiga föreskrifter. Han äger utvisa den som stör förhandlingen eller eljest uppträder otillbörligt så ock för undvikande av trängsel begränsa antalet åhörare i rättssalen. Ej må fotografi tagas i rättssalen.

Tränger sig någon, som utvisats, in i rättssalen eller åtlyder någon eljest ej tillsägelse, som meddelats till ordningens upprätthållande, äge rätten förordna, att han skall omedelbart tagas i häkte och kvarhållas där, så länge sammanträdet varar, dock ej utöver tre dagar.

6 KAP.

Om domstols protokoll.

1 §.

Protokoll skall föras för varje mål särskilt.

Över handläggning, som företages av lagfaren domare ensam eller av tjänsteman vid domstolen och ej sker vid sammanträde för förhandling eller vid måls avgörande, vare förande av protokoll ej erforderligt. Vid måls avskrivning, som ej sker i samband med förhandling, erfordras ej heller protokoll.

Rör mål allenast ansvar för brott, vara icke kan följa svårare straff än böter, och har den tilltalade erkänt gärningen, må i sådant mål i stället för protokoll föras anteckningar enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Konungen.

2 §.

Protokollet skall föras av befattningshavare vid rätten eller lagfaren ledamot av rätten samt undertecknas av honom. Ordföranden äge, då omständigheterna föranleda därtill, själv föra protokollet.

Ej må den anlitas som protokollförare, vilken till saken eller till någondera parten står i sådant förhållande, att hans tillförlitlighet därigenom kan anses förringad. Protokollförare skall hava avlagt domared.

3 §.

Protokoll skall upptaga:

1. domstolen samt tid och ställe för sammanträdet;
2. rättens ledamöter, tolk, om sådan anlitas, samt protokollföraren;

3. parterna och huruvida de äro tillstådes samt deras ombud eller biträden och i brottmål den tilltalades försvarare;

4. rättegångsfullmakt, som givits muntligen inför rätten;

5. kort beteckning av saken;

6. då förhandling hålles inom stängda dörrar, anledningen därtill;

7. rättens beslut, som ej uppsättes särskilt; samt

8. skiljaktiga meningar, som yppas vid omröstning inom rätten; nämndemans skiljaktiga mening antecknas, allenast om nämnden ensam bestämt utgången.

4 §.

Protokollet vid muntlig förberedelse skall innehålla:

1. parternas yrkanden och invändningar, ändringar däri samt medgivanden av motpartens yrkanden;

2. kort redogörelse för de omständigheter parterna åberopa jämte motpartens yttrande däröver;

3. uppgift å de bevis parterna vilja åberopa och vad de vilja styrka med varje särskilt bevis så ock å de skriftliga handlingar och föremål, vilka före som bevis; samt

4. vad i övrigt anses nödigt till ledning vid huvudförhandlingen.

Har vad enligt första stycket skall antecknas i protokollet upptagits i inläga eller annan handling eller förut upptecknats i protokoll i målet, skall i protokollet allenast hänvisning ske.

Vad i denna paragraf stadgas skall i tillämpliga delar gälla beträffande protokoll vid annan förhandling, dock ej huvudförhandling.

5 §.

Protokollet vid huvudförhandling skall innehålla kort redogörelse för förhandlingens gång samt upptaga:

1. parternas yrkanden och invändningar, ändringar däri samt medgivanden av motpartens yrkanden;

2. yrkanden av andra än parter samt huruvida parterna medgiva eller bestrida dessa yrkanden; samt

3. vilka vittnen eller sakkunniga höras och vilka bevis i övrigt förebringas.

Har vad enligt första stycket 1 eller 2 skall antecknas i protokollet upptagits i inläga eller annan handling eller förut upptecknats i protokoll i målet, skall i protokollet allenast hänvisning ske.

6 §.

I protokoll skall antecknas utsaga av vittne, sakkunnig, part under sanningsförsäkran eller målsägande, då han höres i anledning av åklagarens talan, i den omfattning utsagan kan antagas vara av betydelse i målet, samt vad rätten vid syn å stället iakttagar.

Vid huvudförhandling i hovrätt vare ej nödigt att i protokollet antecknas utsaga eller iakttagelse, som nu sagts, med mindre anteckning därav kan antaga bli av betydelse vid fullföljd till högsta domstolen. Ej heller vare sådan anteckning nödig vid huvudförhandling i högsta domstolen.

7 §.

Vad i övrigt anföres eller eljest förekommer vid förhandling må ej antecknas i protokollet, med mindre särskilda skäl föranleda därtill. Ej må i protokollet upptagas parts utveckling av talan i rättsligt hänseende.

8 §.

Protokollet över förhandling skall, innan förhandlingen avslutas, erhålla slutlig avfattning. Då protokollet är uppsatt, skall ordföranden å protokollet göra anteckning därom.

Sedan utsaga, som enligt 6 § skall antecknas i protokollet, upptecknats, skall den uppläsas eller tillfälle på annat sätt lämnas att granska uppteckningen

samt den hörde tillfrågas, om han har något att erinra mot innehållet. Erinnan, som ej föranleder ändring, skall antecknas. Därefter må uppteckningen ej ändras. Har utsagan först efter granskningen antecknats i protokollet, skall uppteckningen biläggas handlingarna.

9 §.

Rätten äge förordna, att utsaga av part, målsägande, vittne eller sakkunnig skall i stället för att antecknas i protokollet upptagas genom stenografi eller på fonetisk väg.

Stenograf utses av rätten. Ej må den anlitas som stenograf, vilken till saken eller till någondera parten står i sådant förhållande, att hans tillförlitlighet därigenom kan anses förringad. Vad i 5 kap. 7 och 8 §§ är stadgat om tolk äge motsvarande tillämpning beträffande stenograf, som utsetts av rätten.

Stadgandet i 8 § andra stycket i detta kapitel äge motsvarande tillämpning beträffande utsaga, som upptagits genom stenografi.

Vad enligt denna paragraf upptagits skall, så snart ske kan, återgivias i vanlig skrift och uppteckningen biläggas handlingarna.

Närmare föreskrifter om upptagande av utsaga enligt denna paragraf meddelas av Konungen.

10 §.

Parternas inlagor och andra handlingar i målet samt rättens protokoll skola jämte avskrift av domen och sådant beslut, som uppsättes särskilt, sammanföras till en akt. I akten skola ock genom anteckning å inlaga eller på annat sätt upptagas kallelser, förelägganden eller andra beslut, som ej intagits i protokoll.

Om rätt för part eller annan att återfå handling, som hör till akten, förordnar Konungen.

11 §.

Vid rätten skall över alla mål föras dagbok, utvisande tiden, då varje mål inkommit, därmed vidtagna åtgärder och tiden för målets avgörande samt, då talan fullföljts, tiden, då anmälan eller inlaga inkommit, och de åtgärder, som vidtagits.

12 §.

Vad i detta kapitel stadgas om protokoll, akt och dagbok i mål skall i tillämpliga delar gälla även beträffande ärende.

13 §.

Närmare föreskrifter om protokoll och aktbildning samt om dagbok och andra förteckningar meddelas av Konungen.

7 KAP.

Om åklagare och polismyndighet.

1 §.

Allmänna åklagare äro:

1. justitiekanslern;
2. landsfogdar; samt
3. distriktsåklagare.

Hos allmän åklagare må finnas biträdande åklagare.

Instruktioner för åklagarna utfärdas av Konungen.

2 §.

Justitiekanslern är under Konungen högste åklagare och har i denna egenskap ansvaret för och ledningen av åklagarväsendet i riket.

Under justitiekanslern hava landsfogdarna, envar inom sitt verksamhetsområde, ansvaret för och ledningen av åklagärväsendet.

3 §.

Om utnämning av justitiekansler stadgas i regeringsformen. Landsfogde utnämnes av Konungen. Om tillsättning av andra åklagare meddelas föreskrifter i de för dem gällande instruktionerna.

4 §.

Allmän åklagare vare
vid underrätt landsfogde eller distriktsåklagare;
vid hovrätt justitiekanslern i mål, som enligt 2 kap. 2 § första stycket upptages omedelbart av hovrätten, och i annat mål landsfogde eller distriktsåklagare; samt
vid högsta domstolen justitiekanslern.

Har talan till högsta domstolen fullföljts allenast av enskild part, må åklagartalan där, efter justitiekanslerns förordnande, föras av lägre åklagare.

Närmare bestämmelser om fördelningen av uppgifterna mellan åklagarna meddelas i de för dem gällande instruktionerna.

5 §.

Justitiekanslern så ock landsfogde må övertaga uppgift, som tillkommer lägre åklagare. Justitiekanslern äge även förordna extra åklagare att föra talan vid underrätt eller hovrätt eller, då talan fullföljts allenast av enskild part, vid högsta domstolen.

Biträdande åklagare må i den omfattning, som bestämmes i instruktion, utföra uppgift, som tillkommer åklagare, hos vilken han är anställd. Väckande eller fullföljande av åtal i högsta domstolen må dock ej beslutas av annan än justitiekanslern.

6 §.

Föreligger för allmän åklagare beträffande visst brott omständighet, som skulle utgöra jäv mot domare, må han ej taga befattning med förundersökning eller åtal för brottet. Jäv må ej grundas å åtgärd, som åklagaren vidtagit å tjänstens vägnar, eller gärning, som förövats mot honom i eller för hans tjänst.

Ehuru åklagare är jävig, äge han vidtaga åtgärd, som ej utan fara kan uppskjutas.

Fråga om jäv mot åklagare prövas av hans närmaste förman; jäv mot justitiekanslern prövas av honom.

7 §.

Vad i detta kapitel är stadgat om landsfogde skall i fråga om Stockholm avse förste stadsfiskalen.

8 §.

Om särskilda åklagare gälle vad om dem är stadgat.

Ej må annan särskild åklagare än riksdagens justitieombudsman eller militieombudsman besluta, att åtal skall väckas eller fullföljas i högsta domstolen.

9 §.

Med polismyndighet avses i denna balk, förutom åklagare, som har befattning med polisväsendet, i stad, där polismästare finnes, polismästaren och befattningshavare i befälsställning vid polisväsendet, vilken enligt den för honom gällande instruktionen äger handla i polismästarens ställe, samt i annan stad, där åklagaren icke har befattning med polisväsendet, den som närmast under polischefen har inseende över polisväsendet.

Vad i 6 § är stadgat om allmän åklagare äge motsvarande tillämpning beträffande polismyndighet.

8 KAP.

Om advokater.

1 §.

För riket skall finnas ett allmänt advokatsamfund. Stadgar för samfundet fastställas av Konungen.

Advokat är den som är ledamot av samfundet.

2 §.

Till ledamot av advokatsamfundet må antagas allenast den som är svensk medborgare, äger hemvist inom riket och fyllt tjugufem år samt avlagt för behörighet till domarämbete föreskrivna kunskapsprov och förvärvat sådan praktisk utbildning, som föreskrives i samfundets stadgar. Han skall hava gjort sig känd för redbarhet och även i övrigt finnas lämplig att utöva advokatverksamhet.

Ej må den antagas till ledamot, som är omyndig eller i konkurstillstånd.

Lagfaren domare i eller befattningshavare vid allmän domstol eller allmän åklagare eller utmätningsman må ej antagas till ledamot; ej heller den som eljest är anställd i statens eller kommuns tjänst eller hos annan enskild än advokat, med mindre advokatsamfundets styrelse medger undantag.

3 §.

Ansökan om inträde i advokatsamfundet prövas av dess styrelse.

4 §.

Vid utövande av sin verksamhet skall advokat redbart och nitiskt utföra honom anförtrodda uppdrag och i allt iakttaga god advokatsed.

Verksamhet som advokat må icke bedrivas under form av aktiebolag eller i bolag med annan än advokat, med mindre advokatsamfundets styrelse medger undantag.

Det åligger advokat att hålla penningmedel och andra tillgångar, som tillhöra hans huvudmän, skilda från vad honom tillhör.

5 §.

Advokat vare skyldig att, om offentlig försvarare för misstänkt eller biträde åt part, som åtnjuter fri rättegång, ej kan erhållas efter frivilligt åtagande, vid domstol i det län, inom vilket han har sitt kontor, mottaga förordnande som försvarare eller biträde.

6 §.

Tillsyn över advokatväsendet utövas av advokatsamfundets styrelse; den har att tillse, att advokat såväl vid utförande av talan inför domstol som i sin övriga verksamhet fyller de plikter, som åvila honom. Advokat vare skyldig att lämna styrelsen de uppgifter, som erfordras för denna tillsyn.

Justitiekanslern äge att hos styrelsen påkalla åtgärd mot advokat, som åsidosätter sin plikt eller ej längre är behörig att vara advokat.

7 §.

Advokat, som i sin verksamhet uppsåtligen gör orätt eller som eljest förfar oredligt, skall av advokatsamfundets styrelse uteslutas ur samfundet. Äro omständigheterna mildrande, äge styrelsen i stället tilldela honom varning.

Åsidosätter eljest advokat de plikter, som åvila honom som advokat, äge styrelsen meddela honom varning eller erinran. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må styrelsen utesluta honom ur samfundet.

Upphör advokat att vara svensk medborgare eller flyttar han ur riket eller inträder beträffande advokat sådan omständighet, att han enligt 2 § andra eller tredje stycket icke må antagas till ledamot av samfundet, vare han skyldig att genast utträda; gör han det ej, förordne styrelsen om hans uteslutning.

Styrelsen äge förordna, att beslut, varigenom någon uteslutits ur samfundet, genast skall gå i verkställighet.

8 §.

Har advokatsamfundets styrelse avslagit någons ansökan om inträde i samfundet eller uteslutit någon därur, må han föra talan mot beslutet. Mot styrelsens beslut i fråga, som avses i 7 §, må talan föras av justitiekanslern.

Talan skall föras genom besvär till högsta domstolen.

9 KAP.

Om straff och vite.

1 §.

Part, som mot bättre vetande inleder eller föranleder rättegång i tvistemål, straffes med dagsböter.

2 §.

Föres av part mot bättre vetande talan mot dom eller beslut, dömes han till dagsböter; är det överrätts dom eller beslut, vare straffet lägst tjugufem dagsböter.

3 §.

Söker part i tvistemål eller målsägande i brottmål genom påståenden eller invändningar, som äro uppenbart ogrundade, eller genom innehållande av bevis eller annan otillbörlig åtgärd förhålla rättegången, straffes han med dagsböter. Vad nu sagts om part gälle ock intervenient, även om han ej äger ställning av part.

4 §.

Vad i 1—3 §§ är stadgat äge motsvarande tillämpning beträffande ställföreträdare så ock ombud eller biträde.

5 §.

Den som vid sammanträde inför rätten stör förhandlingen eller tager fotografi i rättssalen eller vägrar att efterkomma föreskrift, som meddelats till ordningens upprätthållande, eller som muntligen vid sammanträde eller i rättegångsskrift uttalar sig otillbörligt eller eljest kränker domstolens värdighet, straffes med böter.

6 §.

Röjer någon utan giltigt skäl vad enligt rättens eller undersökningsledarens förordnande icke får uppenbaras, straffes han med dagsböter.

7 §.

Rätten äge, om part eller annan finnes vid förhandling böra komma till städes eller infinna sig personligen, förelägga vite; är särskild föreskrift om föreläggande meddelad, vare den gällande.

8 §.

Då enligt denna balk vite förelägges part eller annan, bestämme rätten vitet till belopp, som med hänsyn till hans ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt kan antagas förmå honom att iakttaga föreläggandet. Vite må ej bestämmas under fem kronor eller över femtusen kronor. Har vite utdömts och förelägger rätten nytt vite, må vitet bestämmas till högre belopp, dock ej över tiotusen kronor. Vitesföreläggande skall delgivas den som föreläggandet avser.

Vite må ej föreläggas, då straff är utsatt. Ej heller må vite föreläggas kronan.

Finnes, då fråga uppkommer om utdömande av vite, ändamålet med vitet hava förfallit, må vitet ej utdömas.

9 §.

Är i denna balk straff utsatt i böter, dock ej dagsböter, vare lägsta bötesstraff fem kronor och högsta trehundra kronor. Böter och viten, som ådömas enligt denna balk, tillfalla kronan.

ANDRA AVDELNINGEN.

Om rättegången i allmänhet.

I. Om rättegången i tvistemål.

10 KAP.

Om laga domstol.

1 §.

Laga domstol i tvistemål i allmänhet är rätten i den ort, där svaranden har sitt hemvist.

Är svaranden mantalsskriven å ort inom riket, anses den orten som hans hemvist.

För bolag, förening eller annat samfund, stiftelse eller annan sådan inrättning gälle som hemvist den ort, där styrelsen har sitt säte eller, om säte för styrelsen ej är bestämt eller styrelse ej finnes, där förvaltningen föres. Lag samma vare i fråga om kommun, vägdistrikt eller annan sådan menighet.

Dödsbo sökes vid den rätt, där den döde skolat svara.

Den som icke äger känt hemvist vare sig inom eller utom riket sökes där han uppehåller sig. Är han svensk medborgare och uppehåller han sig utom riket eller är hans uppehållsort okänd, sökes han där han inom riket senast haft hemvist eller uppehållit sig.

2 §.

Kronan sökes i tvistemål i allmänhet där den myndighet, som har att bevaka talan i målet, har sitt säte.

3 §.

Den som icke äger känt hemvist inom riket må i tvist rörande betalningsskyldighet sökas där honom tillhörig egendom finnes. Rör tvisten lös egendom, må han sökas där egendomen finnes.

Fordran, som grundas å löpande skuldebrev eller annan handling, vars företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning, anses finnas där handlingen är. Annan fordran anses finnas där gäldenären har sitt hemvist. Är pant ställd för fordringen, må denna anses finnas där panten är.

4 §.

Har den som icke äger känt hemvist inom riket här ingått förbindelse eller eljest ådragit sig gäld, må han i tvist därom sökas där förbindelsen ingicks eller gälden uppkom.

5 §.

Den som idkar jordbruk, gruv- eller fabriksdrift, hantverk, handel eller annan dylik rörelse med fast driftställe må i tvist, som uppkommit omedelbart på grund av den rörelsen, sökas där driftstället är.

6 §.

Har någon ingått förbindelse eller eljest ådragit sig gäld å ort, där han mera varaktigt uppehåller sig, må han, medan han befinner sig å orten, för sådan förbindelse eller gäld sökas där. Lag samma vare i fråga om gäld, som någon vid tillfällig vistelse å annan ort ådragit sig för kost, bostad eller dylikt.

7 §.

Twist på grund av förmyndares eller god mans förvaltning må väckas vid den rätt, där förmynderskapet eller godmanskapet är eller senast varit skrivet, eller ock vid rätten i den ort, där förvaltningen förts.

Har någon eljest haft annans egendom till förvaltning, må twist på grund av förvaltningen väckas vid rätten i den ort, där förvaltningen förts.

8 §.

Talan i anledning av skadegörande handling må väckas vid rätten i den o där handlingen företogs eller skadan uppkom. Företogs handlingen eller uppkom skadan å orter under skilda domstolar, må talan väckas vid envar av dem.

9 §.

Twist om arv eller testamente eller om bodelning mellan arvingar och efterlevande make skall upptagas av den rätt, där den döde skolat svara i tvistemål i allmänhet.

Twist om bodelning mellan makar i anledning av boskillnad, äktenskaps återgång, hemskillnad eller äktenskapsskillnad skall upptagas av den rätt, där mannen skall svara i tvistemål i allmänhet, eller, om mannen ej är skyldig att i sådant mål svara vid svensk domstol, där hustrun svarar i sådant mål.

Finnes i mål, som avses i denna paragraf, ej behörig domstol enligt vad nu är sagt, upptages målet av Stockholms rådhusrätt.

10 §.

Twist om äganderätt eller nyttjanderätt till fast egendom, om rätt till servitut eller annan särskild rätt till egendomen eller om besittning av egendomen skall upptagas av rätten i den ort, där fastigheten är. Lag samma vare, om tvisten rör skyldighet för ägare eller innehavare av egendomen att fullgöra något, som åligger honom i denna egenskap, eller, då nyttjanderätt eller annan särskild rätt till egendomen upplåtits, fråga är om arrende, hyra, häv byggnads underhåll, nybyggnad eller annat dylikt.

Ligger fastigheten under flera domstolar eller gäller tvisten flera fastigheter under skilda domstolar, skall tvisten upptagas av den rätt, under vilken huvuddelen ligger.

11 §.

Vid domstol, som sägs i 10 §, må ock väckas:

1. twist om köpeskilling för fast egendom eller annat dylikt anspråk på grund av överlåtelse av äganderätt till egendomen;

2. talan mot ägare av fast egendom om skyldighet att personligen svara för gäld, för vilken egendomen utgör pant, om betalning samtidigt sökes ur egendomen;

3. twist om skada eller annat intrång å fast egendom;

4. talan om ersättning för arbete, som utförts å fast egendom; eller

5. talan om ersättning för det någon brustit åt hemul angående fast egendom.

12 §.

Som fast egendom anses vid tillämpning av detta kapitel även byggnad å annans grund samt gruva och för gruvdrift avsedd byggnad eller anläggning.

13 §.

Tvist angående ombudsarvode, fördelning av rättegångskostnad mellan flera ersättningsskyldiga eller annat dylikt anspråk på grund av rättegång må väckas vid den rätt, som först dömt i målet.

14 §.

Käromål mot flera svarande må väckas vid den rätt, där någon av dem enligt vad förut i detta kapitel är stadgat har att svara, om det sker samtidigt och käromålen stödja sig på väsentligen samma grund. Är saken sådan, att endast en dom kan givas mot alla, som hava del i saken, må talan ock väckas vid den rätt, där någon av dem har att svara.

Genkäromål upptages av den rätt, som upptagit huvudkäromålet.

Talan, som avses i 14 kap. 4 eller 5 §, upptages av den rätt, som upptagit huvudmålet.

15 §.

Har, sedan stämning delgivits svaranden, ändring inträtt i förhållande, som betingat domstolens behörighet, vare den utan verkan.

16 §.

Har skriftligt avtal slutits därom, att uppkommen tvist eller framtida tvist, härflytande ur angivet rättsförhållande, må väckas vid viss domstol eller att för tvisten viss domstol ensam skall vara behörig, lände det till efterrättelse, om ej annat är stadgat.

17 §.

Ej vare på grund av vad i detta kapitel stadgas rätten behörig att upptaga:

1. tvist, som skall upptagas av annan myndighet än domstol eller av särskild domstol eller enligt lag eller författning skall omedelbart prövas av skiljemän;

2. tvist, som skall väckas vid viss domstol, om denna enligt lag eller författning är ensam behörig att upptaga sådan tvist;

3. tvist, som enligt lag må upptagas allenast av rådhusrätt eller i dess ställe viss häradsrätt, om tvisten väckes vid annan domstol;

4. tvist, som avses i 9 eller 10 § eller eljest enligt lag skall upptagas av domstol, som där sägs, om tvisten väckes vid annan domstol;

5. äktenskapsmål;

6. tvist, som angår utmätt lös egendom eller giltigheten av lösöreköpsavhandling och enligt lag skall upptagas av rätten i den ort, där egendomen finnes; eller

7. tvist, som är av beskaffenhet att kunna utan stämning upptagas av domstol.

Ej heller må på grund av vad i detta kapitel stadgas talan väckas vid domstol av annan ordning än den som för tvistens upptagande är i lag föreskriven; vad nu sagts gälle dock ej tvist, som avses i 13 §.

Yrkande om kvittning för fordran må icke upptagas av domstol, som enligt första stycket ej ägt upptaga tvist angående samma fordran.

18 §.

Är rätten av annan grund än i 17 § sägs obehörig att upptaga tvist, som där väckes, skall tvisten dock anses väckt vid rätt domstol, om ej svaranden i rätt tid gjort invändning om domstolens behörighet eller uteblivit från första inställelsen eller, då förberedelsen är skriftlig, underlåtit att inkomma med svaromål. Har svaranden uteblivit eller underlåtit att inkomma med svaromål, skall kärandens uppgift om de omständigheter, som betinga domstolens behörighet, tagas för god, om svaranden erhållit del därav och anledning ej förekommer, att den är oriktig.

19 §.

Har lägre rätt upptagit tvist, må fråga om rättens behörighet ej upptagas av högre rätt, med mindre frågan dit fullföljes eller där väckes av part, som är berättigad därtill, eller ock tvisten är sådan, att den skall upptagas av annan myndighet än domstol eller av särskild domstol eller omedelbart av högre rätt eller enligt lag eller författning skall omedelbart prövas av skiljemän.

20 §.

Meddelas i högre rätt beslut, varigenom lägre rätt förklaras icke vara behörig att upptaga mål, som där väckts, äge den högre rätten på yrkande a part hänvisa målet till lägre rätt, som finnes behörig.

Hava skilda domstolar genom beslut, som vunnit laga kraft, funnits obehöriga, äge högsta domstolen, om någon av dem finnes behörig, på ansökan av part hänvisa målet till den domstol, av vilken målet bort upptagas.

21 §.

Hava i lag eller författning givits avvikande bestämmelser om laga domstol, vare de gällande.

11 KAP.

Om part och ställföreträdare.

1 §.

Envar kan vara part i rättegång.

Råder ej parten över det, varom tvistas, eller rör tvisten rättshandling, som han ej själv äger ingå, föres talan av den som är partens ställföreträdare. Om talan på grund av skadegörande handling äge vad i 20 kap. 14 § och 21 kap. 1 § första stycket stadgas motsvarande tillämpning.

2 §.

Bolag, förening eller annat samfund, stiftelse eller annan sådan inrättning, som kan förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter, kan vara part i rättegång. Lag samma vare i fråga om kronan samt kommun, vägdistrikt eller annan sådan menighet.

För part, som nu sagts, föres talan av den som är partens ställföreträdare

3 §.

Utlänning, som enligt lagen i sitt hemland är oförmögen att föra sin talan, äge dock föra talan här i riket, om han enligt svensk lag är behörig därtill.

4 §.

Bevis, att den som i rättegång uppgives vara part eller vill föra talan som part eller ställföreträdare för part är behörig, erfordras ej, med mindre rätten finner bevis böra företes.

5 §.

Part skall vid huvudförhandling i underrätt eller hovrätt infinna sig personligen, om hans närvaro ej kan antagas sakna betydelse för utredningen. Vid huvudförhandling i högsta domstolen vare part skyldig att infinna sig personligen, om hans närvaro finnes erforderlig för utredningen. I underrätt skall part ock infinna sig personligen vid muntlig förberedelse, om det kan antagas, att förberedelsen därigenom främjas. Vid annan förhandling än nu nämnda vare part skyldig att infinna sig personligen, om det finnes erforderligt.

Vad nu sagts om parts skyldighet att infinna sig personligen gälle ock parts ställföreträdare. Äro flera ställföreträdare, äge rätten bestämma, vil-

ken eller vilka skola infinna sig. Äger part ej själv föra sin talan, vare han dock skyldig att infinna sig personligen, om hans närvaro finnes erforderlig för utredningen.

Är part eller ställföreträdare skyldig att infinna sig personligen, meddele rätten förordnande därom.

12 KAP.

Om rättegångsombud.

1 §.

Parts talan må föras genom ombud.

Om skyldighet för part att infinna sig personligen stadgas i 11 kap. 5 §.

2 §.

Såsom ombud må ej brukas annan än den som rätten med hänsyn till red-
barhet, insikter och tidigare verksamhet finner lämplig att vara ombud i målet.
Ombud skall vara svensk medborgare med hemvist inom riket.

Ej må den vara ombud, som är omyndig eller i konkurstillstånd.

3 §.

Lagfaren domare i eller rättsbildad befattningshavare vid allmän domstol
eller allmän åklagare eller utmättningsman må ej vara ombud, med mindre Ko-
nungen för visst mål giver lov därtill.

Ej må nämndeman vid den domstol han tillhör föra annans talan.

4 §.

Står någon till domare, som vid målets behandling är ledamot av rätten, i
sådant förhållande, som avses i 4 kap. 12 §, må han ej brukas som ombud i
målet. Ej heller må någon brukas som ombud, om han tagit befattning med sa-
ken som domare eller befattningshavare vid domstol eller som ombud för mot-
parten.

5 §.

Visar ombud oredlighet, oskicklighet eller oförstånd eller finnes han eljest
olämplig, skall rätten avvisa honom som ombud i målet; rätten äge ock, om
skäl äro därtill, förklara honom obehörig antingen för viss tid eller tills vidare
att brukas som ombud vid den rätten.

6 §.

Avvisas ombud, skall rätten, om ej parten är tillstädes och själv vill föra
sin talan, förelägga parten att för sig ställa ombud, som kan godkännas. Un-
derlåter parten det och infinner han sig ej personligen, skall han anses som
utebliven.

Är ombud, som avvisas, advokat, skall anmälan om avvisandet göras hos ad-
vokatsamfundets styrelse.

7 §.

Gör någon, som ej må vara ombud, i rättegång gällande å honom över-
låtet anspråk och finnes sannolikt, att överlåtelsen skett, för att han skall
kunna föra talan i målet, skall rätten förelägga honom att för sig ställa ombud.
Underlåter han det, skall han anses som utebliven.

8 §.

Vill part föra talan genom ombud, skall han giva ombudet fullmakt muntli-
gen inför rätten eller ock skriftligen. Skriftlig fullmakt skall vara egenhändigt
undertecknad av parten.

9 §.

Skriftlig fullmakt skall företes i huvudskrift, när ombudet första gången
vid rätten för talan i målet.

Är, då fullmakt skall förete, sådan icke tillgänglig, skall rätten giva ombudet tid att förete den; vad nu sagts gälle ej i fråga om vade- eller missnöjesanmälan. Finnes uppskov olägligt, må rätten fortsätta med handläggningen av målet, dock utan att däri meddela dom eller slutligt beslut. Utfärdas fullmakt, skall behörigheten anses innefatta vad ombudet tidigare åtgjort i rättegången.

Finner rätten ovisst, huruvida parts underskrift å fullmakt är riktig, må rätten medgiva anstånd för ovisshetens undanröjande.

Skriftlig fullmakt skall i huvudskrift eller styrkt avskrift bifogas akten.

10 §.

Har innehållet i skriftlig fullmakt överbringats genom telegraf eller telefon enligt vad därom är föreskrivet, vare uppteckning därav gällande som fullmakt; fullmakten skall dock, om rätten finner det erforderligt, förete i huvudskrift för rätten vid påföljd att uppteckningen eljest anses ogill som fullmakt.

Närmare föreskrifter om överbringande av fullmakt genom telegraf eller telefon givas av Konungen.

11 §.

Såsom fullmakt för kronan eller kommun, vägdistrikt eller annan sådan menighet eller allmän inrättning gälle i behörig ordning utfärdat förordnande eller utdrag av protokoll över beslut, varigenom ombud förordnats. För bolag, förening eller annat samfund, stiftelse eller annan sådan inrättning må styrkt utdrag av protokoll över sådant beslut gälla som fullmakt.

12 §.

Fullmakt skall innehålla ombudets namn. Ej må fullmakt ställas till innehavaren.

Fullmakt skall avse visst mål eller rättegång i allmänhet. Vill part meddela fullmakt allenast för viss domstol eller särskilt rättegångstillfälle, skall det angivas i fullmakten. Muntlig fullmakt gälle allenast i det mål, vari den givits.

13 §.

Ombud må ej sätta annan i sitt ställe, med mindre parten givit lov därtill.

Äger ombud sätta annan i sitt ställe, må även den, som av ombudet be- myndigats, överlåta åt annan att föra partens talan, om ombudet givit lov därtill.

14 §.

Fullmakt medför behörighet för ombudet att å partens vägnar angående saken

1. väcka talan samt påkalla åtgärd, även om åtgärden ankommer å annan myndighet än rätten;

2. mottaga delgivning av inlagor och andra handlingar, dock ej föreläggande för parten att infinna sig personligen;

3. företaga alla handlingar för utförande av partens talan samt avgiva svaromål å alla mot parten framställda yrkanden;

4. avstå från yrkande, som framställts av parten, och medgiva motpartens yrkande;

5. ingå förlikning;

6. söka verkställighet av rättens dom; samt

7. uppbära parten tillerkänd ersättning för rättegångskostnad.

Ej må på grund av fullmakt, som avser rättegång i allmänhet, ombudet väcka talan eller mottaga stämning angående sak, varom förlikning ej är tillåten.

Avser fullmakt allenast viss domstol, äge ombudet vid den domstolen samma behörighet, som sägs i första stycket; ombudet äge ock anmäla missnöje eller vad mot beslut eller dom, som meddelas av domstolen.

Gäller fullmakt allenast särskilt rättegångstillfälle, äge ombudet vid det rättegångstillfället samma behörighet, som sägs i första stycket 2—5; ombudet äge ock anmäla missnöje eller vad mot beslut eller dom, som då meddelas.

15 §.

I ombuds behörighet enligt 14 § må inskränkning ske, allenast såvitt angår ombudets rätt att väcka talan, att mottaga delgivning av stämning, att ingå förlikning, att söka verkställighet av rättens dom eller att uppbära parten tillerkänd ersättning för rättegångskostnad; har annan inskränkning skett, vare den utan verkan.

Har inskränkning, som är tillåten, icke skett i fullmakten, vare den ej gällande mot rätten och motparten, innan den bragts till deras kännedom muntligen inför rätten eller ock skriftligen.

16 §.

Är rättegångsfullmakt ej så avfattad som sägs i 12 §, skall rätten förelägga parten att avhjälpa felet. Avhjälpes ej felet, må fullmakten icke gälla.

17 §.

Rättegångshandling, som ombud i partens närvaro företagit, vare utan verkan mot parten, om han genast gör gensaga däremot.

18 §.

Fullmakt kan av parten när som helst återkallas.

Vill ombud avsäga sig partens talan, åligger honom att på grund av fullmakten bevaka partens rätt, till dess denne hunnit vidtaga åtgärd för utförande av sin talan.

Mot rätten och motparten vare återkallelse eller avsägelse ej gällande, innan den bragts till deras kännedom muntligen inför rätten eller ock skriftligen.

19 §.

Dör parten eller förlorar han rådighet över det, varom tvistas, upphör icke därmed fullmakten att gälla; rätten skall dock, när anledning förekommer därtill, om rättegången underrätta dödsboet eller partens ställföreträdare.

Har fullmakt givits av parts ställföreträdare och upphör sedan hans behörighet, vare fullmakten dock gällande.

20 §.

Den som uppträder som ombud svarar för att han äger behörighet därtill och vare, om han ej förmår styrka, att han handlat efter fullmakt eller att rättegångshandling, som han företagit, blivit av parten godkänd eller ändock är gällande mot parten, skyldig att ersätta motparten eller annan den kostnad, som i rättegången uppstått genom att vad han företagit ej är bindande för parten. Om skyldighet att ersätta annan skada äge vad om fullmakt i allmänhet är stadgat motsvarande tillämpning.

21 §.

Vad i detta kapitel stadgas om ombud, som äger föra parts talan, gälle i tillämpliga delar beträffande ombud för vidtagande av särskild åtgärd.

22 §.

Part äge vid utförande av sin talan anlita biträde. Om rättegångsbiträde gälle vad i 2—5 §§ samt 6 § andra stycket stadgats. Rättegångshandling, som biträde i partens närvaro företagit, skall anses av parten godkänd, om han ej genast gör gensaga däremot.

23 §.

Har någon allmän fullmakt att förvalta annans egendom eller eljest hand-
hava annans angelägenheter och är han på grund därav tillika behörig att
föra huvudmannens talan inför rätta, gälle om sådant ombud vad om ställ-
företrädare är stadgat.

24 §.

Är i lag eller författning särskild föreskrift meddelad om behörighet att
föra annans talan, vare den gällande.

13 KAP.

Om föremål för talan och talans väckande.

1 §.

Talan om åläggande för svaranden att fullgöra något må upptagas till pröv-
ning, ehuru tiden för fullgörelsen ej inträtt, då målet avgöres, om

1. fråga är om tid efter annan återkommande fullgörelser, som ej bero av
redan lämnat eller framtida vederlag eller vilka på grund av redan lämnat
vederlag utgå som pension eller livränta, och någon av dem är förfallen;

2. skyldigheten att fullgöra inträder, först då annan förpliktelse, varom
talan väckts i målet, ej fullgöres;

3. fråga är om ränta, till dess betalning sker, å förfallen fordran eller om
annan tilläggsförpliktelse, som följer av huvudförpliktelsen;

4. för käranden är av vikt, att fullgörelse sker å rätt tid, samt särskild an-
ledning förekommer, att svaranden kommer att undandraga sig sådan fullgö-
relse; eller

5. sådan talan i annat fall än nu sagts enligt lag må väckas.

2 §.

Talan om fastställelse, huruvida visst rättsförhållande består eller icke be-
står, må upptagas till prövning, om ovisshet råder om rättsförhållandet och
denna länder käranden till förfång.

Beror sakens prövning av frågan, huruvida visst rättsförhållande, som är
stridigt mellan parterna, består eller icke består, må ock talan om fastställelse
därav upptagas.

Är i lag eljest stadgat, att fastställelsetalan i visst fall må upptagas, vare
det gällande.

3 §.

Väckt talan må icke ändras. Käranden äge dock

1. på grund av omständighet, som inträffat under rättegången eller först då
blivit för honom känd, kräva annan fullgörelse än den, varom talan väckts;

2. yrka fastställelse enligt 2 § andra stycket; samt

3. kräva ränta eller annan tilläggsförpliktelse, som följer av huvudför-
pliktelsen, så ock eljest framställa nytt yrkande, såvitt det stöder sig på vä-
sentligen samma grund.

Väckes yrkande, som avses i 2 eller 3, sedan målet företagits till huvudför-
handling, och kan yrkandet ej utan olägenhet prövas i målet, må det avvisas.
Ej må sådant yrkande väckas i högre rätt.

Såsom ändring av talan anses icke, att käranden beträffande samma sak in-
skränker sin talan eller, utan att saken ändras, åberopar ny omständighet till
stöd för sin talan.

4 §.

Talan skall väckas genom stämning, om ej annat är stadgat.

Vill käranden enligt 3 § ändra sin talan, må det ske muntligen inför rätten eller ock skriftligen. Svaranden skall erhålla del därav.

Talan skall anses väckt, då ansökan om stämning inkom till rätten, eller, om stämning ej erfordras, då talan framställdes inför rätten.

5 §.

Återkallar käranden sin talan, sedan svaranden ingått i svaromål, och är saken sådan, att förlikning därom är tillåten, skall, om svaranden yrkar det, målet dock provas.

Är saken ej sådan, som i första stycket sägs, och återkallar käranden, sedan dom fallit, utan svarandens samtycke sin talan, vare återkallelsen utan verkan.

6 §.

Ej må ny talan angående fråga, varom redan är rättegång mellan samma parter, upptagas till prövning.

7 §.

Överlåter käranden det, varom tvistas, å annan, må denne utan ny stämning övertaga kärandens talan i målet sådan denna vid hans inträde i rättegången är; om överlåtarens skyldighet att svara för rättegångskostnad gälle vad i 18 kap. 10 § stadgas.

Sker överlåtelse å svarandens sida, må den, å vilken överlåtelsen skett, i svarandens ställe inträda i målet, om käranden samtycker därtill.

Har överlåtelse, som nu sagts, å någondera sidan ägt rum, vare den, å vilken överlåtelsen skett, på motpartens yrkande skyldig att efter kallelse inträda som part i rättegången.

14 KAP.

Om förening av mål och tredje mans deltagande i rättegång.

1 §.

Väcker någon samtidigt flera käromål mot samme svarande, skola de handläggas i en rättegång, om de stödjä sig på väsentligen samma grund.

2 §.

Har samtidigt en kärande väckt käromål mot flera svarande eller flera kärande mot en eller flera svarande, skola målen handläggas i en rättegång, om de stödjä sig på väsentligen samma grund.

3 §.

Vill svaranden till gemensam handläggning väcka talan mot käranden angående samma sak eller sak, som har gemenskap med denna, eller rörande fordran, som kan gå i avräkning mot kärandens, och sker det före huvudförhandlingen, skola målen handläggas i en rättegång. Käromål, som sålunda förenats med huvudkäromålet, är genkäromål.

4 §.

Vill någon, som ej är part i rättegången, till gemensam handläggning väcka talan mot båda parterna eller endera om det, varom tvistas, och sker det före huvudförhandlingen, skola målen handläggas i en rättegång.

5 §.

Vill part, om han tappat saken, mot tredje man framställa återgångskrav eller anspråk på skadestånd eller annat dylikt, äge han, innan målet företages till huvudförhandling, till gemensam handläggning med det målet väcka sin talan mot tredje man. Vad nu sagts äge motsvarande tillämpning, om tredje

man i anledning av den utgång saken kan få mellan parterna vill mot någon av dem eller båda väcka talan angående sådant anspråk.

Om väckande av talan mot tredje man i samband med klander av fång till fast egendom är särskilt stadgat.

6 §.

Mål mellan samma eller olika parter må även i annat fall än nu sagts handläggas i en rättegång, om det är till gagn för utredningen. När skäl äro därtill, må de åter särskiljas.

7 §.

Ej må i fall, som avses i 1—6 §§, mål förenas, med mindre målen väckts vi samma domstol och denna är behörig samt för målen samma rättegångsform är tillämplig.

8 §.

Äro å någondera sidan flera parter, vare envar av dem i förhållande till motparten att anse som självständig part.

Är saken sådan, att endast en dom kan givas för alla, som hava del i sak skall rättegångshandling, som en medpart företager, gälla till förmån för de övriga, även om den strider mot deras handlingar.

9 §.

Påstår någon, som ej är part i rättegången, att saken rör hans rätt, och visar han sannolika skäl för sitt påstående, äge han som intervenient å endera sidan deltaga i rättegången.

10 §.

Vill någon deltaga i rättegång som intervenient, skall han hos rätten göra ansökan därom. Över ansökan skola parterna höras. Om skäl äro därtill, må förhandling äga rum med parterna och sökanden. Rätten meddele, så snart ske kan, beslut över ansökan.

11 §.

Intervenient äge företaga rättegångshandling, som står öppen för parten; han må dock ej ändra partens talan eller eljest företaga handling, som strider mot partens, eller annorledes än jämte parten fullfölja talan mot dom eller beslut.

Är på grund av rättsförhållandets natur eller eljest dom gällande för och mot intervenienten, som om den meddelats i rättegång, däri han varit part, äge han dock ställning av part i rättegången.

12 §.

Menar part, att någon kan som intervenient deltaga i rättegången, äge h kungöra honom rättegången med anmaning att inträda däri.

Den, för vilken rättegång kungjorts, äge i sin ordning kungöra den för annan, som han menar kunna inträda i rättegången.

Om skyldighet för part att i vissa fall kungöra rättegång är särskilt stadgat.

13 §.

Kungörande av rättegång sker genom delgivning av skriftlig inlägga. Inläggan skall även delgivas motparten. I inläggan skola saken och grunden för åtgärden angivas.

15 KAP.

Om kvarstad, skingsringsförbud och annan handräckning.

1 §.

Har part, som i rättegång yrkat betalning för fordran, visat sannolika skäl för sin talan och kan skäligen befaras, att motparten genom att avvika eller genom att undanskaffa egendom eller annorledes undandrager sig att gälda vad genom domen kan antagas komma att åläggas honom, må kvarstad läg-

gas å så mycket av hans lösa egendom, som svarar mot skulden, eller ock, om det är tillfyllest, egendomen ställas under förbud att säljas eller skingras. Skingringsförbud må ock meddelas å fast egendom, som tillhör motparten.

Kvarstad eller skingringsförbud må även läggas å egendom, till vilken part i rättegång påstått bättre rätt, om han visat sannolika skäl för sin talan och det skäligen kan befaras, att motparten undanskaffar, förstör eller väsentligt försämrar egendomen.

Finnes lös egendom, som ställes under skingringsförbud, hos tredje man, må denne förbjudas att utgiva egendomen.

2 §.

Har part, som i rättegång yrkat betalning för fordran, visat sannolika skäl för sin talan och kan skäligen befaras, att motparten begiver sig från riket utan att efterlämna känd egendom, som svarar mot hans gäld, må förbud meddelas honom att avresa från orten, med mindre han ställer pant eller borgen för skulden. Reseförbud vare ej gällande utöver tre månader efter delgivningen. Har meddelat reseförbud före nämnda tids utgång hävts eller eljest upphört att gälla, må nytt reseförbud avse allenast återstoden av sagda tid.

I beslut om reseförbud skall angivas den ort, där den, mot vilken förbudet gäller, skall uppehålla sig, samt erinras om påföljden för överträdelse av förbudet. Överträdes reseförbud, äge rätten på yrkande av parten förordna, att motparten skall återhämtas och under den tid förbudet gäller hållas i häkte.

3 §.

Har part i rättegång visat sannolika skäl för sin talan och kan skäligen befaras, att motparten genom att utöva viss verksamhet eller företaga eller underlåta viss handling eller genom annat sitt förhållande hindrar eller försvårar domens verkställande eller väsentligt förringar dess värde för parten, må vid vite förbud eller annat föreläggande meddelas motparten eller förordnas om egendoms förvaltning av god man eller om annan åtgärd, som finnes erforderlig för säkerställande av partens rätt. Föreläggande eller förordnande, som nu sagts, må ock meddelas, om det i annat fall är för parten av synnerlig vikt och det ej länder motparten till väsentligt förfång.

4 §.

Finnes i rättegång om bättre rätt till egendom part hava egenmäktigt skilt motparten från egendomen eller eljest själv tagit sig rätt, må förordnas, att besittning eller annat förhållande, som rubbats, genast skall återställas.

5 §.

Beslut om åtgärd, som avses i detta kapitel, meddelas av den rätt, där rättegången är.

Fråga om sådan åtgärd må upptagas allenast på yrkande av part.

Yrkande må ej bifallas, med mindre tillfälle lämnats motparten att yttra sig däröver. Är fara i dröjsmål, må dock rätten omedelbart bevilja åtgärden att gälla, till dess annorlunda förordnas.

Åtgärd, som avses i 1, 2 eller 3 §, må ej beviljas, med mindre part, som begärt åtgärden, hos rätten ställer pant eller borgen för skada, som kan tillskyndas motparten. Finnes parten ur stånd att ställa sådan säkerhet och har han visat synnerliga skäl för sin talan, må rätten befria honom därifrån. Från ställande av säkerhet vare kronan fri. Om pant och borgen gälle vad i utsökningslagen är stadgat.

6 §.

Återkallas eller förfaller talan, för vars säkerställande åtgärd enligt 1, 2 eller 3 § meddelats, eller har, då talan avser fordran, ställts pant eller borgen eller förekomma eljest ej längre skäl för åtgärden, skall den av rätten omedelbart

hävas. Då målet avgöres, pröve rätten, om åtgärden fortfarande skall bestå. Rätten äge ock i samband med domen förordna om åtgärd, som nu sagts.

Rätten äge, när skäl äro därtill, på yrkande av part förordna, att åtgärd enligt 4 § skall gå åter.

7 §.

Finnes kvarstad böra läggas å arrende, hyra eller annat dylikt, som utgår av fast egendom, förordne rätten god man att uppbära medlen; rätten meddele ock den betalningsskyldige förbud att utgiva något till annan än gode mannen.

Meddelas skingringsförbud å fast egendom och är synnerlig fara att egendomen genom vanvård eller annorledes väsentligen försämrass, äge rätten på yrkande av part, som begärt åtgärden, förordna god man att förvalta egendomen; parten åligge att till bestridande av nödig kostnad för egendomens förvaltning erlägga förskott med belopp, som bestämmes av rätten.

I övrigt gälle om verkställande av åtgärd, som avses i detta kapitel, vad i utsökningslagen är stadgat.

16 KAP.

Om omröstning.

1 §.

Yppas vid överläggning till dom eller beslut skiljaktiga meningar, skall omröstning ske.

I häradsrätt säge ordföranden först sin mening och inhämta därefter nämndens.

Vid omröstning i rådhusrätt så ock i överrätt skall den yngste i rätten först yttra sig och sedan var efter annan, såsom de hava säte i rätten. Har målet beretts av viss ledamot, säge han först sin mening.

Envar ange de skäl, varå han grundar sin mening.

2 §.

Över fråga, som hör till rättegången, skall röstas särskilt.

Äro i saken flera käromål, skall beträffande varje käromål särskild omröstning ske. Över fordran, som åberopats till kvittning, skall ock röstas särskilt. Är beträffande samma käromål fråga om flera omständigheter, som var för sig äro av omedelbar betydelse för utgången, skola de, såvitt sakens beskaffenhet påkallar det, uppställas till särskild omröstning. Om rättegångskostnad skall röstas särskilt.

Har någon vid tidigare omröstning varit emot det slut, vari de flesta stannat, vare han skyldig att deltaga i senare omröstning.

3 §.

Yppas i häradsrätt annan mening än ordförandens och äro alla i nämnden ense om skälen och slutet eller förena sig, då i nämnden äro flera än sju, minst sju därom, gälle nämndens mening; i annat fall gälle ordförandens.

Vid omröstning i rådhusrätt så ock i överrätt gälle den mening, som omfattats av mer än hälften av rättens ledamöter; har någon mening erhållit hälften av rösterna och är bland dem ordförandens, gälle den meningen.

Om omröstning beträffande prövningstillstånd stadgas i 3 kap. 7 §.

4 §.

Yppas vid omröstning i rådhusrätt eller överrätt flera än två meningar, utan att någon enligt 3 § skall gälla, och är fråga om penningar eller annat, som utgör viss myckenhet, skola rösterna för den större myckenheten sammanläggas med rösterna för närmast mindre och, om det erfordras, sammanläggningen fortsättas efter samma grund, till dess någon mening skall gälla; i annat

fall gälle den mening, för vilken rösterna äro flera än för annan, eller, om för flera meningar rösterna äro lika många, den som biträts av den främste bland dem som röstat för någon av dessa meningar.

5 §.

Är det stridigt, huru omröstning skall ske eller vilken mening skall gälla, skall röstas därom.

6 §.

Är i tvistemål fråga även om ansvar, utdömande av vite, reseförbud eller någons hållande i häkte, gälle om omröstning därutinnan vad i 29 kap. är stadgat.

7 §.

Har nämnden enligt 3 § bestämt rättens avgörande, svare för detta envar nämndeman, som med sin röst bidragit därtill.

17 KAP.

Om dom och beslut.

1 §.

Rättens avgörande av saken sker genom dom. Annat rättens avgörande träffas genom beslut. Beslut, varigenom rätten annorledes än genom dom skiljer saken från sig, så ock högre rätts beslut i fråga, som dit fullföljts särskilt, är slutligt beslut.

2 §.

Dom skall, om huvudförhandling vid rätten ägt rum, grundas å vad vid förhandlingen förekommit. I domen må ej deltaga domare, som ej övervarit hela huvudförhandlingen. Har ny huvudförhandling hållits, skall domen grundas å vad därvid förekommit.

Då mål avgöres utan huvudförhandling, skall domen grundas å vad handlingarna innehålla och eljest förekommit i målet.

3 §.

Dom må ej givas över annat eller mera, än vad part i behörig ordning yrkat. Är saken sådan, att förlikning därom är tillåten, må dom ej grundas å omständighet, som icke av part åberopats till grund för hans talan.

4 §.

Äro i en rättegång flera käromål och kunna de särskiljas, må dom givas över något av dem, ehuru handläggningen angående de övriga icke avslutats. Över huvudfordran och fordran, som åberopas till kvittning, må dömas allenast i ett sammanhang. Medgives käromål till någon del, må särskild dom givas över det som medgivits.

5 §.

Handläggas i en rättegång talan om fastställelse, huruvida visst rättsförhållande består eller icke består, och tillika talan, vars prövning beror därav, må särskild dom givas över fastställelsestalan. Beror eljest prövningen av viss talan av annan talan, som handlägges i samma rättegång, må ock särskild dom givas över den talan.

Äro i mål, vari talan föres om fullgörelse, såväl skyldigheten att fullgöra som fullgörelsens storlek stridiga och finnes med hänsyn till utredningen lämpligt, att dessa frågor avgöras var för sig, må på karendens begäran särskild dom givas över skyldigheten att fullgöra.

Då särskild dom enligt denna paragraf givits, äge rätten förordna, att målet i övrigt skall vila, till dess domen vunnit laga kraft.

6 §.

Förlikas parterna om det, varom tvistas, och begära de, att rätten stadfäster förlikningen, skall det ske genom dom.

7 §.

Dom skall avfattas skriftligen och i skilda avdelningar angiva:

1. domstolen samt tid och ställe för domens meddelande;
2. parterna samt deras ombud eller biträden;
3. parternas yrkanden och invändningar samt de omständigheter, varå de grundats;
4. domskälen med uppgift å vad i målet är bevisat; samt
5. domslutet.

Högre rätts dom skall, i den mån det finnes erforderligt, innehålla redogörelse för lägre rätts dom.

Äger part fullfölja talan mot dom eller söka återvinning, skall i domen givas till känna, vad han därvid har att iakttaga. Om underrättelse, som tillika skall meddelas i hovrätts dom, stadgas i 54 kap. 14 §.

8 §.

Tredskodom, dom, varigenom karendens talan bifalles på grund av svarandens medgivande, samt dom, varigenom högre rätt fastställer lägre rätts dom, må utfärdas i förenklad form. Närmare bestämmelser därom meddelas av Konungen.

9 §.

Innan dom beslutas, skall överläggning hållas. Har nämnd säte i rätten, framställe ordföranden saken och vad lag stadgar därom.

Då huvudförhandling ägt rum, skall samma eller sist nästa helgfria dag överläggning hållas och, om det kan ske, dom beslutas och avkunnas. Erfordras på grund av målets beskaffenhet rådrum för domens beslutande eller avfattande, må rätten besluta anstånd därmed; domen skall dock, om ej synnerligt hinder möter, skriftligen avfattas och meddelas inom två veckor efter förhandlingens avslutande. Avkunnas ej domen vid huvudförhandlingen, skall den avkunnas vid annat rättens sammanträde eller ock meddelas genom att den hålles tillgänglig å rättens kansli; vid huvudförhandlingen skall under rättelse givas om tiden och sättet för domens meddelande.

Vad nu sagts om måls avgörande efter huvudförhandling gälle ock, då mål avgöres vid sammanträde för muntlig förberedelse.

Avgöres eljest mål utan huvudförhandling, skall, så snart ske kan, överläggning hållas samt domen beslutas, skriftligen avfattas och meddelas. Meddelandet skall ske genom att domen hålles tillgänglig å rättens kansli. Under rättelse om tiden för meddelandet skall senast dagen förut avsändas till parterna och anslås å en för allmänheten tillgänglig plats i kansliet.

Avkunnande av dom må ske genom återgivande av domskälen och slutet jämte meddelande av fullföljdshänvisning.

10 §.

Dom skall uppsättas särskilt och underskrivas av de lagfarna domare, som deltagit i avgörandet.

Rättens domar skola, ordnade i nummerföljd efter tiden för deras meddelande, för varje år sammanföras till en dombok.

11 §.

Dom äge, sedan tid för talan utgått, rättskraft, såvitt därigenom avgjorts den sak, varom talan väckts.

Domen äge ock rättskraft, i vad den innefattar prövning av fordran, som åberopats till kvittning.

Ej må fråga, som sålunda avgjorts, ånyo upptagas till prövning.

Om särskilda rättsmedel gälle vad därom är stadgat.

12 §.

Vad i 2 och 9 §§ är stadgat om dom äge motsvarande tillämpning i fråga om slutligt beslut. Å sådant beslut skola ock bestämmelserna i 7 och 10 §§ tillämpas, om frågans beskaffenhet fordrar det. Meddelas slutligt beslut i samband med dom, skall det upptagas i domen.

Äger part fullfölja talan mot slutligt beslut eller göra ansökan om återupptagande, skall i beslutet givas till känna, vad han därvid har att iakttaga. Om underrättelse, som tillika skall meddelas i hovrätts beslut, stadgas i 54 kap. 14 §.

13 §.

Beslut, som ej är slutligt, skall, i den mån det erfordras, angiva de skäl, varå beslutet grundas.

Har den som vill föra talan mot beslut under rättegången att anmäla missnöje, skall det tillkännagivas. Skall mot sådant beslut talan föras särskilt, give rätten ock det till känna. Den som vill föra talan mot beslutet äge hos rätten erhålla underrättelse om vad han eljest har att iakttaga.

Meddelas beslut, som ej är slutligt, i samband med dom eller slutligt beslut, skall det upptagas däri. Skall mot beslutet föras särskild talan, give rätten till känna, vad den som vill fullfölja talan har att iakttaga.

Om underrättelse, som tillika skall meddelas i hovrätts beslut, stadgas i 54 kap. 14 §.

14 §.

Rätten äge, när skäl äro därtill, i dom förordna, att den må verkställas utan hinder av att den icke äger laga kraft.

Beslut under rättegången, mot vilket talan ej må föras särskilt, skall genast gå i verkställighet. Vad nu sagts gälle ock beslut, varigenom rätten avvisat ombud eller biträde eller ogillat tredje mans yrkande att få som intervenient deltaga i rättegången eller utlåtut sig angående ersättning eller förskott till biträde, vittne, sakkunnig eller annan, som ej är part eller intervenient, eller förordnat om någons hållande i häkte eller om kvarstad, skingringsförbud eller annan handräckning eller om hävande av sådan åtgärd eller bestämt, att förman av fri rättegång skall upphöra, eller till biträde utsett annan, än part föreslagit. Rätten äge, när skäl äro därtill, i beslut, varigenom föreläggande meddelats part eller annan att förete skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning, förordna, att beslutet må verkställas utan hinder av att det icke äger laga kraft.

Är särskild föreskrift meddelad därom, att dom eller beslut, som icke äger laga kraft, må verkställas, vare den gällande.

15 §.

Finner rätten på grund av anmärkning eller eljest, att dom eller beslut till följd av skrivfel, misräkning eller annat dylikt förbiseende innehåller uppenbar oriktighet, meddele rätten, sedan parterna erhållit tillfälle att yttra sig, beslut om rättelse.

Rättelse skall antecknas å huvudskriften av domen eller beslutet eller, då beslutet intagits i protokoll, i detta så ock, om det kan ske, å utskrift av domen eller beslutet; därvid skall tillika angivas den dag, då anteckningen göres.

18 KAP.

Om rättegångskostnad.

1 §.

Part, som tappar målet, skall ersätta motparten hans rättegångskostnad, om ej annat är stadgat.

2 §.

Angår målet rättsförhållande, som enligt lag ej må bestämmas annorledes än genom dom, må förordnas, att vardera parten skall bära sin rättegångskostnad.

3 §.

Finnes den vinnande parten hava inlett rättegång, utan att motparten givit anledning därtill, eller har den vinnande parten eljest uppsåtliga eller genom försummelse föranlett onödig rättegång, skall han ersätta motparten hans rättegångskostnad eller ock, om omständigheterna föranleda därtill, vardera parten bära sin kostnad.

Var den omständighet, varav utgången berodde, icke före rättegången känd för den tappande parten och hade han ej heller bort äga kännedom därom, må förordnas, att vardera parten skall bära sin kostnad.

4 §.

Äro i samma mål flera yrkanden och vinna parterna ömsom, skall vardera parten bära sin kostnad eller jämkad ersättning tilläggas endera eller ock, såvitt kostnaderna för olika delar av målet kunna särskiljas, ersättningskyldigheten därefter bestämmas. Är vad parten tappat av allenast ringa betydelse, må han dock erhålla full ersättning för sin kostnad.

Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning, om parts yrkande bifalles allenast till en del.

5 §.

Avvisas parts talan, anses parten som tappande.

Avskrivs mål på grund av att part återkallat sin talan eller uteblivit, skall han ersätta motparten hans rättegångskostnad, om ej särskilda omständigheter föranleda, att ersättningsskyldigheten bestämmes annorledes.

Förlikas parterna, skall vardera parten bära sin kostnad, om ej annat avtalats.

6 §.

Har part genom att utebliva från rätten eller ej iakttaga föreläggande, som rätten meddelat, eller genom påstående eller invändning, som han insett eller bort inse sakna fog, eller annorledes genom vårdslöshet eller försummelse föranlett uppskov i målet eller eljest vållat kostnad för motparten, vare han skyldig att ersätta sådan kostnad, huru rättegångskostnaden i övrigt än skall bäras.

7 §.

Skall part enligt detta kapitel helt eller delvis ersätta motpartens rättegångskostnad och finnes ställföreträdare för parten eller partens ombud eller biträde hava genom åtgärd, som avses i 3 § första stycket, eller genom vårdslöshet eller försummelse, som sägs i 6 §, vållat sådan kostnad, äge rätten, även om yrkande därom ej framställts, förplikta honom att jämte parten ersätta kostnaden.

8 §.

Ersättning för rättegångskostnad skall fullt motsvara kostnaden för rättegångens förberedande och talans utförande jämte arvode till ombud eller bi-

tråde, såvitt kostnaden skäligen varit påkallad för tillvaratagande av partens rätt. Ersättning skall ock utgå för partens arbete och tidsspillan i anledning av rättegången.

9 §.

Skall rättegångskostnad ersättas av flera medparter, svare de en för alla och alla för en. I den mån kostnad hänför sig till del av målet, som angår allenast någon av parterna, eller ock part orsakat kostnad genom vårdslöshet eller försummelse, som avses i 6 §, skall dock denna kostnad gäldas av den parten ensam.

Är någon enligt 7 § skyldig att jämte part ersätta kostnad, svare de en för båda och båda för en.

10 §.

Har någon enligt 13 kap. 7 § övertagit kärandens talan, svare han och käranden, en för båda och båda för en, för den rättegångskostnad, som uppkommit före övertagandet; för kostnad, som uppkommit därefter, svare han ensam.

Den som inträtt i svarandens ställe svare ensam för rättegångskostnaden.

11 §.

Skola två eller flera, en för alla och alla för en, svara för rättegångskostnad, äge rätten, på yrkande av någon av dem, med hänsyn till omständigheterna pröva, huru kostnaden mellan dem skall fördelas eller om någon av dem skall vidkännas hela kostnaden.

12 §.

I fråga om skyldighet för intervenient, som icke äger ställning av part i rättegången, att ersätta rättegångskostnad och hans rätt till ersättning för sådan kostnad skall vad i detta kapitel stadgas om part äga motsvarande tillämpning; dock svare intervenienten allenast för den särskilda kostnad, som orsakats av interventionen. Ej må den part, å vilkens sida intervenienten deltagit, förpliktas att ersätta kostnad, som nu nämnts.

13 §.

Skall kostnad för bevisning eller annan åtgärd enligt rättens beslut utgå av allmänna medel eller utgivas av parterna en för båda och båda för en, gälle i fråga om skyldighet att återgälda sådan kostnad vad i detta kapitel stadgas om rättegångskostnad. Skola parterna bära var sin rättegångskostnad, må förordnas, att kostnaden skall fördelas med hälften å vardera. Har av allmänna medel utgått kostnad för parts hämtande till rätten, skall kostnaden återgäldas av parten.

Om återgäldande av kostnad, som utgått av allmänna medel i anledning av att part åtnjutit fri rättegång, är särskilt stadgat.

14 §.

Part, som vill erhålla ersättning för rättegångskostnad, skall, innan handläggningen avslutas, framställa yrkande därom och uppgiva, vari kostnaden består. Gör han det ej, äge han ej därefter tala å den kostnad, som uppkommit vid samma rätt; dock må part, även om yrkande ej framställts, erhålla ersättning för utskrift av rättens dom eller slutliga beslut.

Då rätten avgör målet, meddele rätten samtidigt beslut angående rättegångskostnaden så ock i fråga, som avses i 13 § första stycket. Ingår i ersättning för rättegångskostnad arvode till ombud eller biträde, skall arvodets belopp angivas.

15 §.

Fullföljes mål från lägre rätt, skall skyldigheten att ersätta rättegångskostnad i högre rätt bestämmas med hänsyn till rättegången därstädes.

Om kostnad i högre rätt i mål angående fråga, som dit fullföljts särskilt, äge vad i detta kapitel stadgas om mål, som väckts vid lägre rätt, motsvarande tillämpning.

Återförvisas mål, skall frågan om kostnaden i den högre rätten prövas i samband med målet efter dess återupptagande.

II. Om rättegången i brottmål.

19 KAP.

Om laga domstol.

1 §.

Laga domstol i brottmål är rätten i den ort, där brottet förövades. Brott anses förövat å den ort, där den brottsliga handlingen företogs, och, om brottet fullbordades å annan ort, även å den orten. Förövades brottet å orter under skilda domstolar, äge de lika behörighet. Har det skett å svenskt fartyg under resa inom eller utom riket, vare även rätten i den ort, dit den misstänkte med fartyget först ankommer eller där han gripits eller eljest uppehåller sig, behörig.

Är, då åtal väckes, ovisst, var brottet förövades, må åtal upptagas av rätten i någon av de orter, där det kan antagas hava skett, eller i den ort, där den misstänkte gripits eller eljest uppehåller sig.

Åtal för brott må ock upptagas av den rätt, där den misstänkte skall svara i tvistemål i allmänhet, om denna med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner det lämpligt.

2 §.

Åtal för brott, som förövats å ort utom riket eller å utländskt fartyg under resa inom eller utom riket, upptages, om ej Konungen för visst fall förordnar annat, av den rätt, där den misstänkte skall svara i tvistemål i allmänhet, eller av rätten i den ort, där han gripits eller eljest uppehåller sig.

3 §.

Åtal mot flera gärningsmän för samma brott må, om det sker samtidigt, väckas vid den rätt, där någon av dem har att svara. Väckas åtalerna å olika tider, må vid den rätt, som upptagit åtal mot någon av gärningsmännen, åtal väckas även mot den eller de övriga.

Åtal för delaktighet i brott må väckas vid den rätt, som upptagit åtal mot gärningsmannen.

4 §.

Talan om ansvar för falskt åtal eller falsk angivelse, varå åtal följt, må väckas vid den rätt, där brottet åtalats.

5 §.

Över förseelse i rättegången döme den rätt, där rättegången föres.

Förövar någon annat brott inför domstol vid dess sammanträde, äge samma rätt döma däröver, om det med hänsyn till brottets beskaffenhet och andra omständigheter finnes lämpligt.

6 §.

Har någon förövat flera brott, må åtal för samtliga brotten upptagas av den rätt, som är behörig att upptaga åtal för något av dem, om denna med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner det lämpligt.

7 §.

Har allmänt åtal upptagits av viss domstol och är även annan domstol behörig, äge den förra domstolen, om synnerliga skäl äro därtill, på framställning av åklagaren förordna, att målet skall överflyttas till den senare domstolen. Beslut eller annan åtgärd av den förra domstolen vare gällande, till dess den domstol, dit målet överflyttats, förordnar annat.

8 §.

Avvisas mål på den grund, att rätten icke är behörig, äge den dock i avbidan på att åtal väckes vid rätt domstol meddela beslut, som icke utan fara kan uppskjutas.

9 §.

Är i lag eller författning föreskrivet, att åtal skall upptagas omedelbart av högre rätt eller av annan allmän underrätt än den, där den misstänkte enligt 1 eller 2 § har att svara, må ej på grund av vad i detta kapitel stadgas åtalet upptagas av annan domstol. Skall fråga om ansvar upptagas av annan myndighet än domstol eller av särskild domstol, äge vad i detta kapitel stadgas ej tillämpning.

Avtal, varigenom någon utfäst sig att väcka åtal eller svara vid viss domstol, vare utan verkan.

10 §.

Har lägre rätt upptagit mål, må fråga om rättens behörighet ej upptagas av högre rätt, med mindre frågan dit fullföljes eller där väckes av part, som är berättigad därtill, eller ock målet skall upptagas av annan myndighet än domstol eller av särskild domstol eller omedelbart av högre rätt eller av annan allmän underrätt än den, där den misstänkte enligt 1 eller 2 § har att svara.

11 §.

Meddelas i högre rätt beslut, varigenom lägre rätt förklaras icke vara behörig att upptaga mål, som där väckts, äge den högre rätten på yrkande av part hänvisa målet till lägre rätt, som finnes behörig.

Hava skilda domstolar genom beslut, som vunnit laga kraft, funnits obehöriga, äge högsta domstolen, om någon av dem finnes behörig, på ansökan av part hänvisa målet till den domstol, av vilken målet bort upptagas.

12 §.

Vad i detta kapitel stadgas äge motsvarande tillämpning i fråga om domstols befattning med förundersökning och användande av tvångsmedel.

20 KAP.

Om rätt till åtal och om målsägande.

1 §.

Fråga om ansvar för brott må ej av rätten upptagas, med mindre åtal för brottet väckts. Rätten äge dock utan åtal upptaga fråga om ansvar för förseelse i rättegången.

2 §.

Allmän åklagare äge tala å brott, som hör under allmänt åtal, om ej annat är stadgat.

Om befogenhet för särskild åklagare att tala å brott, som hör under allmänt åtal, gälle vad särskilt är föreskrivet.

Åklagare må i högre rätt fullfölja talan även till den misstänktes förmån.

3 §.

Under allmänt åtal höra alla brott, som ej uttryckligen äro undantagna därifrån.

Är för allmänt åtal stadgat särskilt villkor, såsom tillstånd av myndighet eller angivelse av målsägande, vare det gällande.

4 §.

Innefattar en handling flera brott och hör något av dem under allmänt åtal, må sådant åtal äga rum även för de övriga.

Har någon angivits för brott, som allenast efter angivelse hör under allmänt åtal, och äro flera misstänkta för att hava tagit del i brottet, må allmänt åtal äga rum mot dem alla.

5 §.

Brott må av målsägande angivas till åtal hos åklagare eller polismyndighet. Har angivelse skett hos myndighet å annan ort än den, där åtal för brottet må väckas, skall angivelsen omedelbart tillställas myndigheten i den orten.

6 §.

Åklagare skall tala å brott, som hör under allmänt åtal. Att strafföreläggande må i visst fall träda i stället för åtal, stadgas i 48 kap.

7 §.

Allmänt åtal må av åklagaren eftergivas:

1. om å brottet icke kan följa svårare straff än böter och det är uppenbart, att den misstänktes lagföring ej är påkallad ur allmän synpunkt; eller

2. om brottet förövats, innan den misstänkte dömts för annat av honom förövat brott eller till fullo undergått straff eller annan påföljd för sådant brott, och det är uppenbart, att brottet i jämförelse med det andra brottet är med hänsyn till påföljden utan nämnvärd betydelse.

Finns tillräckliga skäl för eftergift ej längre föreligga, må den återkallas. Närmare föreskrifter om eftergift av åtal meddelas av Konungen.

Är i lag eller författning särskild föreskrift meddelad om eftergift av åtal, vare den gällande.

8 §.

Målsäganden må ej väcka åtal för brott, som hör under allmänt åtal, med mindre han angivit brottet och åklagaren beslutat, att åtal ej skall äga rum.

Har åklagare väckt talan, äge målsäganden biträda åtalet; han må ock i högre rätt fullfölja talan.

Utan hinder av vad i första stycket sägs må den som angivits eller åtalats för brott väcka talan om ansvar för falsk angivelse eller falskt åtal.

9 §.

Sedan dom fallit, må ej allmänt åtal nedläggas.

Nedlägges allmänt åtal på den grund, att tillräckliga skäl, att den misstänkte är skyldig till brottet, ej föreligga, må målsäganden övertaga åtalet; han skall dock hos rätten göra anmälan därom inom den tid, högst en månad, som av rätten bestämmes, sedan han erhöit vetskap om nedläggandet. Övertager ej målsäganden åtalet, äge han icke därefter väcka åtal för brottet; om den tilltalade yrkar det, skall frikännande dom meddelas.

10 §.

Vad i 8 och 9 §§ stadgats om rätt för målsäganden att väcka åtal eller övertaga eller i högre rätt fullfölja väckt åtal gälle icke i fråga om ämbetsbrott, för vilket åtal skall upptagas omedelbart av högre rätt.

11 §.

Äro i fråga om samma brott flera målsägande, gälle angivelse eller åtal av en målsägande även för de övriga.

12 §.

Har målsäganden genom förlikning eller eljest utfäst sig att ej angiva brottet eller tala därå eller har han återkallat angivelse eller nedlagt åtal, må han ej därefter angiva brottet eller tala därå. Hör brottet allenast efter angivelse under allmänt åtal och har utfästelsen gjorts eller angivelsen återkallats, innan allmänt åtal väckts, må allmänt åtal för brottet ej därefter ägarum.

13 §.

Har någon genom brott blivit dödad, äge hans efterlevande make, bröstarvinge, fader, moder eller syskon eller den som stått i adoptivförhållande till honom samma rätt som målsägande att angiva brottet eller tala därå.

Avlider eljest den, mot vilken brott är begånget eller som därav blivit förmärad eller lidit skada, äge närstående, som nu sagts, samma rätt att angiva brottet eller tala därå, som tillkom den avlidne, om icke av omständigheterna framgår, att denne ej velat angiva eller åtala brottet.

14 §.

Är målsäganden omyndig och rör brottet egendom, varöver han ej råder, eller rättshandling, som han ej själv äger ingå, äge hans ställföreträdare angiva brottet eller tala därå. Rör brottet den omyndiges person, äge den som har vårdnaden om honom angiva brottet eller tala därå; har den omyndige fyllt aderton år, äge han ock själv angiva brottet eller tala därå. Vad i 11 kap. 2—5 §§ är stadgat om part och ställföreträdare i tvistemål äge motsvarande tillämpning beträffande målsägande, även om han ej för talan.

Om rättegångsombud för målsägande gälle vad i 12 kap. är stadgat.

15 §.

Höres målsäganden i anledning av åklagarens talan och har han icke biträtt åtalet eller eljest fört talan jämte åklagaren, äge han rätt till ersättning och förskott enligt vad om vittne är stadgat.

16 §.

Är i lag eller författning stadgat, att åtal för brott må väckas av annan enskild än målsägande, skall han i fråga om rätt att angiva brottet eller tala därå samt åtal, som väckes av honom, anses som målsägande.

21 KAP.

Om den misstänkte och hans försvar.

1 §.

Den misstänkte äge själv föra sin talan. Är han omyndig, skall rätten, om det med hänsyn till brottets beskaffenhet eller eljest finnes erforderligt, höra den som har vårdnaden om honom; denne äge ock föra talan för den omyndige.

Har den misstänkte avlidit, äge hans efterlevande make, bröstarvinge, fader, moder eller syskon eller den som stått i adoptivförhållande till honom föra talan mot dom, såvitt genom denna fastställts, att den misstänkte förövat gärningen.

2 §.

Den misstänkte skall vid huvudförhandling i underrätt infinna sig personligen i mål om allmänt åtal för brott, varå straffarbete kan följa, så ock i annat mål, om hans närvaro ej kan antagas sakna betydelse för utredningen. Vid huvudförhandling i hovrätt skall den misstänkte infinna sig personligen, om han av underrätten dömts till straffarbete för brottet eller anledning före-

kommer till ådömande av sådant straff, så ock eljest, om hans närvaro ej kan antagas sakna betydelse för utredningen. Vid huvudförhandling i högsta domstolen vare den misstänkte skyldig att infinna sig personligen, om hans närvaro finnes erforderlig för utredningen. I underrätt skall den misstänkte ock infinna sig personligen vid muntlig förberedelse, om det kan antagas, att förberedelsen därigenom främjas. Vid annan förhandling än nu nämnts vare han skyldig att infinna sig personligen, om hans närvaro finnes erforderlig.

Lider den misstänkte av sinnessjukdom eller sinnesslöhet och finner rätten, att hans hörande skulle vara utan gagn, erfordras ej att han infinner sig personligen.

Är den misstänkte skyldig att infinna sig personligen, meddele rätten förordnande därom.

Då den misstänkte ej är skyldig att infinna sig personligen, må hans talan föras genom ombud. Om ombud gälle vad i 12 kap. är stadgat.

3 §.

Vid sin talans förberedande och utförande må den misstänkte biträdas av försvarare.

Försvare utses av den misstänkte. Är den misstänkte under aderton år eller sinnessjuk eller sinnesslö, utses försvarare av den som har vårdnaden om honom. Har den misstänkte för sig ställt rättegångsombud, anses ombudet som försvarare. Om försvarare äge vad i 12 kap. 2—5 §§ samt 6 § andra stycket är stadgat motsvarande tillämpning.

Har den misstänkte ej utsett försvarare eller avvisas av honom utsedd försvarare och finnes på grund av sakens beskaffenhet eller eljest hans rätt icke kunna utan biträde tillvaratagas, skall offentlig försvarare förordnas för honom. Är den misstänkte anhållen eller häktad, skall även eljest, om han begär det, offentlig försvarare förordnas.

4 §.

Offentlig försvarare förordnas av rätten; har rätten skilt saken från sig, äge den, till dess talan av den misstänkte fullföljts eller tiden för sådan talan utgått, förordna försvarare att biträda honom i högre rätt.

Fråga om förordnande av offentlig försvarare skall upptagas, då framställning därom göres eller rätten eljest finner anledning därtill.

5 §.

Till offentlig försvarare skall förordnas advokat, som finnes lämplig därtill. Företrädesvis bör anlitas någon, som vid rätten brukas som rättegångsombud.

Har den misstänkte till offentlig försvarare föreslagit någon, som är behörig därtill, skall han förordnas, om ej hans anlitan skulle medföra avsevärt ökade kostnader eller eljest särskilda skäl föranleda annat.

6 §.

Förordnande av offentlig försvarare må av rätten återkallas, om giltigt skäl därtill förekommer. Utser den misstänkte själv annan försvarare, skall förordnandet återkallas, om ej därav skulle uppstå synnerlig olägenhet.

Offentlig försvarare må ej utan rättens medgivande sätta annan i sitt ställe.

7 §.

Försvare skall med nit och omsorg tillvarataga den misstänktes rätt och i detta syfte verka för sakens riktiga belysning.

Försvare bör, så snart ske kan, genom överläggning med den misstänkte förbereda försvaret.

8 §.

Försvare äge under förundersökningen och målets behandling vid rätten göra framställning och vidtaga åtgärd, som erfordras för tillvaratagande av den misstänktes rätt, så ock, om målet fullföljes, biträda honom i högre rätt.

9 §.

Försvare för den som är anhållen eller häktad må ej förvägras att sammanträffa med honom. Försvaren äge i enrum meddela sig med den anhållne eller häktade; annan än offentlig försvarare dock endast om undersökningsledaren eller åklagaren medgiver det eller rätten finner det kunna ske utan men för utredningen eller för ordningen eller säkerheten å förvaringsplatsen.

Offentlig försvarare så ock av den misstänkte utsedd försvarare, som uppgivits för rätten, skola kallas till huvudförhandling eller annat rättens sammanträde för förhandling.

10 §.

Offentlig försvarare äge av allmänna medel åtnjuta arvode så ock ersättning för kostnad och tidsspillan efter vad rätten prövar skäligt.

Ej må offentlig försvarare av den misstänkte förbehålla sig ytterligare ersättning; har sådant förbehåll skett, vare det utan verkan.

22 KAP.

Om enskilt anspråk i anledning av brott.

1 §.

Talan mot den misstänkte eller annan om enskilt anspråk i anledning av brott må föras i samband med åtal för brottet. Upptages ej anspråket i samband med åtalet, skall talan föras i den för tvistemål stadgade ordningen.

2 §.

Grundas enskilt anspråk å brott, som hör under allmänt åtal, vare åklagaren på målsägandens begäran skyldig att i samband med åtalet förbereda och utföra även målsägandens talan, om det kan ske utan olägenhet och hans anspråk ej finnes obefogat. Vill målsäganden, att anspråket upptages i samband med åtalet, åligge honom att till undersökningsledaren eller åklagaren anmäla anspråket med uppgift å de omständigheter, varå det grundas.

Finner undersökningsledaren eller åklagaren vid utredning angående brott, att enskilt anspråk må grundas å brottet, skall han, om det kan ske, i god tid före åtalet underrätta målsäganden därom.

3 §.

Föres i särskilt mål vid rätten talan om enskilt anspråk i anledning av brott, äge rätten, om det finnes lämpligt, förordna, att talan skall upptagas till behandling i samband med åtalet.

4 §.

Om rätt för den tilltalade eller annan, mot vilken målsäganden för talan, eller för tredje man att till gemensam handläggning med åtalet väcka talan, som avses i 14 kap. 5 §, äge vad i nämnda lagrum är stadgat motsvarande tillämpning.

5 §.

Har talan om enskilt anspråk upptagits till behandling i samband med åtalet, äge rätten, när skäl äro därtill, förordna, att talan skall som särskilt mål handläggas i den för tvistemål stadgade ordningen.

6 §.

Nedlägges eller avvisas åtal eller förklaras målsäganden hava förlorat sin rätt att tala å brottet, förordne rätten, om part yrkar det, att talan om det enskilda anspråket skall som särskilt mål handläggas i den för tvistemål stadgade ordningen. Framställles ej sådant yrkande, skall talan i målet anses förfallen.

Återkallar part sin talan angående det enskilda anspråket, sedan motparten ingått i svaromål, skall, om denne yrkar det, talan dock prövas. Framställs ej sådant yrkande, skall talan i målet anses förfallen.

7 §.

Föres talan om enskilt anspråk på grund av brott i samband med åtalet och finnes, att den åtalade gärningen icke är straffbar, må talan dock prövas i målet.

8 §.

Talan om enskilt anspråk på grund av ämbetsbrott, för vilket åtal skal upptagas omedelbart av högre rätt, må ej väckas av målsäganden, med mindre åtal för brottet äger rum eller talan biträdes av åklagaren.

23 KAP.

Om förundersökning.

1 §.

Förundersökning skall inledas, så snart på grund av angivelse eller eljest anledning förekommer, att brott, som hör under allmänt åtal, förövats.

Hör brottet allenast efter angivelse under allmänt åtal, må, ehuru angivelse ej skett, förundersökning inledas, om angivelse icke kan utan fara avvaktas; målsäganden skall dock, så snart ske kan, underrättas. Angiver han ej då brottet till åtal, skall förundersökningen nedläggas.

2 §.

Under förundersökningen skall utredas, vem som skäligen kan misstänkas för brottet och om tillräckliga skäl föreligga för åtal mot honom, samt målet så beredas, att bevisningen kan vid huvudförhandlingen förebringas i ett sammanhang.

3 §.

Förundersökningen inledes av polismyndighet eller åklagaren. Har förundersökningen inletts av polismyndighet, skall åklagaren, så snart någon skäligen kan misstänkas för brottet eller det eljest av särskilda skäl finnes påkallat, övertaga ledningen av undersökningen.

Åklagaren äge, då undersökningen ledes av polismyndighet, meddela anvisningar rörande undersökningens bedrivande.

Då förundersökningen ledes av åklagaren, äge han vid undersökningens verkställande anlita biträde av polismyndighet så ock uppdraga åt polisman att vidtaga särskild till undersökningen hörande åtgärd, om dess beskaffenhet tillåter det.

4 §.

Vid förundersökningen skola ej blott de omständigheter, som tala emot den misstänkte, utan även de som äro gynnsamma för honom beaktas och bevis, som är till hans förmån, tillvaratagas. Undersökningen bör så bedrivas, att ej någon onödigt utsättes för misstanke eller får vidkännas kostnad eller olägenhet.

Förundersökningen skall bedrivas så skyndsamt omständigheterna medgiva. Finnes ej längre anledning till dess fullföljande, skall den nedläggas.

5 §.

Skall enligt 21 kap. 3 § offentlig försvarare utses för den misstänkte, åligge undersökningsledaren att göra anmälan därom hos rätten.

6 §.

Under förundersökningen må förhör hållas med envar, som antages kunna lämna upplysning av betydelse för utredningen.

7 §.

Underlåter den som kallats till förhör utan giltig orsak att hörsamma kallelsen och överstiger ej väglängden mellan den plats, som utsatts för förhöret, och den, där han har sin bostad eller vid kallelsens mottagande uppehöll sig, femton kilometer, må han hämtas till förhöret.

Utan föregående kallelse må den som uppehåller sig inom en väglängd av femton kilometer från den plats, där förhör skall hållas, hämtas till förhöret, om undersökningen avser brott, varå frihetsstraff kan följa, och det skäligen kan befaras, att han ej skulle hörsamma kallelse eller i anledning av kallelse skulle genom undanröjande av bevis eller på annat sätt försvåra utredningen.

Är den som skall höras anhållen eller häktad, skall han inställas å plats, som bestämts för förhöret.

8 §.

På tillsägelse av polisman vare den som är tillstädes å plats, där brott förövas, skyldig att medfölja till förhör, som hålles omedelbart därefter. Vägrar han utan giltig orsak, må han av polismannen medtagas till förhöret.

9 §.

Ej vare någon, som icke är anhållen eller häktad, skyldig att kvarstanna för förhör längre än sex timmar. Finnes det vara av synnerlig vikt, att den som kan misstänkas för brottet är tillgänglig för fortsatt förhör, vare han dock skyldig att kvarstanna ytterligare sex timmar.

Sedan förhöret avslutats eller tiden, då den hörde är skyldig att kvarstanna, utgått, äge han omedelbart avlägsna sig; utan synnerliga skäl må ej fordras, att han infinner sig till nytt förhör tidigare än tolv timmar därefter.

10 §.

Vid förhör skall såvitt möjligt ett av undersökningsledaren anmodat trovärdigt vittne närvara.

Undersökningsledaren har att bestämma, huruvida annan än vittne må övervara förhör. Vid förhör, som enligt 18 § andra stycket hålles på den misstänktes begäran, äge han och hans försvarare att närvara. Även vid annat förhör må, om det kan ske utan men för utredningen, försvarare vara tillstädes.

Är den som höres under femton år, bör, om det kan ske utan men för utredningen, den som har vårdnaden om honom vara närvarande vid förhöret.

Undersökningsledaren äge förordna, att vad som förekommit vid förhör icke får uppenbaras.

11 §.

Är den misstänkte eller hans försvarare närvarande vid förhör, må han i den ordning undersökningsledaren bestämmer framställa frågor till den som höres. Utan undersökningsledarens tillstånd må ej annan, som är närvarande vid förhör, därunder meddela sig med den hörde.

12 §.

Under förhör må ej i syfte att framkalla bekännelse eller uttalande i viss riktning användas medvetet oriktiga uppgifter, löften eller förespeglingar om särskilda förmåner, hot, tvång, uttrötning eller andra otillbörliga åtgärder. Den som höres må icke förmenas att intaga sedvanliga måltider eller åtnjuta nödig vila.

13 §.

Vägrar någon vid förhör att yttra sig angående omständighet, som är av vikt för utredningen, och är han, om åtal väckes, skyldig att i målet vittna

därom, eller finnes eljest för utredningen av synnerlig vikt, att någon, som är skyldig att vittna i målet, redan under förundersökningen höres som vittne, må på undersökningsledarens begäran vittnesförhör med honom äga rum inför rätten.

Förhör, som avses i första stycket, må ej äga rum, innan förundersökningen fortskridit så långt, att någon skäligen kan misstänkas för brottet. Om förhöret gälle i tillämpliga delar vad om bevisupptagning utom huvudförhandling är stadgat; den misstänkte skall erhålla tillfälle att närvara vid förhöret.

14 §.

Undersökningsledaren äge inhämta yttrande av sakkunnig. Finnes redan under förundersökningen sakkunnig böra utses av rätten, äge undersökningsledaren framställa begäran därom. Han äge ock hos rätten begära föreläggande, att skriftligt bevis skall företes eller föremål tillhandahållas för besiktning.

15 §.

Är fara, att bevis, som skall åberopas vid huvudförhandlingen, därförinnan går förlorat eller då endast med svårighet kan föras, må på yrkande av undersökningsledaren eller den misstänkte rätten genast upptaga beviset. Om beviset gälle i tillämpliga delar vad om bevis, som upptages utom huvudförhandling, är stadgat.

16 §.

Om användande av tvångsmedel under förundersökningen gälle vad i 24—28 kap. stadgas.

17 §.

Erfordras under förundersökningen förhör eller annan åtgärd å ort utom undersökningsledarens tjänstgöringsområde, äge han anlita biträde av polismyndighet å den ort, där åtgärden skall vidtagas.

18 §.

Då förundersökningen fortskridit så långt, att någon skäligen misstänkes för brottet, skall han, då han höres, underrättas om misstanken. Så snart det kan ske utan men för utredningen, skall tillfälle lämnas honom och hans försvarare att taga kännedom om vad vid undersökningen förekommit samt att angiva den utredning de anse önskvärd och att eljest anföra vad de akta nödigt. Ej må åtal beslutas, innan tillfälle därtill beretts dem.

Begär den misstänkte, att förhör skall hållas med någon eller att annan utredning skall förebringas, skall begäran efterkommas, om det kan antagas, att åtgärden skulle äga betydelse för undersökningen. Avslås framställningen, skola skälen därför angivas.

19 §.

Har undersökningsledaren, ehuru han slutfört den utredning han anser erforderlig, ej bifallit begäran, som avses i 18 § andra stycket, eller förmenar den misstänkte, att annan brist i utredningen föreligger, må han göra anmälan därom hos rätten.

Då anmälan inkommit till rätten, skall den, så snart ske kan, upptaga anmälan till prövning. När skäl äro därtill, må rätten hålla förhör med den misstänkte eller annan eller vidtaga den åtgärd i övrigt, som finnes påkallad.

20 §.

Då förundersökningen avslutas, skall undersökningsledaren meddela beslut, huruvida åtal skall väckas.

21 §.

Vid förundersökningen skall protokoll föras över vad därvid förekommit av betydelse för utredningen.

Sedan utsaga av misstänkt eller annan upptecknats, skall, innan förhöret avslutas, utsagan uppläsas eller tillfälle på annat sätt lämnas att granska uppteckningen samt den hörde tillfrågas, om han har något att erinra mot innehållet. Erinran, som ej föranleder ändring, skall antecknas. Därefter må uppteckningen ej ändras. Har utsagan först efter granskningen antecknats i protokollet, skall uppteckningen biläggas handlingarna.

I mindre mål må i stället för protokoll föras kortfattade anteckningar över det väsentliga, som förekommit vid förundersökningen.

Så snart åtal beslutats, äge den misstänkte eller hans försvarare på begäran erhålla avskrift av protokoll eller anteckningar från förundersökningen.

22 §.

Förundersökning enligt detta kapitel vare, om tillräckliga skäl för åtal ändock föreligga, ej erforderlig beträffande brott, varå icke kan följa svårare straff än böter, eller beträffande brott, som avses i 45 kap. 2 § första eller andra stycket. Ej heller vare förundersökning erforderlig i mål, som skall upptagas omedelbart av högre rätt, med mindre anledning förekommer till ådömande av frihetsstraff eller avsättning.

Vill åklagaren utvidga väckt åtal, må det ske, utan att förundersökning enligt detta kapitel ägt rum.

23 §.

Finnes, sedan åtal väckts, ytterligare utredning erforderlig, gälle därom i tillämpliga delar vad i detta kapitel stadgas.

24 §.

Närmare föreskrifter om undersökningsledares verksamhet samt om protokoll och anteckningar vid förundersökning meddelas av Konungen.

24 KAP.

Om häktning och anhållande.

1 §.

Är någon på sannolika skäl misstänkt för brott, varå straffarbete kan följa, må han häktas, om med hänsyn till brottets beskaffenhet, den misstänktes förhållande eller annan omständighet skäligen kan befaras, att han avviker eller annorledes undandrager sig lagföring eller straff eller genom undanröjande av bevis eller på annat sätt försvårar sakens utredning, eller ock anledning förekommer, att han fortsätter sin brottsliga verksamhet.

Är brottet ringare än i första stycket sägs men kan därå följa fängelse och har den misstänkte icke stadigt hemvist inom riket, må han häktas, om det skäligen kan befaras, att han avviker.

Kan å brottet icke följa lindrigare straff än straffarbete i två år, skall häktning ske, om det ej är uppenbart, att anledning därtill saknas.

Kan det antagas, att den misstänkte kommer att dömas allenast till böter eller mistning av befattning på viss tid, må häktning icke ske.

2 §.

Den som på sannolika skäl misstänkes för brott må, oberoende av brottets beskaffenhet, häktas, om han är okänd och undandrager sig att uppgiva namn och hemvist eller anledning förekommer, att hans uppgift därom är osann, så ock om han saknar hemvist inom riket och det skäligen kan befaras, att han genom att begiva sig från riket undandrager sig lagföring eller straff.

3 §.

Kan på grund av den misstänktes ungdom eller hans sjukdom häktning antagas medföra allvarligt men för honom och finnes sådan övervakning kunna ordnas, att skäl till hans häktning ej längre föreligga, må han ej häktas. Den som är under aderton år må ej häktas, med mindre det är uppenbart, att betryggande övervakning ej kan ordnas. Lag samma vare beträffande kvinna, som är havande i framskridet tillstånd eller som fött så kort tid förut, att häktning kan antagas medföra allvarligt men för henne eller barnet. Vill den misstänkte ej underkasta sig övervakning, som nu nämnts, skall häktning ske.

Att reseförbud må träda i stället för häktning, stadgas i 25 kap.

4 §.

Beslut om häktning meddelas av rätten.

5 §.

Förekomma mot någon skäl till häktning, må han i avbidan på rättens beslut därom anhållas.

Äro ej fulla skäl till häktning, må den misstänkte dock anhållas, om det finnes vara av synnerlig vikt, att han i avbidan på ytterligare utredning tages i förvar.

Beslut om anhållande meddelas av undersökningsledaren eller åklagaren.

6 §.

Har den, vilkens anhållande beslutats, avvikit eller är han eljest ej tillstädes, då beslutet meddelas, skall, så snart beslutet verkställts, anmälan därom göras hos anhållningsmyndigheten.

Avviker den som misstänkes för brott och förekomma skäl till hans anhållande, må han av anhållningsmyndigheten efterlysas.

7 §.

Förekomma mot någon skäl till anhållande men kan beslut därom icke utan fara avvaktas, må polisman även utan sådant beslut gripa honom.

Träffas den som begått brott, varå frihetsstraff kan följa, å bar gärning eller flyende fot, må han gripas av envar. Envar må ock gripa den som är efterlyst för brott. Den gripne skall skyndsamt överlämnas till närmaste polisman.

Då någon gripits, skall anmälan därom skyndsamt göras hos anhållningsmyndigheten; den har att efter förhör, som avses i 8 §, omedelbart besluta, om den gripne skall anhållas eller frigivas.

8 §.

Den som anhållits enligt 6 § eller gripits enligt 7 § skall, så snart ske kan, för förhör inställas för anhållningsmyndigheten eller för polisman, åt vilken uppdragits att hålla förhöret.

9 §.

Då någon anhålles, skall han erhålla besked om det brott misstanken avser. Den anhållnes husfolk eller närmaste anhöriga skola ock, så snart det kan ske utan men för utredningen, underrättas om anhållandet. Sådan underrättelse må dock ej utan synnerliga skäl lämnas mot den anhållnes önskan.

10 §.

Förekomma ej längre skäl för anhållande, skall den misstänkte omedelbart frigivas.

11 §.

Den som är anhållen skall hållas i förvar men må eljest ej underkastas annan inskränkning i sin frihet, än som påkallas av ändamålet med anhållandet, ordningen å förvaringsplatsen eller allmän säkerhet. Vid hans förvaring eller förflyttning skall så förfaras, att den ej väcker onödig uppmärksamhet.

12 §.

Anhållningsmyndigheten skall, om ej den anhållne frigives, sist dagen efter den, då beslut om anhållande meddelades eller då den anhållne enligt 8 § inställdes till förhör, till rätten avlåta framställning om hans häktande. Finnes för prövning av häktningsfrågan ytterligare utredning erforderlig, må med framställningen anstå, dock skall den avlåtas, så snart ske kan, och sist å femte dagen efter den, då beslut om anhållande meddelades eller den anhållne inställdes för förhör. Göres ej framställning, som nu sagts, skall den anhållne omedelbart frigivas.

I samband med framställningen skall till rätten överlämnas protokoll eller anteckningar över vad dittills förekommit under förundersökningen; med rättens medgivande må dock med överlämnandet anstå viss kort tid. Påkallas förhör med annan än den anhållne, skall ock uppgift lämnas därom.

13 §.

Då framställning enligt 12 § inkommit, skall rätten, så snart ske kan, och, om synnerligt hinder ej möter, sist å fjärde dagen därefter hålla förhandling i häktningsfrågan. Utsättes huvudförhandling att hållas inom en vecka, sedan framställningen inkom, må dock, om ej rätten finner särskild förhandling böra äga rum, med förhandlingen anstå till huvudförhandlingen.

14 §.

Vid förhandling i häktningsfrågan skall den som yrkat häktning så ock, om ej synnerligt hinder möter för den anhållnes inställande, denne vara tillstädes.

Den som yrkat häktning skall angiva de omständigheter, varå yrkandet grundas. Den anhållne och hans försvarare skola erhålla tillfälle att yttra sig. Utöver vad handlingarna från förundersökningen innehålla samt parterna eljest anföras må utredning ej förebringas, med mindre särskilda skäl äro därtill.

15 §.

Förhandlingen skall såvitt möjligt fortgå utan avbrott, till dess frågan kan avgöras. Uppskov må ej äga rum, med mindre synnerliga skäl äro därtill, och utan den misstänktes begäran ej längre än fyra dagar.

Uppskjutes förhandlingen, skall, om ej rätten bestämmer annat, anhållandet fortfara.

16 §.

Sedan förhandlingen avslutats, skall rätten omedelbart meddela beslut i häktningsfrågan. Beslut om häktning skall innehålla uppgift å det brott misstanken avser samt kort angiva grunden för häktningen.

Beslutas ej häktning, förordne rätten, att den anhållne omedelbart skall frigivas.

17 §.

Fråga om häktning av den som ej är anhållen må upptagas på yrkande av undersökningsledaren eller åklagaren. Efter åtalet äge rätten även på yrkande av målsäganden så ock självant upptaga fråga därom.

Då fråga om häktning väckts, skall, så snart ske kan, förhandling äga rum inför rätten. Om sådan förhandling gälle i tillämpliga delar vad i 14—16 §§ är stadgat. Har den misstänkte kallats till förhandlingen eller förekommer anledning, att han avvikit eller eljest håller sig undan, utgöre dock hans utevaro ej hinder för förhandlingen. Uteblir målsäganden, ehuru han kallats till förhandlingen, må frågan avgöras utan hinder därav.

Har rätten beslutat häktning av någon, som ej är vid rätten tillstädes, skall, så snart beslutet verkställts, anmälan därom göras hos rätten.

18 §.

Då rätten beslutar häktning enligt 16 § av anhållen eller enligt 17 § av någon, som är vid rätten tillstädes, eller då anmälan om häktningsbesluts verkställande

inkommer, skall, om ej åtal redan väckts, rätten utsätta den tid, inom vilken åtal skall väckas. Denna må ej bestämmas längre, än som finnes oundgängligen erforderligt.

Överstiger den utsatta tiden två veckor, skall rätten, så länge den misstänkte är häktad och till dess åtal väckts, med högst två veckors mellanrum ånyo hålla förhandling, som sägs i 14—16 §§, och därvid särskilt tillse, att utredningen bedrives så skyndsamt som möjligt. Finnes med hänsyn till utredningens beskaffenhet eller av annan omständighet uppenbart, att förhandling inom nu angiven tid skulle vara utan betydelse, må dock rätten bestämma längre tids mellanrum.

Finnes den utsatta tiden otillräcklig, må rätten, om framställning därom göres före tidens utgång, medgiva förlängning av tiden.

19 §.

Har ej inom tid, som avses i 18 §, åtal väckts eller till rätten inkommit framställning om förlängning av tiden eller förekomma eljest ej längre skäl för häktning, förordne rätten omedelbart, att den häktade skall frigivas.

20 §.

Väckes i mål, som fullföljts till högre rätt, fråga om häktning, äge denna utan förhandling besluta däröver; är den misstänkte anhållen, skall beslut meddelas sist å fjärde dagen efter det framställning om hans häktande inkom till rätten. Finnes förhandling erforderlig, skall den hållas, så snart ske kan. Om sådan förhandling gälle vad i 14—17 §§ är stadgat.

21 §.

Dömes den misstänkte för brottet och är han häktad, pröve rätten enligt de i detta kapitel angivna grunderna, huruvida han skall i häkte avbida, att domen vinner laga kraft; är den misstänkte å fri fot, må rätten förordna, att han skall häktas.

22 §.

Den som är häktad skall utan dröjsmål föras till allmänt häkte. Finnes det vara av synnerlig vikt, att den häktade för utredning angående det brott, som föranlett häktningen, eller annat brott, för vilket han misstänkes, förvaras å annan plats, må dock på yrkande av undersökningsledaren eller åklagaren rätten förordna, att med överförandet skall tills vidare anstå. Rätten, undersökningsledaren eller åklagaren äge ock besluta, att den häktade, sedan han överförts till allmänt häkte, skall för förhör eller annan åtgärd inställas å plats utom häktet.

23 §.

Ej må annorledes än i detta kapitel eller eljest är stadgat någon i anledning av misstanke för brott hållas i förvar, även om han samtycker därtill.

Om skyldighet för den som misstänkes för brott att kvarstanna för förhör stadgas i 23 kap.

24 §.

Om förvaring av anhållen eller häktad så ock om ersättning av allmänna medel åt oskyldigt häktad är särskilt stadgat.

25 KAP.

Om reseförbud.

1 §.

Är någon skäligen misstänkt för brott, varå frihetsstraff kan följa, och kan med hänsyn till brottets beskaffenhet, den misstänktes förhållande eller annan omständighet skäligen befaras, att han avviker eller annorledes undandrager

sig lagföring eller straff, men förekommer eljest ej anledning att anhålla eller häkta honom, må, om det finnes tillfyllest, i stället förbud meddelas honom att utan tillstånd lämna honom anvisad vistelseort. Oberoende av brottets beskaffenhet må ock förbud, som nu sagts, meddelas, om skäligen kan befaras, att den misstänkte genom att begiva sig från riket undandrager sig lagföring eller straff eller gäldande av skadestånd eller annan ersättning till målsägande, som kan antagas komma att på grund av brottet ådömas honom.

2 §.

Med reseförbud må förenas skyldighet för den misstänkte att å vissa tider vara tillgänglig i sin bostad eller å sin arbetsplats eller att anmäla sig hos polismyndighet i orten så ock annat villkor, som finnes erforderligt för hans övervakande.

3 §.

Reseförbud meddelas av undersökningsledaren, åklagaren eller rätten.

Fråga om reseförbud må av rätten upptagas på yrkande av undersökningsledaren eller åklagaren eller då rätten har att besluta om den misstänktes häktning eller hans kvarhållande i häkte. Efter åtalet äge rätten även på yrkande av målsäganden så ock självant upptaga fråga därom.

I anledning av målsägandens anspråk på skadestånd eller annan ersättning må undersökningsledaren eller åklagaren ej meddela reseförbud eller hos rätten yrka sådant förbud, med mindre anspråket anmälts hos honom; rätten äge allenast på yrkande upptaga fråga om sådant förbud.

Väckes vid rätten fråga om reseförbud, skall, så snart ske kan, förhandling därom äga rum inför rätten. Om sådan förhandling gälle i tillämpliga delar vad i 24 kap. 17 § är stadgat. Är fara i dröjsmål, må rätten omedelbart meddela reseförbud att gälla, till dess annorlunda förordnas.

4 §.

Beslut om reseförbud skall innehålla uppgift å det brott misstanken avser samt angiva den ort, där den misstänkte skall uppehålla sig, och vad han i övrigt har att iakttaga. I beslutet skall erinras om påföljden för överträdelse av förbudet och för underlåtenhet att fullgöra därmed förenat villkor.

Beslutet skall delgivas den misstänkte.

5 §.

Har reseförbud meddelats av annan än rätten, äge den misstänkte begära rättens prövning av förbudet. Då begäran inkommit, skall rätten, så snart ske kan, och, om synnerligt hinder ej möter, sist å fjärde dagen därefter hålla förhandling, som avses i 3 §. Utsättes huvudförhandling att hållas inom en vecka, sedan begäran framställdes, må dock, om ej rätten finner särskild förhandling böra äga rum, med förhandlingen anstå till huvudförhandlingen.

6 §.

Då rätten meddelar reseförbud eller fastställer sådant förbud, skall, om ej åtal redan väckts, rätten utsätta den tid, inom vilken åtal skall väckas. Denna må ej bestämmas längre, än som finnes oundgängligen erforderligt. I annat fall skall åtal väckas inom en månad, sedan reseförbudet meddelades.

Finnes tid, som avses i första stycket, otillräcklig, må rätten, om framställning därom göres före tidens utgång, medgiva förlängning av tiden.

7 §.

Har ej inom tid, som avses i 6 §, åtal väckts eller till rätten inkommit framställning om förlängning av tiden eller förekomma eljest ej längre skäl för reseförbud, skall det omedelbart hävas.

Om hävande av reseförbud förordnar rätten eller, om förbudet ej meddelats eller fastställts av rätten, undersökningsledaren eller åklagaren.

Vad i 24 kap. 21 § är stadgat om häktning äge motsvarande tillämpning beträffande reseförbud.

8 §.

Väckes i mål, som fullföljts till högre rätt, fråga om reseförbud, äge denna utan förhandling besluta däröver. Finnes förhandling erforderlig, skall den hållas, så snart ske kan. Om sådan förhandling gälle i tillämpliga delar vad i 24 kap. 17 § är stadgat.

9 §.

Överträdes reseförbud eller fullgöres ej därmed förenat villkor, skall de misstänkte omedelbart anhållas eller häktas, om det ej är uppenbart, att skäl därtill ej förekomma.

26 KAP.

Om kvarstad och skingringsförbud.

1 §.

Är någon skäligen misstänkt för brott och kan skäligen befaras, att han genom att avvika eller genom att undanskaffa egendom eller annorledes undandrager sig att gälda böter, värdet av förverkad egendom eller annan ersättning till det allmänna eller skadestånd eller annan ersättning till målsägande, som kan antagas komma att på grund av brottet ådömas honom, må kvarstad läggas å så mycket av hans lösa egendom, som svarar mot skulden, eller ock, om det är tillfyllest, egendomen ställas under förbud att säljas eller skingras. Skingringsförbud må ock meddelas å fast egendom, som tillhör den misstänkte.

Finnes lös egendom, som ställes under skingringsförbud, hos tredje man, må denne förbjudas att utgiva egendomen.

2 §.

Beslut om kvarstad eller skingringsförbud meddelas av rätten.

Fråga om kvarstad eller skingringsförbud må upptagas på yrkande av undersökningsledaren eller åklagaren. Efter åtalet äge rätten även på yrkande av målsäganden så ock självant upptaga fråga därom.

I anledning av målsägandens anspråk på skadestånd eller annan ersättning må undersökningsledaren eller åklagaren ej yrka kvarstad eller skingringsförbud, med mindre anspråket anmälts hos honom; rätten äge allenast på yrkande förordna därom.

Väckes fråga om kvarstad eller skingringsförbud, skall, så snart ske kan, förhandling därom äga rum inför rätten. Om sådan förhandling gälle i tillämpliga delar vad i 24 kap. 17 § är stadgat. Är fara i dröjsmål, må rätten omedelbart bevilja åtgärden att gälla, till dess annorlunda förordnas.

3 §.

I avbidan på rättens beslut om kvarstad eller skingringsförbud må undersökningsledaren eller åklagaren taga lös egendom i förvar.

Är fara i dröjsmål, må åtgärd, som nu sagts, vidtagas även av polisman; anmälan därom skall dock skyndsamt göras hos undersökningsledaren eller åklagaren, som har att omedelbart pröva, om egendomen skall kvarbliva i förvar.

4 §.

Har undersökningsledaren eller åklagaren tagit lös egendom i förvar eller beslutat, att sådan egendom skall kvarbliva i förvar, skall han, så snart ske kan, och sist å femte dagen därefter till rätten avlåta framställning om kvar-

stad eller skingringsförbud. Göres ej framställning, som nu sagts, skall egendomen omedelbart återställas.

Då framställning inkommit, skall rätten, så snart ske kan, och, om synnerligt hinder ej möter, sist å fjärde dagen därefter hålla förhandling, som avses i 2 §. Utsättes huvudförhandling att hållas inom en vecka, sedan framställningen inkom, må dock, om ej rätten finner särskild förhandling böra äga rum, med förhandlingen anstå till huvudförhandlingen.

Beslutas kvarstad eller skingringsförbud, skall, om ej rätten bestämmer annat, egendomen kvarbliva i myndighetens vård, till dess beslutet verkställts.

5 §.

Då rätten förordnar om kvarstad eller skingringsförbud, skall, om ej åtal redan väckts, rätten utsätta den tid, inom vilken åtal skall väckas. Denna må ej bestämmas längre, än som finnes oundgängligen erforderligt.

Finnes den utsatta tiden otillräcklig, må rätten, om framställning därom göres före tidens utgång, medgiva förlängning av tiden.

6 §.

Har ej inom tid, som avses i 5 §, åtal väckts eller till rätten inkommit framställning om förlängning av tiden eller har för skulden ställts pant eller borgen eller förekomma eljest ej längre skäl för kvarstad eller skingringsförbud, skall åtgärden av rätten omedelbart hävas.

Då målet avgöres, pröve rätten, om åtgärden fortfarande skall bestå. Rätten äge ock i samband med domen förordna om åtgärd, som nu sagts.

7 §.

Vad i 25 kap. 8 § är stadgat om reseförbud äge motsvarande tillämpning beträffande kvarstad och skingringsförbud.

8 §.

Finnes kvarstad böra läggas å arrende, hyra eller annat dylikt, som utgår av fast egendom, förordne rätten god man att uppbära medlen; rätten meddele ock den betalningsskyldige förbud att utgiva något till annan än gode mannen.

Meddelas skingringsförbud å fast egendom och är synnerlig fara att egendomen genom vanvård eller annorledes väsentligen försämrass, äge rätten förordna god man att förvalta egendomen. Avser åtgärden målsägandens anspråk på skadestånd eller annan ersättning, åligge målsäganden att till bestridande av nödig kostnad för egendomens förvaltning erlagga förskott med belopp, som bestämmes av rätten; i annat fall skall sådan kostnad utgå av allmänna medel.

I övrigt gälle om verkställande av kvarstad och skingringsförbud vad i utökningslagen är stadgat; vad där är föreskrivet om pant eller borgen skall dock ej äga tillämpning.

27 KAP.

Om beslag.

1 §.

Föremål, som skäligen kan antagas äga betydelse för utredning om brott eller vara genom brott någon avhänt eller på grund av brott förverkat, må tagas i beslag.

Vad i detta kapitel stadgas om föremål gälle ock, i den mån ej annat är föreskrivet, om skriftlig handling.

2 §.

Beslag må ej läggas å skriftlig handling, om dess innehåll kan antagas vara sådant, att befattningshavare eller annan, som avses i 36 kap. 5 §, ej må höras som vittne därom, och handlingen innehaves av honom eller av den, till förmån för vilken tystnadsplikten gäller. Ej heller må, med mindre fråga är om brott, vara ej kan följa lindrigare straff än straffarbete i två år, hos den misstänkte eller honom närstående, som avses i 36 kap. 3 §, beslag läggas å skriftligt meddelande mellan den misstänkte och någon honom närstående eller mellan sådana närstående inbördes.

3 §.

Brev, telegram eller annan försändelse, som finnes i post- eller telegrafverkets vård, må tagas i beslag, allenast om å brottet kan följa straffarbete samt försändelsen hos mottagaren skulle vara underkastad beslag.

4 §.

Den som med laga rätt griper eller anhåller misstänkt eller verkställer häkning, husrannsakan eller kroppsvisitation må lägga beslag å föremål, som därvid påträffas.

Föremål, som eljest påträffas, må efter beslut av undersökningsledaren eller åklagaren tagas i beslag. Är fara i dröjsmål, må även utan sådant beslut åtgärden vidtagas av polisman, dock ej i fråga om försändelse i post- eller telegrafverkets vård.

Verkställes beslag av annan än undersökningsledaren eller åklagaren och har denne ej beslutat beslaget, skall anmälan skyndsamt göras hos honom, som har att omedelbart pröva, om beslaget skall bestå.

5 §.

Rätten må förordna om beslag å föremål, som företes vid rätten eller eljest är tillgängligt för beslag.

Fråga om beslag må av rätten upptagas på yrkande av undersökningsledaren eller åklagaren. Efter åtalet äge rätten även på yrkande av målsäganden så ock självant upptaga fråga därom.

Väckes vid rätten fråga om beslag, skall, så snart ske kan, förhandling där om äga rum inför rätten. Om sådan förhandling gälle i tillämpliga delar vad i 24 kap. 17 § är stadgat. Är fara i dröjsmål, må rätten omedelbart förordna om beslag att gälla, till dess annorlunda förordnas.

6 §.

Har beslag verkställts utan rättens förordnande, äge den som drabbats av beslaget begära rättens prövning därav. Då begäran inkommit, skall rätten, så snart ske kan, och, om synnerligt hinder ej möter, sist å fjärde dagen därefter hålla förhandling, som avses i 5 §. Utsättes huvudförhandling att hållas inom en vecka, sedan begäran framställdes, må dock, om ej rätten finner särskild förhandling böra äga rum, med förhandlingen anstå till huvudförhandlingen.

7 §.

Då rätten förordnar om beslag eller fastställer verkställt beslag, skall, om ej åtal redan väckts, rätten utsätta den tid, inom vilken åtal skall väckas. Denna må ej bestämmas längre, än som finnes oundgängligen erforderligt. I annat fall skall åtal väckas inom en månad, sedan beslaget verkställdes.

Finnes tid, som avses i första stycket, otillräcklig, må rätten, om framställning därom göres före tidens utgång, medgiva förlängning av tiden.

8 §.

Har ej inom tid, som avses i 7 §, åtal väckts eller till rätten inkommit framställning om förlängning av tiden eller förekomma eljest ej längre skäl för beslag, skall det omedelbart hävas.

Om hävande av beslag förordnar rätten eller, om beslaget ej meddelats eller fastställts av rätten, undersökningsledaren eller åklagaren.

Då målet avgöres, pröva rätten, om beslag fortfarande skall bestå. Rätten äge ock i samband med domen förordna om beslag.

9 §.

Är anledning, att försändelse, som må tagas i beslag, skall inkomma till post-, telegraf-, järnvägs- eller annan beforderingsanstalt, äge rätten förordna, att försändelsen, när den inkommer, skall kvarhållas, till dess frågan om beslag blivit avgjord. Fråga därom må upptagas allenast på yrkande av undersökningsledaren eller åklagaren.

Förordnande skall meddelas att gälla viss tid, högst en månad, från den dag, då förordnandet delgavs anstaltens föreståndare. I förordnandet skall intagas underrättelse, att meddelande om åtgärden icke må utan tillstånd av undersökningsledaren eller åklagaren lämnas avsändaren, mottagaren eller annan.

När försändelse på grund av förordnande kvarhållits, skall föreståndaren utan dröjsmål göra anmälan hos den som begärt förordnandet; denne har att omedelbart pröva, om beslag skall äga rum.

10 §.

Beslagtaget föremål skall omhändertagas av den som verkställt beslaget eller sättas i förvar under försegling; om det kan ske utan fara och eljest finnes lämpligt, må dock föremålet kvarlämnas i innehavarens besittning.

Kvarlämnas föremål i innehavarens besittning, skall förbud meddelas honom att sälja eller skingra föremålet och, om det finnes erforderligt, detta genom anslag eller på annat sätt så utmärkas, att det är uppenbart, att det tagits i beslag. Föremålet må av innehavaren nyttjas, om ej förbud däremot finnes böra meddelas.

Föremål, som tagits i beslag, skall väl vårdas, och noggrann tillsyn skall hållas däröver, att det icke förbytes eller förändras eller annat missbruk sker därmed.

11 §.

Är den, från vilken beslag sker, ej närvarande vid beslaget, skall han utan dröjsmål underrättas därom och huru förfarits med det beslagtagna. Har försändelse hos post-, telegraf-, järnvägs- eller annan beforderingsanstalt tagits i beslag, skall, så snart det kan ske utan men för utredningen, mottagaren underrättas och, om avsändaren är känd, även denne.

12 §.

Post- eller telegrafförsändelse, handelsbok eller annan enskild handling, som tages i beslag, må icke närmare undersökas, ej heller brev eller annan sluten handling öppnas av annan än rätten, undersökningsledaren eller åklagaren; dock må sakkunnig eller annan, som anlitas för utredningen angående brottet eller eljest därvid höres, efter anvisning av myndighet, som nu sagts, granska handlingen. Äger den som verkställer beslaget ej närmare undersöka handlingen, skall den av honom förseglas.

Handling, varom här är fråga, skall snarast möjligt undersökas. Kan innehållet i post- eller telegrafförsändelse i sin helhet eller till någon del utan men för utredningen meddelas mottagaren, skall avskrift eller utdrag av handlingen ofördröjligen tillställas honom.

13 §.

Över beslag skall föras protokoll, vari ändamålet med beslaget och vad därvid förekommit angives samt beslagtaget föremål noga beskrives.

Den som drabbats av beslag äge på begäran erhålla bevis om beslaget, innehållande även uppgift å det brott misstanken avser.

14 §.

Vad i 25 kap. 8 § är stadgat om reseförbud äge motsvarande tillämpning beträffande beslag.

15 §.

För säkerställande av utredning om brott må byggnad eller rum tillstängas, tillträde till visst område förbjudas, förbud meddelas mot flyttande av visst föremål eller annan dylik åtgärd vidtagas.

Om åtgärd, som nu nämnts, gälle i tillämpliga delar vad i detta kapitel är stadgat om beslag.

16 §.

Kan någon skäligen misstänkas för brott, varå icke kan följa lindrigare straff än straffarbete i två år, och finnes det vara av synnerlig vikt för utredningen, att undersökningsledaren eller åklagaren erhåller del av samtal till och från telefonapparat, som innehaves av den misstänkte eller eljest kan antagas komma att begagnas av honom, äge rätten meddela tillstånd till deras avhörande. Fråga därom må upptagas allenast på yrkande av undersökningsledaren eller åklagaren.

Tillstånd skall meddelas att gälla viss tid, högst en vecka, från den dag, då tillståndet delgavs telefonanstaltens föreståndare.

Om granskning av uppteckning, som ägt rum vid samtals avhörande, äge vad i 12 § första stycket stadgats om undersökning och granskning av enskild handling motsvarande tillämpning. I den mån uppteckningen innehåller något, som ej är av betydelse för utredningen, skall den efter granskningen omedelbart förstöras.

17 §.

Hava i lag eller författning givits avvikande bestämmelser om beslag, vare de gällande.

28 KAP.

Om husrannsakan samt kroppsvisitation och kroppsbesiktning.

1 §.

Förekommer anledning, att brott förövats, varå frihetsstraff kan följa, må i hus, rum eller slutet förvaringsställe husrannsakan företagas för eftersökande av föremål, som är underkastat beslag, eller eljest till utrönande av omständighet, som kan äga betydelse för utredning om brottet.

Hos annan än den som skäligen kan misstänkas för brottet må husrannsakan dock företagas, allenast om brottet förövats hos honom eller den misstänkte gripits där eller eljest synnerlig anledning förekommer, att genom rannsakingen föremål, som är underkastat beslag, skall anträffas eller annan utredning om brottet vinnas.

Ej må för husrannsakan hos den misstänkte i något fall åberopas hans samtycke, med mindre han själv begärt åtgärden.

2 §.

För eftersökande av den som skall gripas, anhållas eller häktas eller hämtas till förhör eller till inställelse vid rätten må husrannsakan företagas hos honom, så ock hos annan, om synnerlig anledning förekommer, att den sökte uppehåller sig där.

3 §.

I lägenhet, som är tillgänglig för allmänheten eller plägar utgöra tillhåll för lösdrivare eller förbrytare eller där sådant gods, som eftersökes, plägar

uppköpas eller mottagas som pant, må för ändamål, som sägs i 1 eller 2 §, husrannsakan ske jämväl i annat fall än där avses.

4 §.

Förordnande om husrannsakan meddelas av undersökningsledaren, åklagaren eller rätten. Kan husrannsakan antagas bliva av stor omfattning eller medföra synnerlig olägenhet för den, hos vilken åtgärden företages, bör, om ej fara är i dröjsmål, åtgärden icke vidtagas utan rättens förordnande.

Fråga om husrannsakan må av rätten upptagas på yrkande av undersökningsledaren eller åklagaren. Efter åtalet äge rätten även på yrkande av målsäganden så ock självant upptaga fråga därom.

5 §.

Utan förordnande, som sägs i 4 §, må polisman företaga husrannsakan, om åtgärden har till syfte att eftersöka den som skall gripas, anhållas eller häkas eller hämtas till förhör eller till inställelse vid rätten eller att verkställa beslag å föremål, som å färsk gärning följts eller spårats, så ock eljest, då fara är i dröjsmål.

6 §.

Vid husrannsakan må olägenhet eller skada ej förorsakas utöver vad som är oundgängligen nödvändigt.

Rum eller förvaringsställe må, om det erfordras, öppnas med våld. Har så skett, skall det efter förrättningen på lämpligt sätt åter tillslutas.

Husrannsakan må ej utan särskilt skäl verkställas mellan klockan nio eftermiddagen och klockan sex förmiddagen.

7 §.

Vid husrannsakan skall såvitt möjligt ett av förrättningsmannen anmodat trovärdigt vittne närvara. Förrättningsmannen äge anlita erforderligt biträde av sakkunnig eller annan.

Den, hos vilken husrannsakan företages, eller, om han ej är tillstädes, hans hemmavarande husfolk skall erhålla tillfälle att övervara förrättningen så ock att tillkalla vittne, dock utan att undersökningen därigenom uppehålls. Har varken han eller någon av hans husfolk eller av dem tillkallat vittne närvarit, skall han, så snart det kan ske utan men för utredningen, underkättas om den vidtagna åtgärden.

Vid förrättningen må målsägande eller hans ombud tillåtas att närvara för att tillhandagå med nödiga upplysningar; dock skall tillses, att målsäganden eller ombudet icke i vidare mån än för ändamålet erfordras vinner kännedom om förhållande, som därvid yppas.

8 §.

Post- eller telegrafförsändelse, handelsbok eller annan enskild handling, som anträffas vid husrannsakan, må icke närmare undersökas, ej heller brev eller annan sluten handling öppnas i annan ordning än i 27 kap. 12 § första stycket sägs.

9 §.

Över husrannsakan skall föras protokoll, vari angives ändamålet med förrättningen och vad därvid förekommit.

Den, hos vilken husrannsakan företagits, äge på begäran erhålla bevis därom, innehållande även uppgift å det brott misstanken avser.

10 §.

För ändamål, som sägs i 1 eller 2 §, äge undersökningsledaren eller åklagaren så ock polisman företaga undersökning å annat ställe än i 1 § avses, även om det icke är tillgängligt för allmänheten.

11 §.

Förekommer anledning, att brott förövats, varå frihetsstraff kan följa, må kroppsvisitation företagas för eftersökande av föremål, som är underkastat beslag, eller eljest till utrönande av omständighet, som kan äga betydelse för utredning om brottet.

Ä annan än den som skäligen kan misstänkas för brottet må kroppsvisitation dock företagas, allenast om synnerlig anledning förekommer, att däri genom föremål, som är underkastat beslag, skall anträffas eller annan utredning om brottet vinnas.

12 §.

Ä den som skäligen kan misstänkas för brott, varå frihetsstraff kan följa, må för ändamål, som sägs i 11 §, kroppsbesiktning företagas.

Vid kroppsbesiktning må, om det erfordras, blodprov tagas så ock annan undersökning, som kan ske utan nämnvärt men, utföras.

13 §.

Beträffande kroppsvisitation och kroppsbesiktning gälle i tillämpliga delar vad i 4, 8 och 9 §§ är stadgat om husrannsakan. Är fara i dröjsmål, må åtgärd, som nu sagts, beslutas av polisman.

Förrättning, som är av mera väsentlig omfattning, skall verkställas inom hus och i avskilt rum. Verkställs den av annan än läkare, skall såvitt möjligt ett av förrättningsmannen anmodat trovärdigt vittne närvara. Blodprov må ej tagas eller annan mera ingående undersökning utföras av annan än läkare.

Kroppsvisitation eller kroppsbesiktning å kvinna må ej verkställas eller bevitnas av annan än kvinna eller läkare.

14 §.

Av den som är anhållen eller häktad må fotografi och fingeravtryck tagas; han vare ock underkastad annan dylik åtgärd. Vad nu sagts gälle ock annan, om det erfordras för vinnande av utredning om brott, varå frihetsstraff kan följa.

Närmare bestämmelser om åtgärd, som här avses, meddelas av Konungen.

15 §.

Hava i lag eller författning givits avvikande bestämmelser om husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning, vare de gällande.

29 KAP.

Om omröstning.

1 §.

Yppas vid överläggning till dom eller beslut skiljaktiga meningar, skall omröstning ske.

I mål, vari nämnd deltager, säge ordföranden först sin mening och inhämta därefter nämndens.

Vid omröstning bland rådhusrätts lagfarna ledamöter så ock i överrätt skall den yngste i rätten först yttra sig och sedan var efter annan, såsom de hava säte i rätten. Har målet beretts av viss ledamot, säge han först sin mening.

Envar ange de skäl, varå han grundar sin mening.

2 §.

Över fråga, som hör till rättegången, skall röstas särskilt.

Är fråga om ansvar för flera brott, skall, om det erfordras, först i fråga om varje brott omröstning ske, huruvida den tilltalade är skyldig till brottet, och

därefter straff eller annan påföljd bestämmas. Uppkommer fråga, huruvida ett eller flera brott föreligga, skall ock därom röstas särskilt.

Förekomma vid omröstning angående påföljden skiljaktiga meningar om villkorligt anstånd med straffets ådömande eller huruvida ungdomsfängelse, förvaring eller internering i säkerhetsanstalt eller annan skyddsåtgärd skall ådömas, skall, om det erfordras, särskild omröstning ske om varje påföljd, för vilken någon sålunda röstat. Ådömes därvid ej sådan påföljd, skall särskild omröstning ske om straffet. Vad nu sagts om skyddsåtgärd gälle ock fråga, huruvida den tilltalade på grund av sin sinnesbeskaffenhet är fri från straff.

Uppkommer fråga om villkorligt anstånd med straffs verkställande, skall, sedan straffet bestämts, särskild omröstning därom företagas.

Har någon vid tidigare omröstning varit emot det slut, vari de flesta stannat, vare han skyldig att deltaga i senare omröstning; vid omröstning angående ådömande av annat straff än ungdomsfängelse skall dock den som tidigare röstat för den tilltalades frikännande på annan grund än hans sinnesbeskaffenhet anses hava biträtt den för den tilltalade lindrigaste meningen.

3 §.

Yppas i mål, vari nämnd deltagar, annan mening än ordförandens och äro alla i nämnden ense om skälen och slutet eller förena sig, då i nämnden äro flera än sju, minst sju därom, gälle nämndens mening; i annat fall gälle ordförandens.

Vid omröstning bland rådhusrätts lagfarna ledamöter så ock i överrätt gälle den mening, som omfattats av mer än hälften av ledamöterna. Har någon mening erhållit hälften av rösterna och är denna den lindrigaste, gälle den meningen; vid särskild omröstning, huruvida den misstänkte på grund av sin sinnesbeskaffenhet är fri från straff eller om villkorligt anstånd med straffets ådömande eller huruvida ungdomsfängelse, förvaring eller internering i säkerhetsanstalt eller annan skyddsåtgärd skall ådömas, så ock eljest, då ej någon mening kan anses som lindrigare, gälle dock den mening, som erhållit hälften av rösterna och bland dem ordförandens.

Om omröstning beträffande prövningstillstånd stadgas i 3 kap. 7 §.

4 §.

Yppas vid omröstning bland rådhusrätts lagfarna ledamöter eller i överrätt flera än två meningar, utan att någon enligt 3 § skall gälla, skola de röster, som äro ogynnsammast för den tilltalade, sammanläggas med de för honom närmast minst förmånliga och, om det erfordras, sammanläggningen fortsättas efter samma grund, till dess någon mening skall gälla; kan ej någon mening anses som ogynnsammare för den tilltalade, gälle den mening, för vilken rösterna äro flera än för annan, eller, om för flera meningar rösterna äro lika många, den som biträtts av den främste bland dem, som röstat för någon av dessa meningar.

5 §.

Är det stridigt, huru omröstning skall ske eller vilken mening skall gälla, skall röstas därom.

6 §.

Beträffande omröstning i fråga, som hör till rättegången och ej avser ansvar eller som rör enskilt anspråk, så ock i fråga enligt 5 § eller om rättegångskostnad, gälle vad i 16 kap. är stadgat; angående häktning eller åtgärd, som avses i 25—28 kap., äge dock vad i detta kapitel föreskrives om omröstning i fråga om ansvar motsvarande tillämpning. Föres i brottmål talan om enskilt anspråk, vare rättens avgörande i ansvarsfrågan bindande vid prövningen av det enskilda anspråket. Då i rådhusrätt nämnd har säte i rät-

ten, gälle även vid tillämpning av reglerna i 16 kap. vad i 3 § första stycket i detta kapitel är stadgat.

7 §.

Har nämnden enligt 3 § bestämt rättens avgörande, svare för detta envar nämndeman, som med sin röst bidragit därtill.

30 KAP.

Om dom och beslut.

1 §.

Rättens avgörande av saken sker genom dom. Annat rättens avgörande träffas genom beslut. Beslut, varigenom rätten annorledes än genom dom skiljer saken från sig, så ock högre rätts beslut i fråga, som dit fullföljts särskilt, är slutligt beslut.

2 §.

Dom skall, om huvudförhandling vid rätten ägt rum, grundas å vad vid förhandlingen förekommit. I domen må ej deltaga domare, som ej övervarit hela huvudförhandlingen. Har ny huvudförhandling hållits, skall domen grundas å vad därvid förekommit.

Då mål avgöres utan huvudförhandling, skall domen grundas å vad handlingarna innehålla och eljest förekommit i målet.

3 §.

Dom må ej avse annan gärning än den, för vilken talan om ansvar i behörig ordning förts eller fråga om ansvar eljest enligt lag må av rätten upptagas. Ej vare rätten bunden av yrkande beträffande brottets rättsliga beteckning eller tillämpligt lagrum.

4 §.

Handläggas i en rättegång åtal mot flera tilltalade, må dom givas beträffande någon av dem, ehuru handläggningen angående de övriga icke avslutats.

5 §.

Dom skall avfattas skriftligen och i skilda avdelningar angiva:

1. domstolen samt tid och ställe för domens meddelande;
2. parterna samt deras ombud eller biträden och den tilltalades försvarare;
3. parternas yrkanden och de omständigheter, varå de grundats;
4. domskälen med uppgift å vad i målet är bevisat; samt
5. domslutet.

Högre rätts dom skall, i den mån det finnes erforderligt, innehålla redogörelse för lägre rätts dom.

Äger part fullfölja talan mot dom, skall i domen givas till känna, vad han därvid har att iakttaga. Om underrättelse, som tillika skall meddelas i hovrätts dom, stadgas i 54 kap. 14 §.

6 §.

Rör mål allenast ansvar för brott, varå icke kan följa svårare straff än böter, och har den tilltalade erkänt gärningen, må domen utfärdas i förenklad form. Dom, varigenom högre rätt fastställer lägre rätts dom, må ock utfärdas i förenklad form. Närmare bestämmelser därom meddelas av Konungen.

7 §.

Innan dom beslutas, skall överläggning hållas. Har nämnd säte i rätten, framställle ordföranden saken och vad lag stadgar därom.

Då huvudförhandling ägt rum, skall samma eller sist nästa helgfria dag överläggning hållas och, om det kan ske, dom beslutas och avkunnas. Finnes

rådtrum för domens beslutande eller avfattande oundgängligen erforderligt, må rätten besluta anstånd därmed; domen skall dock, om ej synnerligt hinder möter, skriftligen avfattas och meddelas, då den tilltalade är häktad, inom en vecka och i annat fall inom två veckor efter förhandlingens avslutande. Är den tilltalade häktad, skall domen meddelas senast inom två veckor. Avkunnas ej domen vid huvudförhandlingen, skall den avkunnas vid annat rättens sammanträde eller ock meddelas genom att den hålles tillgänglig å rättens kansli; vid huvudförhandlingen skall underrättelse givas om tiden och sätet för domens meddelande.

Avgöres mål utan huvudförhandling, skall, så snart ske kan, överläggning hållas samt domen beslutas, skriftligen avfattas och meddelas. Meddelandet skall ske genom att domen hålles tillgänglig å rättens kansli. Underrättelse om tiden för meddelandet skall senast dagen förut avsändas till parterna och anslås å en för allmänheten tillgänglig plats i kansliet.

Avkunnande av dom må ske genom återgivande av domskälen och slutet jämte meddelande av fullföljdshänvisning.

8 §.

Dom skall uppsättas särskilt och underskrivas av de lagfarna domare, som deltagit i avgörandet.

Rättens domar skola, ordnade i nummerföljd efter tiden för deras meddelande, för varje år sammanföras till en dombok.

9 §.

Sedan tid för talan mot dom utgått, må ej fråga om ansvar å den tilltalade för gärning, som genom domen prövats, ånyo upptagas.

Om förändring och förening av straff så ock om särskilda rättsmedel gälle vad därom är stadgat.

10 §.

Vad i 2 och 7 §§ är stadgat om dom äge motsvarande tillämpning i fråga om slutligt beslut. Å sådant beslut skola ock bestämmelserna i 5 och 8 §§ tillämpas, om frågans beskaffenhet fordrar det. Meddelas slutligt beslut i samband med dom, skall det upptagas i domen.

Äger part fullfölja talan mot slutligt beslut eller göra ansökan om återupptagande, skall i beslutet givas till känna, vad han därvid har att iakttaga. Om underrättelse, som tillika skall meddelas i hovrätts beslut, stadgas i 54 kap. 14 §.

11 §.

Beslut, som ej är slutligt, skall, i den mån det erfordras, angiva de skäl, varå beslutet grundas.

Har den som vill föra talan mot beslut under rättegången att anmäla missnöje, skall det tillkännagivas. Skall mot sådant beslut talan föras särskilt, give rätten ock det till känna. Den som vill föra talan mot beslutet äge hos rätten erhålla underrättelse om vad han eljest har att iakttaga.

Meddelas beslut, som ej är slutligt, i samband med dom eller slutligt beslut, skall det upptagas däri. Skall mot beslutet föras särskild talan, give rätten till känna, vad den som vill fullfölja talan har att iakttaga.

Om underrättelse, som tillika skall meddelas i hovrätts beslut, stadgas i 54 kap. 14 §.

12 §.

Beslut under rättegången, mot vilket talan ej må föras särskilt, skall genast gå i verkställighet. Vad nu sagts gälle ock beslut, varigenom rätten avvisat ombud, biträde eller försvarare eller utlåtit sig angående ersättning eller förskott till biträde, försvarare, vittne, sakkunnig eller annan, som ej är part, eller angående häktning eller åtgärd, som avses i 25—28 kap., eller bestämt,

att förmån av fri rättegång skall upphöra, eller till biträde eller försvarare utsett annan, än part föreslagit. Rätten äge, när skäl äro därtill, i beslut, varigenom föreläggande meddelats part eller annan att förete skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning, förordna, att beslutet må verkställas utan hinder av att det icke äger laga kraft.

Är särskild föreskrift meddelad därom, att dom eller beslut, som icke äger laga kraft, må verkställas, vare den gällande.

13 §.

Finner rätten på grund av anmärkning eller eljest, att dom eller beslut till följd av skrivfel, missräkning eller annat dylikt förbiseende innehåller uppenbar oriktighet, meddele rätten, sedan parterna erhållit tillfälle att yttra sig, beslut om rättelse.

Rättelse skall antecknas å huvudskriften av domen eller beslutet eller, då beslutet intagits i protokoll, i detta så ock, om det kan ske, å utskrift av domen eller beslutet; därvid skall tillika angivas den dag, då anteckningen göres.

31 KAP.

Om rättegångskostnad.

1 §.

Dömes i mål, vari åklagare för talan, den tilltalade för brottet, skall han till statsverket återgälda vad enligt rättens beslut av allmänna medel utgått till vittne eller sakkunnig eller eljest för bevisning under förundersökningen eller i rättegången samt i arvode och ersättning till försvarare så ock statsverkets kostnad för hans hämtande till rätten. Den tilltalade vare dock ej ersättningskyldig för kostnad, som icke skäligen varit påkallad för utredningen, eller för kostnad, som vållats genom vårdslöshet eller försummelse av annan än den tilltalade, hans ombud eller av honom utsedd försvarare. Står kostnadens belopp icke i rimligt förhållande till den tilltalades brottslighet och villkor, må ersättningen jämkas efter vad som provas skäligt.

Förklaras den tilltalade på grund av sin sinnesbeskaffenhet fri från straff, vare han skyldig att ersätta kostnad, som nu sagts, om och i den mån det med hänsyn till omständigheterna finnes skäligt.

2 §.

Har åklagare väckt åtal utan sannolika skäl eller förekommer eljest, då den tilltalade frikännes, på grund av omständigheterna i målet synnerlig anledning därtill, äge rätten av allmänna medel tillerkänna honom ersättning för hans kostnad för försvarare, för vittne eller sakkunnig eller eljest för bevisning under förundersökningen eller i rättegången samt för delgivning och för utskrift av protokoll, dom eller annat dylikt, såvitt kostnaden skäligen varit påkallad för tillvaratagande av hans rätt, så ock för hans inställelse vid rätten. Avvisas eller avskrivs åtal, äge den tilltalade, om skäl äro därtill, erhålla ersättning för kostnad, som nu sagts.

3 §.

Finnes åklagare hava väckt åtal utan skäl, må han förpliktas att ersätta statsverket kostnad, som avses i 1 §, så ock till statsverket återgälda vad enligt 2 § tillerkänts den tilltalade.

Har målsäganden utan skäl gjort angivelse eller eljest föranlett åtalet, må i den omfattning, som finnes skälig, ersättningsskyldighet ock åläggas honom.

4 §.

Har i mål, vari åklagare för talan, den tilltalade genom att utebliva från rätten eller ej iakttaga föreläggande, som rätten meddelat, eller genom påstå-

ende eller invändning, som han insett eller bort inse sakna fog, eller annorledes genom vårdslöshet eller försummelse föranlett uppskov i målet eller eljest vållat kostnad för statsverket, vare han skyldig att ersätta sådan kostnad, huru rättegångskostnaden i övrigt än skall bäras.

Vad nu sagts äge motsvarande tillämpning, om åklagaren, målsäganden eller offentlig försvarare genom vårdslöshet eller försummelse vållat kostnad för statsverket eller den tilltalade.

5 §.

Skall enskild part enligt detta kapitel helt eller delvis ersätta rättegångskostnad och finnes ställföreträdare för parten eller partens ombud eller biträde eller av honom utsedd försvarare hava genom åtgärd, som avses i 3 § andra stycket, eller genom vårdslöshet eller försummelse, som sägs i 4 §, vållat sådan kostnad, äge rätten, även om yrkande därom ej framställts, förplikta honom att jämte parten ersätta kostnaden.

6 §.

Dömas för samma brott flera såsom gärningsmän eller delaktiga eller skola flera målsägande eller åklagaren och målsäganden ersätta rättegångskostnad, svare de för kostnaden en för alla och alla för en. I den mån kostnad hänför sig till del av målet, som angår allenast någon av dem, eller ock någon orsakat kostnad genom vårdslöshet eller försummelse, som avses i 4 §, skall dock denna kostnad gäldas av honom ensam.

Är någon enligt 5 § skyldig att jämte part ersätta kostnad, svare de en för båda och båda för en.

7 §.

Skola två eller flera, en för alla och alla för en, svara för rättegångskostnad, äge rätten på yrkande av någon av dem med hänsyn till omständigheterna pröva, huru kostnaden mellan dem skall fördelas eller om någon av dem skall vidkännas hela kostnaden.

8 §.

Vad i 2—7 §§ är stadgat skall, då förundersökning nedlagts eller åtal eljest ej följt å förundersökningen, äga motsvarande tillämpning i fråga om kostnad under förundersökningen; skyldighet att ersätta sådan kostnad må ej åläggas statsverket, med mindre förundersökningen inletts utan skäl eller eljest synnerlig anledning förekommer därtill.

Har målsäganden enligt 20 kap. 9 § övertagit av åklagaren nedlagt åtal, gälle beträffande kostnad före övertagandet vad i 1—7 §§ är stadgat.

9 §.

Vill åklagaren, att den tilltalade skall förpliktas att ersätta rättegångskostnad, eller vill den tilltalade erhålla ersättning för sådan kostnad, skall han, innan handläggningen avslutas, framställa yrkande därom och uppgiva, vari kostnaden består. Gör han det ej, äge han ej därefter tala å den kostnad, som uppkommit vid samma rätt; dock må den tilltalade, även om yrkande ej framställts, erhålla ersättning för utskrift av rättens dom eller slutliga beslut. Rätten pröva själmant, huruvida kostnad, som enligt rättens beslut skall utgå av allmänna medel, skall återgäldas av den tilltalade eller annan eller den skall stanna å statsverket. Fråga, som avses i 3 §, pröva rätten ock själmant.

Då rätten avgör målet, meddele rätten samtidigt beslut angående rättegångskostnaden.

Har förundersökning inletts men åtal ej följt och vill den misstänkte kräva ersättning för kostnad under förundersökningen eller väckes å det allmännas vägnar fråga om återgäldande av sådan kostnad, skall ansökan därom göras hos rätten.

Om återgäldande av kostnad, som utgått av allmänna medel i anledning av att den tilltalade åtnjutit fri rättegång, är särskilt stadgat.

10 §.

Fullföljes mål från lägre rätt, skall skyldigheten att ersätta rättegångskostnad i högre rätt bestämmas med hänsyn till rättegången därstädes. Högre rätts dom skall anses som fällande, allenast då den tilltalade dömes till straff, som är att anse såsom svårare än det, vartill lägre rätt dömt, eller, om han frikänts av lägre rätt, dömes för brottet eller av honom fullföljd talan ej föranleder ändring i lägre rätts dom. Stadgandet i 3 § skall avse det fall, att i högre rätt talan utan skäl fullföljts av åklagaren.

Om kostnad i högre rätt i mål angående fråga, som dit fullföljts särskilt, äge vad i detta kapitel stadgas om mål, som väckts vid lägre rätt, motsvarande tillämpning.

Återförvisas mål, skall frågan om kostnaden i den högre rätten prövas i samband med målet efter dess återupptagande.

11 §.

Om rättegångskostnad i mål, vari allenast målsägande för talan, gälle i tillämpliga delar vad i 18 kap. är stadgat.

I fråga om skyldighet för målsägande att i mål, vari han biträtt allmänt åtal eller eljest fört talan jämte åklagaren eller denne fört talan för målsäganden, ersätta rättegångskostnad och om hans rätt till ersättning för sådan kostnad gälle, utöver bestämmelserna i 3 och 4 §§, vad i 18 kap. 12 § är stadgat.

12 §.

Hava i lag eller författning givits avvikande bestämmelser om kostnad i rättegång, vare de gällande.

III. Gemensamma bestämmelser.

32 KAP.

Om frister och laga förfall.

1 §.

Skall part eller annan enligt rättens beslut infinna sig vid rätten eller eljest fullgöra något i rättegången, skall han erhålla skäligt rådrum därtill.

2 §.

Då kallelse till förhandling eller annat rättens beslut skall delgivas genom parts försorg, förelägge rätten parten viss tid, inom vilken delgivning sist skall hava skett och bevis därom skall hava inkommit till rätten.

Avser delgivningen stämning eller vade-, besvärs- eller revisionsinlaga och har ej, då rätten företager målet, till denna inkommit bevis, att delgivning skett inom föreskriven tid och på sätt i 33 kap. stadgas, samt ej heller motparten inställt sig eller avgivit svaromål, genmäle eller förklaring, vare partens talan förfallen; underrättelse härom skall intagas i rättens föreläggande. Inkommer i annat fall än nu sagts ej inom föreskriven tid bevis om delgivning, äge rätten förordna om ny delgivning.

3 §.

Finnes part eller annan, som enligt rättens beslut skall infinna sig vid rätten eller eljest fullgöra något i rättegången, ej hava erhållit skäligt rådrum därtill eller förekomma eljest skäl till förlängning av tid, som rätten föreskrivit, utsatte rätten ny tid.

4 §.

Finner rätten, sedan förhandling utsatts, före sammanträdet omständighet föreligga, som kan antagas utgöra hinder för förhandlingens hållande eller för dess genomförande i erforderlig omfattning, äge rätten bestämma ny tid för förhandlingen.

Har part erhållit kännedom om omständighet, som nu sagts, eller finner någon, som kallats att infinna sig vid sammanträde för förhandling, att han är hindrad att hörsamma kallelsen, skall han omedelbart göra anmälan därom hos rätten.

5 §.

Är för prövning av mål av synnerlig vikt, att fråga, som är föremål för annan rättegång eller behandling i annan ordning, först avgöres, eller möter mot handläggningen annat hinder av längre varaktighet, äge rätten förordna, att målet skall vila i avbidan på hindrets undanröjande.

6 §.

Underlåter den som enligt rättens beslut skall infinna sig vid rätten eller eljest fullgöra något i rättegången att ställa sig det till efterrättelse och förekommer anledning, att han har laga förfall, skall underlåtenheten icke leda till påföljd eller eljest läggas honom till last i rättegången.

7 §.

Är i denna balk föreskrivet, att den som vill fullfölja talan skall inom viss tid anmäla missnöje eller vad eller inkomma med vade-, besvär- eller revisionsinlaga eller vidtaga annan åtgärd för talans fullföljande, och visas före utgången av den tiden laga förfall, utsättes den rätt, där åtgärden skall vidtagas, ny tid.

Vad nu sagts äge motsvarande tillämpning i fråga om ansökan om återvinning eller återupptagande.

8 §.

Laga förfall är, då någon genom avbrott i allmänna samfärdseln, sjukdom eller annan omständighet, som han ej bort förutse eller rätten eljest finner utgöra giltig ursäkt, hindrats att fullgöra vad honom ålegat.

Såsom laga förfall för part skall ock anses, då för ombud, som av parten vidtalats, förelegat hinder, som nu sagts, och annat ombud ej kunnat i tid ställas.

33 KAP.

Om inlaga i rättegång och om delgivning.

1 §.

Ansökan, anmälan eller annan inlaga i rättegång skall innehålla uppgift å domstolen samt parternas namn, yrke och hemvist.

I stämningsansökan skall käranden tillika uppgiva sin egen och, om den är honom bekant, även svarandens postadress samt de övriga omständigheter, som äro av betydelse för delgivning med parterna; har käranden vidtalat ombud att företräda honom, skola ombudets namn och postadress uppgivas. I skriftligt svaromål skall svaranden även uppgiva sin postadress och de övriga omständigheter, som äro av betydelse för delgivning med honom, samt, om han vidtalat ombud att företräda honom, ombudets namn och postadress.

Sker ändring i förhållande, som part sålunda uppgivit, skall parten utan dröjsmål anmäla det till rätten.

23.

Då från part inkommen inlaga eller annan handling skall delgivas, åligger parten att vid handlingen föga styrkt avskrift därav. Skall delgivning ske genom rättens försorg och erfordras för delgivningen flera avskrifter, vare parten skyldig att tillhandahålla dem. Tillhandahåller ej part avskrift, som nu sagts, ombesörje rätten på partens bekostnad handlingens avskrivande.

32.

Inläga eller annan handling må till rätten inlämnas genom bud eller insändas med posten i betalt brev. Handling, som sålunda inkommer, skall anses ingiven av den som undertecknat handlingen. Handlingen skall anses inkommen, då den avlämnats till rätten eller dess kansli.

4 §.

Delgivning i rättegång skall ske genom rättens försorg. Begär part att få ombesörja delgivning, må det anförtras honom, om rätten finner det kunna ske utan olägenhet. Delgivning av tredskodom skall ske genom rättens försorg, allenast om parten begär det.

Har åklagare själv utfärdat stämning, skall delgivning därav ske genom hans försorg. Åklagare äge ock ombesörja delgivning av kallelse eller föreläggande, som utfärdats av honom.

Under förundersökning i brottmål ombesörjes delgivning av kallelse eller beslut av den som utfärdat kallelsen eller meddelat beslutet.

52.

Delgivning genom rättens försorg skall inom riket ske genom posten, om ej rätten finner den böra verkställas på annat sätt.

Närmare bestämmelser om delgivning genom posten meddelas av Konungen.

6 §.

Delgivning skall, om ej annat stadgas, verkställas genom att handlingen i huvudskrift eller styrkt avskrift överlämnas till den som sökes för delgivning. Vägrar han att mottaga handlingen, anses delgivning dock hava verkställts. Om överbringande av meddelande, som skall delgivas, genom telegraf eller telefon givas föreskrifter av Konungen.

Är vid handling, som skall delgivas, fogad karta, ritning eller annan bilaga av vidlyftig beskaffenhet, äge rätten föreskriva, att bilagan i stället för att överlämnas skall hållas tillgänglig å rättens kansli. Underrättelse därom skall fogas vid handlingen.

72.

Ej må delgivning ske där gudstjänst pågår eller sammankomst för gemensam andaktsövning eljest äger rum.

82.

Har den som sökes för delgivning känt hemvist inom riket och träffas han ej där, må handlingen överlämnas till vuxen medlem av det hushåll han tillhör eller, om sådan ej träffas, till hans hyresvärd, om denne bor i samma hus, eller till portvakt eller annan, som i hyresvärdens ställe har tillsyn över huset och där har sin bostad. Driver den sökte rörelse med fast kontor och träffas han ej där under vanlig arbetstid, må ock handlingen å kontoret överlämnas till där anställt biträde.

Meddelande om att handlingen sålunda överlämnats skall därjämte med posten sändas till den sökte under hans vanliga adress.

98.

Finnes för bolag, förening eller annat samfund, stiftelse eller annan sådan inrättning, med vilken delgivning skall ske, kontor, där förvaltningen föres och någon, som för samfundet eller inrättningen äger mottaga delgivning, vanligen har sitt arbete, och träffas ej sådan person under vanlig arbetstid å kon-

toret, må handlingen å kontoret överlämnas till där anställt biträde. Meddelande om att handlingen sålunda överlämnats skall därjämte med posten sändas till samfundet eller inrättningen under dess vanliga adress.

Lag samma vare, då kommun, vägdistrikt eller annan sådan menighet, med vilken delgivning skall ske, har kontor, där förvaltningen föres, och någon, som för menigheten äger mottaga delgivning, ej under vanlig arbetstid träffas å kontoret.

Har samfund, inrättning eller menighet kontor, som nu sagts, må med den som sökes delgivning ej ske enligt 8 §.

10 §.

Delgivning enligt 8 eller 9 § skall anses hava skett, då vad i nämnda paragrafer föreskrivits blivit fullgjort.

Den, till vilken handling enligt sagda paragrafer överlämnats, svare för att den, så snart ske kan, kommer den sökte till handa; vid handlingens överlämnande skall han erinras därom.

Ej må handlingen överlämnas till någon, som i målet är motpart till den, med vilken delgivning skall ske.

11 §.

Har den, med vilken delgivning skall ske, känt hemvist utom riket eller vistas han å ort utom riket, må delgivningen verkställas enligt lagen å den orten.

Skall part själv ombesörja delgivning å utrikes ort, äge han i utrikesdepartementet påkalla biträde därmed.

12 §.

Har den som sökes för delgivning varken inom eller utom riket känt hemvist och kan ej heller upplysning vinnas, var han uppehåller sig, förordne rätten, att handlingen skall anslås å en för allmänheten tillgänglig plats i dess kansli samt meddelande därom införas i allmänna tidningarna och, om det kan antagas därigenom komma till den söktes kännedom, även i annan tidning. Har delgivning med part i nu föreskriven ordning ägt rum, erfordras ej i samma mål vid ny delgivning enligt denna paragraf med den parten, att meddelande införas i tidning.

Vad nu sagts äge motsvarande tillämpning, om den sökte har känt hemvist inom riket och han eller någon, till vilken handlingen enligt 8 § må överlämnas, ej träffas, samt upplysning ej heller kan vinnas, var den sökte uppehåller sig.

Delgivning skall anses hava skett, då vad ovan föreskrivits blivit fullgjort.

13 §.

Vad i 8 §, 11 § första stycket eller 12 § är stadgat gälle ej delgivning av stämning i brottmål. Ej heller må i tvistemål delgivning av stämning äga rum enligt 8 § eller 12 § andra stycket, med mindre anledning förekommer, att den sökte avvikit eller eljest håller sig undan.

14 §.

Har handling, som skolat delgivas någon, kommit denne till handa, anses delgivning hava skett, ehuru han erhållit handlingen på annat sätt än ovan stadgats.

15 §.

Meddelas föreläggande eller göres annat tillkännagivande vid rättens förhandling, anses delgivning därav hava skett med dem som närvarit vid förhandling; dock åligger rätten att på begäran genast tillhandahålla utskrift av tillkännagivandet.

16 §.

Äro delägarna i byalag flera än tio, må delgivning med byalaget ske genom att styrkt avskrift av handlingen överlämnas till en av delägarna att vara till-

gänglig för dem alla samt handlingen därefter, med underrättelse vilken av delägarna bekommit avskriften, uppläses i församlingens kyrka och anslås å en för allmänheten tillgänglig plats i rättens kansli.

Tillhör gruva flera gemensamt, må delgivning med delägarna i mål angående gruvan ske genom att handlingen överlämnas till gruvföreståndaren; han svare för att handlingen utan dröjsmål föredrages å stämma eller i styrkt avskrift överlämnas till varje delägare.

I mål angående gemensamhetsfiske, för vilket syssloman är utsedd, må delgivning med delägarna ske genom att handlingen överlämnas till sysslomanen; han svare för att handlingen utan dröjsmål föredrages å sammanträde med delägarna eller i styrkt avskrift överlämnas till envar av dem.

17 §.

Delgivning med dödsbo eller konkursbo eller med bolag, förening eller annat samfund, stiftelse eller annan sådan inrättning skall ske med någon, som äger företräda boet, samfundet eller inrättningen. Äro flera gemensamt behöriga därtill, må delgivning ske med någon av dem, med delägare i dödsbo dock endast om han sitter i boet. Har delgivning skett med delägare i dödsbo, åligge honom att utan dröjsmål underrätta övriga delägare om delgivningen.

Delägare i dödsbo, som sitter i boet, äge mottaga delgivning, ehuru boet ej står under delägarnas förvaltning; han svare för att handlingen utan dröjsmål överlämnas till någon, som äger företräda boet.

Är ej någon behörig att företräda samfund, med vilket delgivning skall ske, men finnes någon, som äger sammankalla dem, vilka hava att besluta i samfundets angelägenheter, skall delgivning ske med honom.

18 §.

Delgivning med kommun, vägdistrikt eller annan sådan menighet skall ske med den, på vilken det ankommer att sammankalla dem som hava att för menigheten besluta rörande talans utförande; med landsting må delgivning ock ske genom att handlingen överlämnas till länsstyrelsen.

19 §.

Delgivning med kronan skall ske genom att handlingen överlämnas till länsstyrelsen i det län, där domstolen är, eller ock, om kronans talan i målet skall bevakas av annan myndighet, till denna.

Med härad eller tingslag skall delgivning ske genom att handlingen uppläses i kyrkorna i de församlingar, som höra till häradet eller tingslaget, samt anslås å en för allmänheten tillgänglig plats i rättens kansli.

20 §.

Har någon hos nedre justitierevisionen skriftligen anmält ombud, som äger för honom mottaga stämning eller annan handling, må i den omfattning anmälan avser delgivning ske med ombudet.

Anmälan må göras endast av den som, då anmälan sker, äger hemvist inom riket och skall avse viss tid ej överstigande tre år. Såsom ombud må endast den anmälas, som äger hemvist inom riket. Vid anmälan skall ombudets postadress uppgivas. Sker ändring däri, skall anmälan därom göras.

Är någon enligt denna paragraf behörig att mottaga delgivning för annan, äge vad i 11 och 12 §§ är stadgat icke tillämpning å delgivning med denne, med mindre delgivning med ombudet enligt 6 eller 8 § ej kan ske.

21 §.

Har part hos rätten uppgivit ombud i målet, bör delgivning, som ombudet äger behörighet att mottaga, ske med ombudet.

22 §.

Har part, som saknar hemvist inom riket, ej hos rätten uppgivit ombud, som äger att för parten mottaga delgivning i målet, förelägge rätten honom,

då han första gången för talan, att för sig ställa sådant ombud och göra anmälan därom hos rätten. Underlåter han det, må delgivning med honom ske genom att handlingen med posten sändes till honom under hans senaste kända adress.

23 §.

Har delgivning ej skett på sätt i detta kapitel sägs, äge rätten förordna om ny delgivning. Vill part göra erinran därom, att delgivning med honom ej skett på behörigt sätt, skall han framställa erinran därom, så snart ske kan. Att, då delgivning skall ske genom parts försorg, partens talan i visst fall förfallen, stadgas i 32 kap. 2 §.

24 §.

Underrätt förordne erforderligt antal stämningsmän att, då de därför anlitas, verkställa delgivning. Förordnande meddelas för visst kalenderår eller del därav och må, om skäl äro därtill, av rätten återkallas. Stämningsman skall, då han första gången förordnas, inför rätten avlägga ed, att han redligt och utan försumlighet skall uträtta de delgivningsärenden, som anförtros honom. Fjärdingsman vare utan särskilt förordnande stämningsman.

Förteckning å dem som äro förordnade till stämningsmän skall finnas anslagen å rättens dörr och vara för allmänheten tillgänglig å rättens kansli.

25 §.

Intyg av stämningsman gälle som fullt bevis, att delgivning blivit så verkställd, som intyget innehåller. Samma vitsord tillkomme intyg, som meddelats av nämndeman eller av landsfogde, stadsfogde, landsfiskal, stadsfiskal eller notarius publicus eller av svensk konsul eller vid svenskt konsulat anställd tjänsteman eller av polisman i stad, då han verkställt delgivningen efter förmans uppdrag, så ock intyg, som enligt av Konungen meddelade bestämmelser utfärdats av tjänsteman vid postverket. Advokats skriftliga erkännande av delgivning med honom gälle ock som fullt bevis om delgivningen.

Intyg, att delgivning skett å utrikes ort, skall, om intygsgivarens behörighet styrkes av svensk eller här i riket anställd diplomatisk eller konsulär tjänsteman, gälla som fullt bevis, att delgivning verkställts så, som intyget innehåller.

26 §.

Kostnad för delgivning genom rättens försorg skall i underrätt utgivas av den part, som väckt talan; är det åklagaren, skall kostnaden gäldas av statsverket. Avser delgivningen särskild åtgärd, som påkallats av motparten, skall dock kostnaden utgivas av honom. Föres i brottmål talan av målsäganden jämte åklagaren, vare målsäganden skyldig att utgiva sådan kostnad, om delgivningen föranledes av särskild åtgärd, som påkallats av honom. Skall kostnad för bevisning, varom rätten själmant föranstaltat, utgå av allmänna medel, skall kostnad för delgivning, som föranledes därav, gäldas av statsverket. Kostnad för delgivning av rättens beslut om måls återupptagande efter återförvisning eller av annan sådan anledning skall utgå av allmänna medel; i brottmål, vari åklagare för talan, skall kostnaden gäldas av statsverket.

Part, som har att utgiva kostnad för delgivning, vare skyldig att erlægga förskott med belopp, som bestämmes av rätten. Underlåter den part, som väckt talan, att erlægga förskott och betalas det ej av motparten, vare partens talan förfallen. Är det motparten, som underlåter att erlægga förskott, vare frågan om delgivning förfallen.

Bestämmelserna i första och andra styckena äge motsvarande tillämpning i fråga om kostnad för delgivning i högre rätt; vad där föreskrivits om part, som väckt talan, skall avse den som i högre rätt fullföljt talan. Har talan fullföljts av den tilltalade och är han häktad, skall dock kostnad, som eljest skulle åligga honom, gäldas av statsverket.

Part, som i utrikesdepartementet påkallar biträde med delgivning utom riket, vare skyldig att förskjuta för ändamålet erforderlig kostnad.

Närmare bestämmelser om delgivningskostnad och förskott meddelas av Konungen.

27 §.

Hava i lag eller författning givits avvikande bestämmelser om delgivning, vare de gällande.

34 KAP.

Om rättegångshinder.

1 §.

Fråga om hinder för målets upptagande skall av rätten företagas, så snar anledning förekommer därtill.

Rättegångshinder skall av rätten självant beaktas, om ej annat är stadgat.

2 §.

Vill part göra invändning därom, att rätten icke är behörig att upptaga målet, skall han framställa invändningen, då han första gången skall vid rätten föra talan i målet. Var han av laga förfall hindrad att då göra invändningen, skall han framställa den, så snart ske kan, sedan förfallet upphörde. Underlåter part att inom tid, som nu sagts, framställa invändningen, vare hans rätt därtill förfallen.

3 §.

Har part i rätt tid gjort invändning, som avses i 2 §, give rätten, så snart ske kan, särskilt beslut däröver. Göres invändning om annat rättegångshinder, give rätten särskilt beslut däröver, om dess beskaffenhet fordrar det.

TREDJE AVDELNINGEN.

Om bevisning.

35 KAP.

Om bevisning i allmänhet.

1 §.

Rätten skall efter samvetsgrann prövning av allt, som förekommit, avgöra vad i målet är bevisat.

Vad om verkan av visst slag av bevis är stadgat vare gällande.

2 §.

För omständighet, som är allmänt veterlig, kräves icke bevis.

Ej heller erfordras bevis om vad lag stadgar. Skall främmande lag lända till efterrättelse och är ej dess innehåll för rätten känt, äge dock rätten anmana part att förebringa bevisning därom.

3 §.

Erkänner part i rättegången viss omständighet och är saken sådan, att förlikning därom är tillåten, skall vad parten erkänt gälla mot honom. Återkallar parten sitt erkännande, pröve rätten med hänsyn till de skäl, som anföres för återkallelsen, och övriga omständigheter, vilken verkan som bevis må tillkomma erkännandet.

Är saken ej sådan som i första stycket sägs, pröve rätten med hänsyn till omständigheterna, vilken verkan parts erkännande må äga som bevis.

4 §.

Underlåter part att enligt rättens beslut infinna sig vid rätten eller eljest fullgöra något i rättegången eller att besvara för utredningen framställd fråga, pröve rätten med hänsyn till allt, som förekommit, vilken verkan som bevis må tillkomma partens förhållande.

5 §.

Är fråga om uppskattning av inträffad skada och kan full bevisning därom icke alls eller allenast med svårighet föras, äge rätten uppskatta skadan till skäligt belopp.

6 §.

Det ankommer på parterna att sörja för bevisningen. Rätten äge ock, om det finnes erforderligt, självant föranstalta om bevisning. Är saken sådan, att förlikning därom är tillåten, eller är fråga om ansvar för brott, som ej hör under allmänt åtal, må dock rätten ej utan framställning av part höra vittne, som ej förut hörts på parts begäran, eller meddela föreläggande om företeende av skriftligt bevis.

7 §.

Finner rätten, att omständighet, som part vill bevisa, är utan betydelse i målet eller att erbjudet bevis ej erfordras eller uppenbart skulle bli utan verkan, må bevisningen ej tillåtas. Rätten äge ock avvisa erbjudet bevis, om bevisningen finnes med avsevärt ringare besvär eller kostnad kunna föras på annat sätt.

8 §.

Bevis skall, då huvudförhandling hålles, upptagas vid denna, om ej, enligt vad därom är stadgat, bevis må upptagas utom huvudförhandlingen. Hålles ej huvudförhandling eller skall bevis eljest upptagas utom huvudförhandling, må beviset upptagas vid samma rätt eller vid annan domstol.

9 §.

Då bevis skall upptagas utom huvudförhandling, skola parterna kallas. Är i brottmål den tilltalade anhållen eller häktad och finnes hans närvaro erforderlig, förordne rätten om hans inställande. Uteblir part, må beviset dock upptagas.

10 §.

Beslutar rätten, att bevis skall upptagas av annan inländsk domstol, skall rätten hos denna domstol göra framställning därom och därvid kort redogöra för saken samt uppgiva beviset och den omständighet, som skall styrkas därmed. Vid framställningen skall rätten, om det finnes lämpligt och hinder ej möter, foga akten i målet.

11 §.

Domstol, som anmodats att upptaga bevis, har att utsätta tid och ställe för bevisupptagningen. Vid denna äge domstolen samma befogenhet, som om rättegången fördes där.

Protokollet över bevisupptagningen skall tillika med alla till domstolen överända eller eljest till ärendet hörande handlingar tillställas den rätt, där rättegången föres.

12 §.

Om upptagande av bevis i utlandet är särskilt stadgat.

13 §.

Bevis, som upptagits utom huvudförhandlingen, skall upptagas även vid denna, om sådant upptagande finnes vara av betydelse i målet och hinder därför ej längre föreligger.

Har i mål, som fullföljts till högre rätt, vid lägre rätt vittne eller sakkunnig eller part under sanningsförsäkran hörts eller syn å stället hållits, erfordras ej, att beviset upptages ånyo, med mindre högre rätt finner det vara av betydelse för utredningen eller ock part yrkar det och upptagandet ej finnes sakna betydelse. I högsta domstolen må dock sådant bevis upptagas ånyo, allenast om synnerliga skäl äro därtill.

Då bevis ej ånyo upptages, skall beviset förebringas genom protokoll och andra handlingar rörande bevisupptagningen.

14 §.

Ej må berättelse, som någon skriftligen avgivit i anledning av redan inledd eller förestående rättegång, eller uppteckning av utsaga, som i anledning av sådan rättegång avgivits inför åklagare eller polismyndighet eller eljest utom rätta, åberopas som bevis, med mindre det är särskilt medgivet eller rätten på grund av särskilda omständigheter finner, att det må tillåtas.

36 KAP.

Om vittne.

1 §.

Envar, som icke är part i målet, må höras som vittne; i brottmål må dock målsäganden icke vittna, även om han ej för talan.

2 §.

Åberopas till vittne ledamot av rätten, pröve han på sin domared, om han vet något, som kan tjäna till upplysning i målet. Finner han det, må han höras som vittne.

3 §.

Den som med part är eller varit gift eller är trolovad eller är i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svägerlag eller är syskon eller är i det svägerlag, att den ene är eller varit gift med den andres syskon, eller som står i adoptivförhållande till part vare ej skyldig att avlägga vittnesmål.

Står någon till parts ställföreträdare i sådant förhållande, som nu sagts, ä han ej på grund därav undandraga sig att vittna.

4 §.

Är den som åberopas till vittne under femton år eller lider han av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten, pröve rätten med hänsyn till omständigheterna, om han må höras som vittne.

5 §.

Ämbets- eller tjänsteman eller den som är förordnad eller vald att förrätta offentligt tjänsteärende eller utöva annan allmän befattning må ej höras som vittne angående något, varom han på grund av denna sin ställning har att iakttaga tystnad.

Ej heller må advokat, läkare, barnmorska eller deras biträden höras angående något, som på grund av denna deras ställning förtrotts dem eller de i samband därmed erfarit, med mindre det är i lag medgivet eller den, till vilkens förmån tystnadsplikten gäller, samtycker därtill.

Rättegångsombud, biträde eller försvarare må ej höras som vittne om vad för uppdragets fullgörande förtrotts honom, med mindre parten medgiver, att det må yppas.

Utan hinder av vad i andra eller tredje stycket sägs vare annan än försvarare skyldig att avgiva utsaga i mål angående brott, varå icke kan följa lindrigare straff än straffarbete i två år.

Om tystnadsplikt för präst är särskilt stadgat.

6 §.

Vittne må vägra att yttra sig angående omständighet, vars yppande skulle röja, att vittnet eller någon honom närstående, som avses i 3 §, förövat brottslig eller vanärande handling. Vittne må även vägra att avgiva utsaga, varigenom yrkeshemlighet skulle uppenbaras, om ej synnerlig anledning förekommer, att vittnet höres därom.

7 §.

Är den som skall höras som vittne tillstådes vid rätten, vare han skyldig att genast avlägga vittnesmål. I annat fall skall vittne skriftligen kallas.

I vittneskallelse skall intagas uppgift om parterna och målet samt tid och ställe för inställelsen ävensom i korthet angivas, vad vittnesförhöret gäller. Tillika skall erinras om innehållet i 20, 23 och 25 §§.

8 §.

Rätten må förelägga den som skall höras som vittne att, innan han infinner sig för avgivande av vittnesmål, uppliva sin kunskap om vad vittnesförhöret gäller genom att granska för vittnet tillgängliga räkenskapsböcker, anteckningar eller andra handlingar eller besiktiga plats eller föremål, om sådant kan ske utan avsevärd olägenhet för vittnet.

9 §.

Vittne må ej, med mindre särskilda skäl äro därtill, övervara förhandlingen i målet, innan förhöret med vittnet äger rum.

Äro i målet flera vittnen, skola de höras var för sig. Finnas vittnenas utsagor otydliga eller stridiga eller äro eljest särskilda skäl, att vittnena höras mot varandra, må det ske.

10 §.

Innan vittnesmål avlägges, skall rätten höra vittnet om hans fullständiga namn, ålder, yrke och hemvist så ock söka utröna, om vittnet till part eller till saken står i något förhållande, som kan vara av vikt för bedömandet av tilltron till vittnets berättelse, eller om eljest omständighet av betydelse i detta hänseende förekommer.

Står vittne till part i sådant förhållande, som avses i 3 §, skall vittnet erinras om att han icke är skyldig att avlägga vittnesmål.

11 §.

Innan vittne avgiver sin berättelse, skall vittnet med handen på den heliga skrift avlägga denna ed:

»Jag N. N. lovar och försäkrar inför Gud den allsmäktige och vid hans heliga ord, att jag skall säga hela sanningen och intet förtiga, tillägga eller förändra.»

12 §.

Säger sig vittne på grund av sin åskädning i religiöst hänseende hysa betänklighet mot att avlägga vittnesed, må rätten, om betänkligheten kan antagas vara allvarligt grundad, medgiva vittnet att i stället avgiva denna försäkran:

»Jag N. N. lovar och försäkrar på heder och samvete, att jag skall säga hela sanningen och intet förtiga, tillägga eller förändra.»

Vittne må ock i stället för ed avlägga försäkran, om båda parterna samtycka därtill och rätten finner det kunna tillåtas.

Tillhör ej vittne kristen eller mosaisk troslära, skall vittnet i stället för ed avlägga försäkran.

13 §.

Ed eller försäkran må ej avläggas av

1. den som är under femton år; eller
2. den som på grund av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten finnes sakna erforderlig insikt om betydelsen av ed eller försäkran.

Ej heller må i brottmål ed eller försäkran avläggas av någon den tilltalade närstående, som avses i 3 §.

14 §.

Innan vittne höres, erinre rätten vittnet om hans sanningsplikt så ock, då ed eller försäkran avlagts, om vikten därav. När skäl äro därtill, skall vittnet tillika erinras om innehållet i 5 och 6 §§.

15 §.

Ed eller försäkran skall avläggas av varje vittne för sig.

Vittne, som ånyo höres i målet, må vittna å förut avlagd ed eller försäkran; vittnet skall av rätten erinras om att denna ed eller försäkran alltjämt är bindande för honom.

16 §.

Vittne skall avgiva sin utsaga muntligen. Skriftlig vittnesberättelse må ej åberopas; dock må det tillåtas vittnet att anlita skriftlig anteckning till stöd för minnet.

Vid vittnesförhör må skriftlig uppteckning av vad vittnet tidigare anfört inför rätta eller inför åklagare eller polismyndighet icke uppläsas i annat fall, än då vittnets utsaga vid förhöret avviker från den tidigare utsagan eller då vittnet vid förhöret förklarar sig icke kunna eller vilja yttra sig.

17 §.

Vittne höres av rätten. Med rättens tillstånd må dock vittne höras av parterna; härvid höres vittnet först av den part, som åberopat vittnet, och därefter av motparten.

Vittnet bör uppmanas att i ett sammanhang avgiva sin berättelse. Sedan denna avgivits, må rätten och parterna ställa frågor till vittnet. Vittnet bör, om det ej framgår av vittnets berättelse, tillfrågas, huru vittnet erhållit kännedom om det, varom vittnet yttrat sig.

Frågor, vilka genom sitt innehåll, sin form eller sättet för deras framställande inbjuda till visst svar, må ej ställas, med mindre särskilda skäl föranleda därtill. Rätten skall avvisa frågor, som uppenbart ej höra till saken eller som äro förvirrande eller eljest otillbörliga.

18 §.

Förekommer anledning, att vittne i parts närvaro av rädsla eller annan orsak ej fritt utsäger sanningen, eller hindrar part vittne i hans berättelse genom att falla vittnet i talet eller annorledes, äge rätten förordna, att parten ej må vara tillstädes under förhöret.

Sedan parten åter förekallats, skall vittnets berättelse uppläsas; parten äge därefter ställa frågor till vittnet.

19 §.

Är vittne av sjukdom, vistelse å avlägsen ort eller annan orsak ur stånd att infinna sig vid huvudförhandlingen eller finnes vittnes inställelse medföra oskäligen kostnad eller synnerlig olägenhet, må förhör med vittnet enligt rättens beslut äga rum utom huvudförhandlingen. Kan vittne på grund av sjukdom ej infinna sig, skall vittnet höras där vittnet vistas.

20 §.

Uteblir vittne, som kallats, dömes vittnet till böter. Uppskjutes målet till annan dag, må vittnet vid vite föreläggas att den dagen komma tillstädes.

Uteblir vittnet ånyo, dömes vittnet till utgivande av vite eller, om vite ej förelagts, till böter.

Vittne, som ej är tillstädes, då målet företages till handläggning, må efter rättens beslut hämtas till det rättegångstillfället. Hämtas ej vittnet då och meddelas ej vitesföreläggande, äge rätten förordna, att vittnet skall hämtas till senare rättegångstillfälle. Då vittnet hämtats till rätten, skola böter eller vite för hans underlåtenhet att infinna sig vid det rättegångstillfället ej ådömas.

21 §.

Vägrar vittne utan giltigt skäl att avlägga ed eller försäkran eller att av-
giva vittnesmål eller besvara fråga eller att iakttaga föreläggande enligt 8 §, förelägge rätten vittnet vid vite och, om vittnet ej låter sig rätta därav, vid äventyr av häkte att fullgöra sin skyldighet. Ej må av anledning, som nu sagts, någon hållas i häkte under längre tid än tre månader och i intet fall längre, än till dess rätten skilt målet från sig. Vittne, som insatts i häkte, skall senast var fjortonde dag inställas för rätten.

22 §.

I fråga om vittne, som avses i 13 § första stycket, skola reglerna i 20 och 21 §§ ej tillämpas; sådant vittne må dock hämtas till rätten.

Avstår den som åberopat vittne från vittnets hörande eller kommer eljest frågan därom att förfalla, må ej därefter enligt 20 eller 21 § straff ådömas vittnet eller tvångsmedel användas mot honom.

23 §.

Gör vittne sig skyldigt till försummelse eller tredska, som avses i 20 eller 21 §, och vållas därav rättegångskostnad för part, äge rätten, även om yrkan-
de därom ej framställts, förplikta vittnet att i den omfattning, som finnes skä-
lig, ersätta kostnaden. Har även part av rätten förpliktats att ersätta mot-
parten sådan kostnad och har parten utgivit ersättningen, äge han av vittnet
utbekomma vad vittnet förpliktats utgiva.

Vad nu sagts om vittnes skyldighet att ersätta parts kostnad äge motsva-
rande tillämpning beträffande kostnad, som orsakats för statsverket.

24 §.

Vittne äge rätt till ersättning för nödiga kostnader till resa och uppehålle
samt för tidsspillan efter vad rätten prövar skäligt.

Ersättning till vittne, som åberopats av enskild part, skall utgivas av par-
ten. Har rätten själmant inkallat vittne och är saken sådan, att förlikning
därom är tillåten, eller är fråga om ansvar för brott, som ej hör under allmänt
tal, skall ersättningen utgivas av parterna en för båda och båda för en. I
annat fall skall ersättningen utgå av allmänna medel.

Om bestämmande av ersättning, som skall utgå av allmänna medel, gälle
vad därom är stadgat.

25 §.

Den som kallats till vittne äge att i förskott erhålla ersättning för kost-
nader till resa och uppehålle. Förskott skall erläggas av den som enligt 24 §
har att utgiva ersättning till vittnet. Förskottets storlek bestämmes av rätten.

Underlåter part, som är skyldig att utgiva förskott till vittne, att på be-
gåran erlagga sådant förskott, må parten ej sedermera påkalla vittnets hö-
rande, om uppskov med målet därigenom skulle vållas.

Närmare bestämmelser om förskott meddelas av Konungen.

37 KAP.

Om förhör med part under sanningsförsäkran.

1 §.

I tvistemål må för vinnande av bevis förhör under sanningsförsäkran äga rum med ena parten eller med båda.

Part må påkalla förhör under sanningsförsäkran såväl med sig själv som med motparten.

2 §.

Den som enligt 36 kap. 13 § första stycket icke må avlägga vittnesed må ej höras under sanningsförsäkran.

3 §.

Innan part avgiver sin berättelse, skall han avlägga denna försäkran:

»Jag N. N. lovar och försäkrar på heder och samvete, att jag skall säga hela sanningen och intet förtiga, tillägga eller förändra.»

Sedan part avlagt försäkran, erinre rätten honom om vikten därav.

4 §.

Möter synnerligt hinder mot parts inställelse vid huvudförhandlingen, må förhör med honom enligt rättens beslut äga rum utom huvudförhandlingen. Kan part på grund av sjukdom ej infinna sig, må han höras där han vistas.

5 §.

Beträffande förhör med part under sanningsförsäkran skall i övrigt vad i 36 kap. 5 och 6 §§, 7 § första stycket samt 15—18 §§ är stadgat om vittnesförhör äga motsvarande tillämpning.

38 KAP.

Om skriftligt bevis.

1 §.

Skriftlig handling, som åberopas till bevis, bör företes i huvudskrift. Sådan handling må företes i styrkt avskrift, om det finnes tillfyllest eller huvudskriften ej är att tillgå.

Innehåller handling även sådant, som innehavaren enligt 2 § ej äger eller är skyldig att yppa eller som eljest ej bör uppenbaras, må han i stället för handlingen förete styrkt utdrag därav.

2 §.

Innehar någon skriftlig handling, som kan antagas äga betydelse som bevis, vare han skyldig att förete den; sådan skyldighet åligge dock ej i brottmål den misstänkte eller den som till honom står i sådant förhållande, som avses i 36 kap. 3 §.

Ej vare part eller honom närstående, som nu sagts, skyldig att förete skriftligt meddelande mellan parten och någon honom närstående eller mellan sådana närstående inbördes. Befattningshavare eller annan, som avses i 36 kap. 5 §, må ej förete skriftlig handling, om dess innehåll kan antagas vara sådant, att han ej må höras som vittne därom; innehavens handlingen av part, till förmån för vilken tystnadsplikten gäller, vare han ej skyldig att förete handlingen. Stadgandet i 36 kap. 6 § om vittnes rätt att vägra att yttra sig äge motsvarande tillämpning i fråga om innehavare av skriftlig handling, om dess innehåll är sådant, som avses i nämnda lagrum.

Skyldighet att förete skriftlig handling gälle ej minnesanteckning eller annan sådan uppteckning, som är avsedd uteslutande för personligt bruk, med mindre synnerlig anledning förekommer, att den företes.

3 §.

Är innehavare av skriftlig handling på grund av rättsförhållande mellan honom och part eller eljest enligt lag skyldig att utgiva handlingen eller låta annan taga del därav, vare det gällande även i fråga om handlingens företeende i rättegång.

4 §.

Är någon skyldig att förete skriftlig handling som bevis, äge rätten förelägga honom att förete handlingen. Tillfälle att yttra sig skall lämnas den som föreläggandet skulle avse. För prövning av frågan må förhör hållas med honom enligt vad i 36 eller 37 kap. är stadgat så ock annan bevisning föreläggas.

5 §.

Föreläggande att förete skriftlig handling skall innehålla uppgift om var och huru handlingen skall tillhandahållas. Den som skall förete handlingen må genom vite tillhållas att fullgöra sin skyldighet. Rätten äge ock, om det finnes lämpligare, förordna, att handlingen skall tillhandahållas genom utmätningsmannens försorg.

6 §.

Möter synnerligt hinder mot upptagande av bevis genom skriftlig handling vid huvudförhandlingen, må enligt rättens beslut beviset upptagas utom huvudförhandlingen.

7 §.

Har någon, som ej är part, efter anmodan av part eller rätten tillhandahållit skriftlig handling, äge han rätt till ersättning för kostnad och besvär efter vad rätten prövar skäligt.

Ersättning skall, om handlingens företeende påkallats av enskild part, utgivas av parten. I annat fall skall ersättningen utgå av allmänna medel.

8 §.

Om tillhandahållande av allmän handling, som förvaras hos stats- eller kommunalmyndighet, gälle vad därom är stadgat. Hava eljest avvikande bestämmelser meddelats om skyldighet att förete skriftlig handling, vare de gällande.

39 KAP.

Om syn.

1 §.

För skärskådan av fastighet eller av föremål, som ej lämpligen kan flyttas till rätten, eller av plats, där viss händelse timat, må rätten hålla syn å stället.

Vid syn må yrkeshemlighet ej röjas, med mindre synnerlig anledning förekommer därtill.

2 §.

Är med hänsyn till föremålets beskaffenhet eller av annan anledning av synnerlig vikt, att syn hålles före huvudförhandlingen, eller kan syn eljest ej lämpligen hållas vid huvudförhandlingen, må den enligt rättens beslut äga rum utom huvudförhandlingen.

3 §.

Vid syn må, ehuru den äger rum utom huvudförhandlingen, även annat bevis upptagas, om det finnes erforderligt, för att syftet med synen skall vinnas.

4 §.

Kostnaden för syn skall, om saken är sådan, att förlikning därom är tillåten, eller fråga är om ansvar för brott, som ej hör under allmänt åtal, utgivas av parterna en för båda och båda för en eller, om synens hållande påkallats blott av ena parten, av den parten ensam. I annat fall skall kostnaden utgå av allmänna medel.

Part, som enligt vad nu nämnts har att utgiva kostnaden för syn, vare skyldig att erlägga förskott å ersättningen med belopp, som bestämmes av rätten.

5 §.

Innehar någon föremål, som lämpligen kan flyttas till rätten och som kan antagas äga betydelse som bevis, vare han skyldig att tillhandahålla det för syn; sådan skyldighet åligger dock ej i brottmål den misstänkte eller den som till honom står i sådant förhållande, som avses i 36 kap. 3 §. Stadgandet i 36 kap. 6 § om vittnes rätt att vägra att yttra sig äge motsvarande tillämpning i fråga om rätt för part eller annan att vägra att tillhandahålla föremål för syn. Om skyldighet att förete skriftlig handling för syn gälla vad i 38 kap. 2 § är stadgat.

Vad i 38 kap. 3—8 §§ är stadgat äge motsvarande tillämpning beträffande föremål eller skriftlig handling, som skall tillhandahållas för syn.

40 KAP.

Om sakkunnig.

1 §.

Finnes för prövning av fråga, vars bedömande kräver särskild fackkunskap, nödigt att anlita sakkunnig, äge rätten över frågan inhämta yttrande av myndighet eller tjänsteman eller annan, som är satt att tillhandagå med yttrande i ämnet, eller ock uppdraga åt en eller flera för redbarhet och för skicklighet i ämnet kända personer att avgiva yttrande.

2 §.

Ej må den vara sakkunnig, som till saken eller till någondera parten står i sådant förhållande, att hans tillförlitlighet därigenom kan anses förringad.

3 §.

Innan sakkunnig utses, bör tillfälle lämnas parterna att yttra sig i frågan. Ena sig parterna om sakkunnig, skall denne anlitas, om han finnes lämplig och hinder ej möter därför; rätten äge dock jämte honom utse annan.

4 §.

Den som icke å tjänstens vägnar är skyldig att biträda som sakkunnig eller är satt att tillhandagå med yttrande vare ej utan eget åtagande pliktig att utföra sakkunniguppdrag. Har någon åtagit sig sådant uppdrag, må han ej utan giltig ursäkt undandraga sig dess fullgörande. Sakkunnig vare dock ej skyldig att yppa yrkeshemlighet, med mindre synnerlig anledning förekommer, att han yttrar sig därom.

5 §.

Finnes för vinnande av upplysning rörande omständighet, som är av betydelse för den sakkunniges uppgift, före huvudförhandlingen part eller annan böra höras eller annan utredning böra förebringas inför rätten, må rätten förordna

därom. Om upptagande av bevis gälle i tillämpliga delar vad om bevisupptagning utom huvudförhandling är stadgat.

Erfordras besiktning av fastighet eller av föremål, som ej lämpligen kan flyttas, eller av plats, där viss händelse timat, må rätten förordna, att den sakkunnige skall företaga besiktning å stället. Vid besiktning må yrkeshemlighet ej röjas, med mindre rätten finner synnerlig anledning förekomma därtill.

Rätten äge förordna, att föremål, som innehavaren enligt 39 kap. 5 § är skyldig att förete vid rätten, skall för granskning tillhandahållas den sakkunnige.

6 §.

Finnes lämpligt, att parterna äro närvarande vid besiktning, som verkställes av sakkunnig, må rätten föreskriva, att de skola genom den sakkunniges försorg kallas till förrättningen. Har part kallats, må hans utevaro ej utgöra hinder för förrättningens företagande.

Över förrättningen skall föras protokoll, vari antecknas, vilka vid förrättningen närvarit och vad därvid förekommit.

7 §.

Om utlåtande av myndighet, tjänsteman eller annan, som är satt att tillhandagå med yttrande, gälle vad därom är stadgat eller eljest är vedertaget.

Annan sakkunnig skall, om ej rätten förordnar annat, avgiva skriftligt utlåtande. Rätten skall förelägga honom viss tid, inom vilken utlåtandet skall avgivas.

Utlåtande skall angiva de skäl och omständigheter, på vilka det däri givna omdömet är grundat.

Sedan utlåtande inkommit till rätten, skall det hållas tillgängligt för parterna.

8 §.

Sakkunnig, som utlåtitt sig skriftligen, skall ock höras muntligen, om part yrkar det och hans hörande ej uppenbart saknar betydelse eller om rätten eljest finner det erforderligt. Har utlåtande avgivits av ämbetsverk, akademi eller annat offentligt samfund, må den eller de som deltagit i utlåtandets avgivande, ej höras muntligen, med mindre det provas oundgängligen nödvändigt; om flera deltagit i utlåtandets avgivande, må endast en företrädare för varje mening inkallas.

9 §.

Sakkunnig, som höres muntligen, skall, innan han avgiver sin utsaga, med handen på den heliga skrift avlägga denna ed:

»Jag N. N. lovar och försäkrar inför Gud den allsmäktige och vid hans heliga ord, att jag efter bästa förstånd skall fullgöra det sakkunniguppdrag, som lämnats mig.»

Har den sakkunnige, då han höres, redan avgivit utlåtande, skall eden därefter jämkas.

Sedan den sakkunnige avlagt ed, erindre rätten honom om edens vikt.

Angående eds utbytande mot försäkran på heder och samvete gälle vad om vittnesed är stadgat.

10 §.

Då sakkunnig höres muntligen, företages förhöret av rätten. Med rättens tillstånd må dock sakkunnig höras av parterna. Rätten och parterna äge ställa frågor till den sakkunnige.

Rätten skall avvisa frågor, som uppenbart ej höra till saken eller som äro förvirrande eller eljest otillbörliga.

Har den sakkunnige avgivit skriftligt utlåtande, må, om rätten finner det lämpligt, utlåtandet helt eller delvis uppläsas.

11 §.

Vad i 36 kap. 7 § första stycket, 9 § andra stycket samt 15, 18 och 19 §§ är stadgat om vittne skall äga motsvarande tillämpning beträffande sakkunnig.

12 §.

Underlåter den som åtagit sig att vara sakkunnig utan giltig ursäkt att inom förelagd tid inkomma med skriftligt utlåtande, må rätten förelägga honom vid vite att avgiva utlåtande.

13 §.

Uteblir sakkunnig, som kallats till förhör, dömes han till böter. Uppskjutes målet till annan dag, må den sakkunnige vid vite föreläggas att den dagen komma tillstädes.

14 §.

Vägrar sakkunnig utan giltigt skäl att avlägga ed eller försäkran eller att avgiva utsaga eller besvara fråga, förelägge rätten honom vid vite att fullgöra sin skyldighet.

15 §.

Återkallas sakkunnigs uppdrag eller förfaller eljest frågan om hans anlitande, må ej därefter enligt 12, 13 eller 14 § straff ådömas den sakkunnige eller tvångsmedel användas mot honom.

16 §.

Gör sakkunnig sig skyldig till försummelse eller tredska, som avses i 12, 13 eller 14 §, och vållas därav rättegångskostnad för part, äge rätten, även om yrkande därom ej framställts, förplikta den sakkunnige att i den omfattning, som finnes skälig, ersätta kostnaden. Har även part av rätten förpliktats att ersätta motparten sådan kostnad och har parten utgivit ersättningen, äge han av den sakkunnige utbekomma vad denne förpliktats utgiva.

Vad nu stadgats om sakkunnigs skyldighet att ersätta parts kostnad äge motsvarande tillämpning beträffande kostnad, som orsakats för statsverket.

17 §.

Har utlåtande avgivits av myndighet, tjänsteman eller annan, som är satt att tillhandagå med yttrande, skall ersättning utgå allenast i den mån särskild föreskrift därom är meddelad. Annan sakkunnig äge rätt till ersättning för kostnad, som han haft för uppdragets fullgörande, samt för arbete och tidsspillan efter vad rätten prövar skäligt.

Ersättningen skall, om saken är sådan, att förlikning därom är tillåten, eller fråga är om ansvar för brott, som ej hör under allmänt åtal, utgivas av parterna en för båda och båda för en eller, om sakkunnigs anlitande påkallats blott av ena parten, av den parten ensam. I annat fall skall ersättningen utgå av allmänna medel.

18 §.

Sakkunnig vare berättigad till förskott å sin ersättning efter vad rätten prövar skäligt. Förskott skall erläggas av den som enligt 17 § har att utgiva ersättning till den sakkunnige.

Närmare bestämmelser om förskott meddelas av Konungen.

19 §.

Vill part som sakkunnig åberopa någon, som icke nämnts av rätten, gälle om sådan sakkunnig i tillämpliga delar vad i 7 och 8 §§ är stadgat.

Höres den sakkunnige muntligen, skall i övrigt tillämpas vad om vittne är föreskrivet; dock må, om rätten finner det lämpligt, skriftligt utlåtande helt eller delvis uppläsas.

20 §.

Är i lag eller författning föreskrift meddelad om sakkunnigs hörande i visst fall, vare den gällande.

41 KAP.

Om bevisning till framtida säkerhet.

1 §.

Är fara, att bevis rörande omständighet, som är av betydelse för någons rätt, framdeles skall gå förlorat eller endast med svårighet skall kunna föras, och är ej rättegång därom, må till framtida säkerhet bevis genom vittne, sakkunnig eller syn eller skriftligt bevis upptagas vid underrätt. Ej må dock enligt detta kapitel bevis upptagas i syfte att vinna utredning om brott.

2 §.

Vill någon, att bevis upptages till framtida säkerhet, skall han göra ansökan därom hos rätten.

I ansökan skall uppgivas den omständighet, som sökanden vill styrka med beviset, bevisets beskaffenhet och de skäl, som sökanden åberopar till stöd för dess upptagande, samt, om det kan ske, den, vilkens rätt eljest kan bero därav.

3 §.

Om bevisning till framtida säkerhet äge vad om bevisupptagning i rättegång utom huvudförhandling är stadgat motsvarande tillämpning; kan, utom sökandens, annans rätt bero av bevisets upptagande, erfordras dock ej kallelse å honom, med mindre särskilda skäl äro därtill. Ej vare någon skyldig att inställa sig som vittne eller sakkunnig vid annan underrätt än den, under vilken han har sitt hemvist.

4 §.

Kostnaden för upptagande av bevis till framtida säkerhet skall gäldas av sökanden.

Har den, vilkens rätt eljest kan bero av bevisupptagningen, efter kallelse närvarit vid denna, äge han av sökanden erhålla ersättning för nödiga kostnader till resa och uppehälle samt för tidsspillan efter vad rätten prövar skäligt.

FJÄRDE AVDELNINGEN.

Om rättegången i underrätt.

I. Om rättegången i tvistemål.

42 KAP.

Om stämning och förberedelse.

1 §.

Vill någon erhålla stämning å annan, skall han hos rätten göra skriftlig ansökan därom.

2 §.

I stämningsansökan skall käranden uppgiva:

1. de omständigheter, varå han grundar sin talan, uppställda efter sitt sammanhang och, när så lämpligen kan ske, i särskilda, med nummer försedda punkter;
2. det yrkande käranden framställer;
3. de skriftliga bevis käranden åberopar; samt

4. de omständigheter, som betinga rättens behörighet, om ej denna framgår av vad eljest anföres.

Ansökan skall vara egenhändigt undertecknad av käranden eller hans ombud.

Vid ansökan bör käranden i huvudskrift eller styrkt avskrift föga de skriftliga bevis, som innehavas av honom.

3 §.

Uppfyller stämningsansökan ej föreskrifterna i 2 § eller är den eljest ofullständig, skall rätten förelägga käranden att avhjälpa bristen.

4 §.

Efterkommes ej föreläggande att avhjälpa brist i stämningsansökan och består bristen däri, att ansökan ej innehåller bestämt yrkande eller att de omständigheter, varå käranden grundar sin talan, ej äro tydligt angivna, eller är bristen eljest så väsentlig, att ansökan är otjänlig som grund för rättegång, skall ansökan avvisas.

Lag samma vare, om rätten finner uppenbart, att målet på grund av rättegångshinder icke kan upptagas till prövning.

5 §.

Avvisas ej ansökan, skall rätten utfärda stämning å svaranden att svara å käromålet.

Stämningen skall jämte stämningsansökan och därvid fogade handlingar delgivas svaranden.

6 §.

Utfärdas stämning, skall förberedelse i målet äga rum.

Under förberedelsen skall målet så beredas, att det vid huvudförhandlingen kan slutföras i ett sammanhang.

7 §.

Vid förberedelsen skall svaranden genast avgiva svaromål, innehållande:

1. de invändningar om rättegångshinder, som svaranden vill göra;
2. bestämt medgivande eller bestridande av kärandens yrkande;
3. om kärandens yrkande bestrides, grunden härför med yttrande rörande de omständigheter, varå käranden grundat sin talan, och angivande av de omständigheter svaranden vill anföra; samt
4. uppgift å de skriftliga bevis svaranden åberopar.

Svaranden bör genast i huvudskrift eller styrkt avskrift ingiva de skriftliga bevis, som innehavas av honom.

8 §.

Under förberedelsen skola parterna var för sig angiva de ytterligare omständigheter de vilja anföra samt yttra sig över vad motparten anfört. De skola ock, i den mån det icke tidigare skett, uppgiva de bevis de vilja åberopa och vad de vilja styrka med varje särskilt bevis. Skriftligt bevis, som ej dan företetts, skall genast framläggas. Part vare skyldig att på framställning av motparten uppgiva, vilka andra skriftliga bevis han innehar.

Rätten äge förordna, att skilda frågor eller delar av målet skola vid förberedelsen behandlas var för sig.

9 §.

Förberedelsen skall vara muntlig. Rätten må dock förordna om skriftlig förberedelse, om parts inställelse skulle medföra oskälig kostnad eller synnerlig olägenhet eller skriftlig förberedelse med hänsyn till målets beskaffenhet eljest finnes lämpligare.

10 §.

Vid muntlig förberedelse skall första inställelse utsättas att äga rum, så snart ske kan. Till denna skola parterna kallas, käranden genom särskild kallelse och svaranden i stämningen.

Är saken sådan, att förlikning därom är tillåten, skall part föreläggas att komma tillstädes vid påföljd att treskodom eljest må meddelas mot honom. Skall part infinna sig personligen, förelägge rätten tillika vite.

Är saken ej sådan, som sägs i andra stycket, skall käranden föreläggas att komma tillstädes vid påföljd att hans talan i målet eljest förfaller. Skall han infinna sig personligen, förelägge rätten tillika vite. Svaranden skall föreläggas vite.

11 §.

Part äge ej vid muntlig förberedelse ingiva eller uppläsa skriftlig inlaga eller annat skriftligt anförande. Stämningsansökan eller annan framställning, som enligt denna balk må ske skriftligen, må dock uppläsas; vid första inställelsen äge svaranden som svaromål åberopa av honom ingiven skrift. Finnes vad i skriften anføres icke utgöra fullständigt svaromål, skall rätten genom frågor till svaranden söka avhjälpa bristen.

12 §.

Vid första inställelsen skall förberedelsen om möjligt avslutas. Kan det ej ske, skall målet utsättas till fortsatt förhandling å tid, som bestämmes av rätten. Ej må målet uppskjutas längre, än som oundgängligen påkallas.

Till fortsatt förhandling skola parterna kallas omedelbart eller genom särskild kallelse. Om föreläggande för part gälle vad i 10 § andra och tredje styckena sägs; finnes ena partens närvaro ej erforderlig, må dock kallelse å honom ske utan sådant föreläggande.

Rätten äge förordna, att förberedelsen skall fortsättas genom skriftväxling.

13 §.

För behandling av rättegångsfråga eller del av saken, som må avgöras särskilt, äge rätten utsätta särskilt sammanträde. Om sådant sammanträde äge vad i 10 och 12 §§ är stadgat motsvarande tillämpning; avser sammanträdet behandling av rättegångsfråga, skall dock i stället för föreläggande, som där sägs, part föreläggas vite.

14 §.

Vid skriftlig förberedelse skall svaranden i stämningen föreläggas att till rätten inkomma med skriftligt svaromål. Har svaromål inkommit, skall det med därvid fogade handlingar delgivas käranden. Finnes ytterligare skriftväxling erforderlig, äge rätten förordna därom.

Underlåter svaranden att inkomma med svaromål, skall rätten genast kalla parterna till första inställelse. Även eljest må rätten förordna, att förberedelsen skall fortsättas genom muntlig förhandling.

15 §.

Rätten äge meddela närmare bestämmelser om skriftväxling mellan parterna och därvid även föreskriva, i vilket avseende part skall yttra sig.

16 §.

Under förberedelsen må beslut meddelas i fråga om måls avvisande.

17 §.

Är saken sådan, att förlikning därom är tillåten, bör rätten, om det finnes lämpligt, under förberedelsen söka förlika parterna. Finnes särskild medling böra ske, må parterna föreläggas att inställa sig till förlikningssammanträde inför medlare, som förordnas av rätten.

18 §.

Under förberedelsen må meddelas treskodom så ock, om saken är sådan, att förlikning därom är tillåten, dom i anledning av talan om anspråk, som medgivits eller eftergivits. Förlikning må ock stadfästas av rätten.

19 §.

Erfordras, för att bevisningen skall vara på en gång tillgänglig vid huvudförhandlingen, att yttrande inhämtas av sakkunnig, skriftligt bevis företes,

föremål tillhandahålles för syn eller besiktning eller annan förberedande åtgärd vidtages, skall beslut därom meddelas under förberedelsen.

Skall bevis upptagas utom huvudförhandlingen, bör ock förordnande därom meddelas under förberedelsen.

Vill part, att åtgärd, som nu sagts, vidtages, skall han, så snart ske kan, göra framställning därom hos rätten.

20 §.

Så snart förberedelsen avslutats, bestämme rätten, sedan tillfälle om möjligt givits parterna att uttala sig, tid för huvudförhandlingen. För behandling av rättegångsfråga eller del av saken, som må avgöras särskilt, må huvudförhandling utsättas, ehuru förberedelsen av målet i övrigt ej avslutats.

Huvudförhandlingen må, om hinder däremot icke möter enligt 43 kap. 2 § och tillika parterna samtycka därtill eller saken finnes uppenbar, hållas i omedelbart samband med förberedelsen.

21 §.

Till huvudförhandlingen skola parterna kallas omedelbart eller genom särskild kallelse. Om föreläggande för part gälle vad i 10 § andra och tredje styckena samt 13 § sägs.

Om kallande av vittne och sakkunnig gälle vad i 36 och 40 kap. är stadgat.

22 §.

Vill part vid huvudförhandlingen åberopa bevis, som han icke uppgivit under förberedelsen, skall han omedelbart giva rätten och motparten underrättelse om beviset och vad han vill styrka därmed.

43 KAP.

Om huvudförhandling.

1 §.

Då målet uppropas, skall rätten inhämta upplysning, huruvida hinder möter för målets företagande till slutlig handläggning.

2 §.

Huvudförhandlingen skall inställas och utsättas till annan dag:

1. om part, som finnes böra närvara personligen, inställt sig allenast genom ombud;

2. om vittne eller sakkunnig, som finnes böra höras, icke är tillstädes;

3. om part vill anföra nytt viktigt skäl eller åberopa nytt bevis och motparten finnes vara i behov av anstånd för att bemöta vad parten vill andraga; eller

4. om hinder eljest möter för målets företagande till slutlig handläggning.

Kan det antagas, att hindret kommer att undanröjas före handläggningens slut, må huvudförhandling hållas.

3 §.

Möter mot huvudförhandling hinder, som avses i 2 §, må likväl förhandlingen påbörjas, om det kan antagas, att denna enligt 11 § andra stycket kan vid senare rättegångstillfälle fortsättas utan ny huvudförhandling, och tillika uppdelning av förhandlingen finnes kunna ske utan olägenhet för utredningen.

Inställes huvudförhandlingen, må rätten dock höra part, vittne eller sakkunnig, som kommit tillstädes, om det kan antagas, att han icke utan oskälig kostnad eller synnerlig olägenhet kan infinna sig vid senare rättegångstillfälle. Är för utredningen av synnerlig vikt, att samtidigt även annat bevis upptages eller annan handläggning äger rum, må det ske. Om bevis, som så-

lunda upptages, gälle i tillämpliga delar vad om bevis, som upptages utom huvudförhandlingen, är stadgat.

4 §.

Rätten skall vaka över att vid handläggningen ordning och reda iakttagas, samt äge förordna, att skilda frågor eller delar av målet skola behandlas var för sig. Rätten har ock att tillse såväl att målet blir uttömmande behandlat som att däri ej indrages något, som ej är av betydelse. Genom frågor och erinringar skall rätten söka avhjälpa otydlighet eller ofullständighet i gjorda uttalanden.

5 §.

Förhandlingen skall vara muntlig. Part äge ej ingiva eller uppläsa skriftlig inläga eller annat skriftligt anförande; yrkande må dock uppläsas ur skrift.

6 §.

Part skall sanningsenligt redogöra för de omständigheter han åberopar i målet och uttala sig om de av motparten anförda omständigheterna samt besvara framställda frågor.

Lämnar part uppgift, som strider mot vad han tidigare anført, eller förekommer eljest motsägelser i parts uppgifter, skall han uppmanas att förklara sig däröver.

7 §.

Vid förhandlingen skall käranden framställa sitt yrkande och svaranden angiva, huruvida han medgiver eller bestrider det. Parterna skola vidare var i sin ordning utveckla sin talan och yttra sig över vad motparten anført.

Då omständigheterna föranleda därtill, må vid förhandlingens början rätten kort redogöra för tvisteläget.

Vad part anført under förberedelsen må icke uppläsas i annat fall, än då hans utsaga vid förhandlingen avviker från den tidigare utsagan eller han underlåter att yttra sig eller eljest särskilda skäl äro därtill.

Äger förhandling rum, ehuru ena parten icke är tillstädes, skall genom rätts försorg, i den mån det erfordras, ur handlingarna framläggas vad han anført.

8 §.

Sedan parterna utvecklat sin talan, skall bevisningen förebringas.

Skall part höras under sanningsförsäkran, bör förhöret, om ej särskilda skäl föranleda annat, äga rum, innan vittnesbevis upptages rörande den omständighet, varom parten skall höras.

9 §.

Efter bevisningens förebringande äge parterna anføra vad de till slutförande av sin talan akta nödigt.

10 §.

Ändrar part uppgift, som han lämnat tidigare under rättegången, eller gör han tillägg därtill eller åberopar han omständighet eller bevis, som ej uppgivits före huvudförhandlingens början, må vad parten sålunda andrager av rätten lämnas utan avseende, om det kan antagas, att partens förfarande skett för att förhåla rättegången eller att överrumpla motparten eller eljest i otillbörligt syfte.

11 §.

Huvudförhandlingen skall såvitt möjligt fortgå utan avbrott, till dess målet är färdigt till avgörande. Påbörjad huvudförhandling må ej uppskjutas, med mindre förhandlingen ägt rum enligt 3 § första stycket eller efter handläggningens början nytt viktigt skäl anførts eller kännedom vunnits om nytt viktigt bevis eller rätten eljest finner det oundgängligen erforderligt för ut-

redningen. Uppskjutes huvudförhandlingen, skall den återupptagas, så snart lämpligen kan ske.

Aterupptages målet till slutlig handläggning inom två veckor från dagen för första förhandlingens avslutande och hava de domare, som då sitta i rätten, övervarit den tidigare handläggningen, må huvudförhandlingen fortsättas. I annat fall skall ny huvudförhandling hållas.

Till uppskjuten huvudförhandling skola parterna kallas omedelbart eller genom särskild kallelse. Om föreläggande för part gälle vad i 42 kap. 10 § andra och tredje styckena samt 13 § sägs; utsättes mål till fortsatt huvudförhandling, må i stället för föreläggande enligt 10 § andra stycket part föläggas att komma tillstådes vid påföljd att eljest tredskodom må meddelas mot honom eller målet må avgöras utan hinder av hans utevaro.

12 §.

Då mål utsättes till fortsatt eller ny huvudförhandling, äge rätten, för att målet vid denna skall kunna slutföras, förordna, att förberedelse skall åny åga rum, samt meddela erforderliga föreskrifter därom.

13 §.

Vid fortsatt huvudförhandling skall målet företagas i det skick, vari det förelåg vid den tidigare handläggningens slut.

Vid ny huvudförhandling skall målet företagas till fullständig handläggning. Har bevis upptagits vid tidigare handläggning, skall beviset upptagas ånyo, om sådant upptagande finnes vara av betydelse i målet och hinder därför ej föreligger. Då bevis ej upptages ånyo, skall beviset förebringas genom protokoll och andra handlingar rörande bevisupptagningen.

44 KAP.

Om parts utevaro.

1 §.

Utebliva båda parterna från sammanträde för muntlig förberedelse, skall målet avskrivas.

2 §.

Uteblir, då saken är sådan, att förlikning därom är tillåten, ena parte från sammanträde för muntlig förberedelse och har föreläggande meddelats honom att komma tillstådes vid påföljd att tredskodom eljest må meddelas mot honom, skall, om den tillstådeskomne parten yrkar det, sådan dom meddelas. Yrkas ej tredskodom, skall målet avskrivas.

Är det svaranden, som uteblir, må dock på yrkande av käranden målet ut sättas till fortsatt muntlig förberedelse. Kommer svaranden ej heller då tillstådes, gälle vad i första stycket stadgas.

3 §.

Uteblir, då saken är sådan, att förlikning därom ej är tillåten, käranden från sammanträde för muntlig förberedelse och har föreläggande meddelats honom att komma tillstådes vid påföljd att hans talan i målet eljest förfaller, skall målet avskrivas.

Uteblir svaranden och har vite förelagts honom, äge rätten i stället för att förelägga nytt vite förordna, att han skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till senare dag.

4 §.

Om parts utevaro från rättegångstillfälle för huvudförhandling gälle vad i 1 §, 2 § första stycket och 3 § sägs.

Har föreläggande meddelats part att komma tillstådes vid påföljd att eljest tredskodom må meddelas mot honom eller målet må avgöras utan hinder av hans utevaro, och meddelas ej tredskodom, äge rätten på yrkande av den tillstådeskomne parten företaga målet till förhandling. Framställes ej sådant yrkande, skall målet avskrivas.

5 §.

Kommer part tillstådes genom ombud, då föreläggande meddelats honom vid vite att infinna sig personligen, och är saken sådan, att förlikning därom ej är tillåten, äge rätten i stället för att förelägga nytt vite förordna, att han skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till senare dag.

6 §.

Har vite förelagts part eller skall part hämtas till rätten och finnes hämtning ej kunna ske, må dock förberedelsen avslutas eller målet avgöras utan hinder av att parten kommit tillstådes allenast genom ombud eller uteblivit.

7 §.

Utebliva båda parterna eller endera från särskilt sammanträde för behandling av rättegångsfråga, må frågan avgöras utan hinder därav.

8 §.

Då tredskodom meddelas mot käranden, skall käromålet ogillas, såvitt ej detta medgivits av svaranden eller det eljest uppenbart framgår, att käromålet är grundat.

Tredskodom mot svaranden skall grundas på kärandens framställning av omständigheterna i målet, såvitt svaranden erhållit del av framställningen och den ej strider mot förhållande, som är allmänt veterligt. I den mån framställningen ej innefattar laga skäl för käromålet eller det eljest uppenbart framgår, att käromålet är ogrundat, skall det ogillas.

Domen skall betecknas som tredskodom.

9 §.

Part, mot vilken tredskodom givits, äge hos den rätt, där talan väckts, söka återvinning inom en månad från den dag, då domen delgavs honom. Sökes ej återvinning, skall domen stå fast i vad den gått honom emot.

Ansökan om återvinning skall göras skriftligen. Har tredskodom givits under förberedelsen, bör skriften innehålla allt vad från sökandens sida erfordras för förberedelsens fullföljande.

10 §.

Upptages ansökan om återvinning, skall målet, i den mån återvinning söks, ånyo företagas i det skick, vari det förelåg före det sammanträde, då parten uteblev.

Uteblir parten ånyo och meddelas tredskodom mot honom, vare hans rätt till återvinning förfallen.

II. Om rättegången i brottmål.

45 KAP.

Om väckande av allmänt åtal.

1 §.

Vill åklagare väcka åtal, skall han hos rätten göra skriftlig ansökan om stämning å den som skall tilltalas; rätten äge dock i den omfattning, som finnes lämplig, uppdraga åt åklagare att själv utfärda stämning.

Åtal skall anses väckt, då stämningsansökan inkom till rätten eller, om åklagaren utfärdat stämning, då denna delgavs den tilltalade.

Ej må mot den tilltalade nytt åtal väckas för gärning, för vilken han redan står under åtal.

2 §.

Åtal för förseelse i rättegången må väckas utan stämning.

Förövar någon annat brott inför rätten vid dess sammanträde, må åtal för brottet väckas utan stämning, om rätten med hänsyn till brottets beskaffenhet och andra omständigheter finner det lämpligt.

Är eljest för särskilt fall föreskrivet, att åtal må väckas utan stämning, vare det gällande.

3 §.

Väckas samtidigt åtal mot någon för flera brott eller åtal mot flera för a hava tagit del i samma brott, skola åtalen handläggas i en rättegång.

Även i annat fall än nu sagts må flera åtal handläggas i en rättegång, om det är till gagn för utredningen. När skäl äro därtill, må de åter särskiljas.

Ej må åtal förenas, med mindre åtalen väckts vid samma domstol och denna är behörig samt för åtalen samma rättegångsform är tillämplig.

4 §.

I stämningsansökan skall åklagaren uppgiva:

1. den tilltalade;
2. målsäganden, om sådan finnes;
3. den brottsliga gärningen med angivande av tid och plats för dess förövande och de övriga omständigheter, som erfordras för dess kännetecknande, samt det eller de lagrum, som äro tillämpliga;
4. de bevis han vill åberopa och vad han vill styrka med varje särskilt bevis; samt
5. de omständigheter, som betinga domstolens behörighet, om ej denna framgår av vad eljest anföres.

Vill åklagaren i samband med åtalets väckande enligt 22 kap. väcka talan om enskilt anspråk på grund av brottet, skall han i ansökan uppgiva anspråket och de omständigheter, varå det grundas, samt de bevis, som åberopas, och vad han vill styrka med varje särskilt bevis.

Är den tilltalade anhalten eller häktad, skall det angivas.

Ansökan skall vara undertecknad av åklagaren.

5 §.

Väckt åtal må icke ändras. Åklagaren äge dock mot samme tilltalad utvidga åtalet att avse annan gärning, om rätten med hänsyn till utredningen och andra omständigheter finner det lämpligt.

Åklagaren eller målsäganden må ock, sedan åtal väckts, utan stämning mot den tilltalade väcka talan om enskilt anspråk på grund av brottet, om rätten med hänsyn till utredningen och andra omständigheter finner det lämpligt.

Såsom ändring av åtal anses icke, att åklagaren beträffande samma gärning inskränker sin talan eller åberopar annat lagrum än i stämningen uppgivits eller ny omständighet till stöd för åtalet.

6 §.

Vill åklagaren enligt 2 § första eller andra stycket väcka åtal för brott eller enligt 5 § utvidga åtalet eller vill han eller målsäganden enligt sistnämnda paragraf väcka talan om enskilt anspråk på grund av brottet, må det ske muntligen inför rätten eller ock skriftligen. Den tilltalade skall erhålla del därav. Talan, som nu sagts, skall anses väckt, då den framställdes inför rätten.

7 §.

Har förundersökning i målet ägt rum, skall åklagaren, då åtalet väckes eller så snart ske kan därefter, tillställa rätten utskrift av protokoll eller an-

teckningar från förundersökningen så ock skriftliga handlingar och föremål, som åklagaren ämnar åberopa som bevis.

8 §.

Stämningsansökan skall avvisas, om rätten finner uppenbart, att den som väcker åtalet icke äger tala å brottet eller att målet på grund av annat rättegångshinder icke kan upptagas till prövning.

9 §.

Avvisas ej ansökan, skall rätten utfärda stämning å den tilltalade att svara å åtalet.

Stämningen skall jämte stämningsansökan och därvid fogade handlingar delgivas den tilltalade.

10 §.

I stämningen skall rätten tillika förelägga den tilltalade att muntligen eller skriftligen hos rätten uppgiva de bevis han vill åberopa vid huvudförhandlingen och vad han vill styrka med varje särskilt bevis. Om inkommen uppgift skall åklagaren genom rättens försorg erhålla kännedom.

Kan på grund av den tilltalades erkännande eller annan omständighet antagas, att uppgift om bevis ej erfordras, må dock rätten omedelbart i stämningen kalla den tilltalade till huvudförhandling.

11 §.

Finnes, för att målet skall kunna vid huvudförhandlingen slutföras i ett sammanhang, förundersökningen böra fullständigas eller, om förundersökning ej ägt rum, sådan böra företagas, äge rätten meddela åklagaren föreläggande därom.

12 §.

Erfordras, för att bevisningen skall vara på en gång tillgänglig vid huvudförhandlingen, att yttrande inhämtas av sakkunnig, skriftligt bevis företes, föremål tillhandahållas för syn eller besiktning eller annan förberedande åtgärd vidtages, skall beslut därom utan dröjsmål meddelas.

Skall bevis upptagas utom huvudförhandlingen, bör ock förordnande därom utan dröjsmål meddelas.

Vill part, att åtgärd, som nu sagts, vidtages, skall han, så snart ske kan, göra framställning därom hos rätten.

13 §.

Finnes för prövning av fråga, som avses i 11 eller 12 §, part eller annan böra höras, förordne rätten därom på sätt den finner lämpligt. Om inställande av tilltalad, som är anhållen eller häktad, förordne rätten.

14 §.

Rätten bestämme, så snart ske kan, tid för huvudförhandlingen. För behandling av rättegångsfråga eller del av saken, som må avgöras särskilt, må huvudförhandling utsättas, ehuru målet i övrigt ej är berett till huvudförhandling.

Är den tilltalade anhållen eller häktad, skall huvudförhandling hållas inom en vecka från den dag, då åtalet väcktes, om ej till följd av åtgärd, som avses i 11 eller 12 §, eller annan omständighet längre uppskov är nödvändigt. Har den tilltalade häktats efter åtalet, skall tiden räknas från dagen för hans häktande.

15 §.

Till huvudförhandlingen skall åklagaren kallas. Biträder målsäganden åtalet eller för han eljest talan jämte åklagaren eller skall han höras i anledning av åklagarens talan, skall ock målsäganden kallas. Skall målsäganden infinna sig personligen, förelägge rätten honom vite.

Den tilltalade skall kallas till huvudförhandlingen i stämningen eller genom särskild kallelse. Föreläggande skall meddelas honom vid vite. Förekom-

mer anledning, att den tilltalade ej skulle iakttaga sådant föreläggande, må förordnas, att han skall hämtas till rätten. Om inställande av tilltalad, som är anhållen eller häktad, förordne rätten.

Om kallande av vittne och sakkunnig gälle vad i 36 och 40 kap. är stadgat.
16 §.

Stämning, som utfärdas av åklagare, skall innehålla vad i 4 § stadgas om stämningsansökan och vara undertecknad av åklagaren.

I stämningen skall åklagaren tillika förelägga den tilltalade att inom viss, av åklagaren bestämd tid muntligen eller skriftligen hos rätten uppgiva de bevis han vill åberopa vid huvudförhandlingen och vad han vill styrka med varje särskilt bevis. Finner åklagaren på grund av den tilltalades erkännande eller annan omständighet uppenbart, att bevis ej kommer att av den tilltalade uppgivas och att ej heller annan förberedande åtgärd erfordras, må dock åklagaren omedelbart i stämningen kalla den tilltalade till huvudförhandling.

Då mål av åklagare utsättes till huvudförhandling, åligge honom att iakttaga de föreskrifter om tiden för huvudförhandling, som meddelats av rätten; åklagaren äge ombesörja kallelser och förelägganden, som avses i 15 §.

Stämningen skall med därvid fogade handlingar delgivas den tilltalade. Sedan stämningen delgivits, skall den med bevis därom omedelbart tillställas rätten.

17 §.

Vill part vid huvudförhandlingen åberopa bevis, som han icke förut uppgivit, skall han omedelbart giva rätten och motparten underrättelse om beviset och vad han vill styrka därmed.

46 KAP.

Om huvudförhandling i mål, vari allmänt åtal föres.

1 §.

Då målet uppropas, skall rätten inhämta upplysning, huruvida hinder möter för målets företagande till slutlig handläggning.

2 §.

Huvudförhandlingen skall inställas och utsättas till annan dag:

1. om åklagaren icke är tillstädes;
 2. om den tilltalade uteblivit eller, då föreläggande meddelats honom att infinna sig personligen, kommit tillstädes allenast genom ombud och sådant fall ej är för handen, att målet må avgöras utan hinder därav;
 3. om, då den tilltalade enligt lag skall hava försvarare, sådan icke är närvarande och försvarare icke omedelbart utses;
 4. om målsägande, vittne eller sakkunnig, som finnes böra höras, icke är tillstädes;
 5. om part vill anföra nytt viktigt skäl eller åberopa nytt bevis och motparten finnes vara i behov av anstånd för att bemöta vad parten vill andraga; eller
 6. om hinder eljest möter för målets företagande till slutlig handläggning.
- Kan det antagas, att hindret kommer att undanröjas före handläggningens slut, må huvudförhandling hållas.

3 §.

Möter mot huvudförhandling hinder, som avses i 2 § första stycket 4—6, må likväl förhandlingen påbörjas, om det kan antagas, att denna enligt 11 § andra stycket kan vid senare rättegångstillfälle fortsättas utan ny huvudför-

handling, och tillika uppdelning av förhandlingen finnes kunna ske utan olägenhet för utredningen.

Inställes huvudförhandlingen, må rätten dock höra målsägande, vittne eller sakkunnig, som kommit tillstades, om det kan antagas, att han icke utan oskäligen kostnad eller synnerlig olägenhet kan infinna sig vid senare rättegångstillfälle. Är för utredningen av synnerlig vikt, att samtidigt även annat bevis upptages eller annan handläggning äger rum, må det ske. Om bevis, som sålunda upptages, gälle i tillämpliga delar vad om bevis, som upptages utom huvudförhandlingen, är stadgat.

4 §.

Rätten skall vaka över att vid handläggningen ordning och reda iakttagas, samt äge förordna, att skilda frågor eller delar av målet skola behandlas var för sig. Rätten har ock att tillse såväl att målet blir uttömmande behandlat som att däri ej indrages något, som ej är av betydelse. Genom frågor och erinringar skall rätten söka avhjälpa otydlighet eller ofullständighet i gjorda uttalanden.

5 §.

Förhandlingen skall vara muntlig. Part äge ej ingiva eller uppläsa skriftlig inläga eller annat skriftligt anförande; yrkande må dock uppläsas ur skrift.

6 §.

Vid förhandlingen skall åklagaren framställa sitt yrkande och den tilltalade uppmanas att angiva, huruvida han erkänner eller förnekar gärningen.

Åklagaren skall därefter utveckla åtalet och redogöra för de omständigheter, varå det grundas. Sedan höres målsäganden.

Den tilltalade skall uppmanas att i ett sammanhang redogöra för saken och därvid yttra sig över vad åklagaren och målsäganden anført. Med rättens tillstånd må åklagaren och målsäganden ställa frågor till honom. Därefter må frågor ställas av försvararen.

Vid förhör med målsäganden eller den tilltalade må skriftlig uppteckning av vad han tidigare anført inför rätten eller inför åklagare eller polismyndighet icke uppläsas i annat fall, än då hans utsaga vid förhöret avviker från den tidigare utsagan eller han vid förhöret underlåter att yttra sig.

Äger huvudförhandling rum, ehuru målsäganden eller den tilltalade icke är tillstades, skall genom rättens försorg, i den mån det erfordras, ur handlingarna framläggas vad han anført.

7 §.

Förekommer anledning, att i parts närvaro annan part av rädsla eller annan orsak ej fritt utsäger sanningen, eller hindrar part annan part i hans berättelse genom att falla parten i talet eller annorledes, äge rätten förordna, att parten ej må vara tillstades under förhöret; vad nu sagts om part gälle ock målsägande, även om han ej för talan.

Sedan den som ej varit tillstades under förhöret åter förekallats, skall han erhålla kännedom om vad i hans frånvaro förekommit.

8 §.

Sedan målsäganden och den tilltalade hörts, skall bevisningen förebringas.

9 §.

Är brottet sådant, att annan påföljd än böter synes kunna ifrågakomma, eller förekommer eljest särskild anledning därtill, skall utredning förebringas rörande straff, som tidigare ådömts den tilltalade, samt angående hans levnadsomständigheter och de personliga förhållanden, som kunna antagas vara av betydelse.

10 §.

Efter bevisningens förebringande äge parterna anføra vad de till slutförande av sin talan akta nödigt.

11 §.

Huvudförhandlingen skall såvitt möjligt fortgå utan avbrott, till dess målet är färdigt till avgörande. Påbörjad huvudförhandling må ej uppskjutas, med mindre förhandlingen ägt rum enligt 3 § första stycket eller efter handläggningens början nytt viktigt skäl anförts eller kännedom vunnits om nytt viktigt bevis eller rätten eljest finner det oundgängligen erforderligt för utredningen. Uppskjutes huvudförhandlingen, skall den återupptagas, så snart lämpligen kan ske. Är den tilltalade häktad, skall förhandlingen återupptagas inom en vecka från dagen för föregående förhandlings avslutande eller, då han häktats därefter, från dagen för hans häktande, om ej på grund av särskilda omständigheter längre uppskov är nödvändigt.

Återupptages målet till slutlig handläggning inom två veckor från dagen för första förhandlingens avslutande och hava de domare, som då sitta i rätten, övervarit den tidigare handläggningen, må huvudförhandlingen fortsättas. I annat fall skall ny huvudförhandling hållas.

Till uppskjuten huvudförhandling skola parterna kallas omedelbart eller genom särskild kallelse. Om föreläggande gälle vad i 45 kap. 15 § sägs.

12 §.

Då mål utsättes till fortsatt eller ny huvudförhandling, äge rätten förordna om de åtgärder, som finnas lämpliga, för att målet vid den förhandlingen skall kunna slutföras. Om sådan åtgärd gälle vad i 45 kap. 11—13 §§ är stadgat.

13 §.

Vid fortsatt huvudförhandling skall målet företagas i det skick, vari det förelåg vid den tidigare handläggningens slut.

Vid ny huvudförhandling skall målet företagas till fullständig handläggning. Har bevis upptagits vid tidigare handläggning, skall beviset upptagas ånyo, om sådant upptagande finnes vara av betydelse i målet och hinder därför ej föreligger. Då bevis ej upptages ånyo, skall beviset förebringas genom protokoll och andra handlingar rörande bevisupptagningen.

14 §.

Underlåter målsägande, som skall höras i anledning av åklagarens talan, att infinna sig personligen vid rättegångstillfälle för huvudförhandling, äge rätten i stället för att förelägga nytt vite förordna, att han skall hämtas till rättegången omedelbart eller till senare dag.

15 §.

Uteblir den tilltalade från rättegångstillfälle för huvudförhandling eller kommer han tillstådes genom ombud, då föreläggande meddelats honom att infinna sig personligen, skall rätten förelägga nytt vite eller förordna, att han skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till senare dag.

Kan å brottet icke följa svårare straff än fängelse, må, om saken finnes kunna nöjaktigt utredas, målet avgöras utan hinder av att den tilltalade kommit tillstådes allenast genom ombud eller uteblivit.

Har den tilltalade avvikit, sedan stämning delgivits honom, och finnes saken kunna nöjaktigt utredas, må ock målet avgöras utan hinder av att den tilltalade uteblivit, även om kallelse ej delgivits honom.

Rättegångsfråga må avgöras utan hinder av den tilltalades utevaro.

16 §.

Är, då den tilltalade enligt lag skall hava försvarare, sådan icke tillstådes, förordne rätten, om det kan ske, någon, som är vid rätten närvarande och är behörig att mottaga sådant uppdrag, att försvara den tilltalade.

47 KAP.

Om väckande av enskilt åtal och huvudförhandling i mål, vari sådant åtal föres.

1 §.

Vill målsägande väcka åtal, skall han hos rätten göra skriftlig ansökan om stämning å den som skall tilltalas. Åtal skall anses väckt, då stämningsansökan inkom till rätten.

Vill den tilltalade i samma mål mot målsäganden eller åklagaren väcka talan om ansvar för falsk angivelse eller falskt åtal, må det ske utan stämning muntligen inför rätten eller ock skriftligen. Den, mot vilken talan väckes, skall erhålla del därav.

2 §.

I stämningsansökan skall målsäganden uppgiva:

1. den tilltalade;
2. den brottsliga gärningen med angivande av tid och plats för dess förövande och de övriga omständigheter, som erfordras för dess kännetecknande, samt det eller de lagrum, som äro tillämpliga;
3. det enskilda anspråk, som målsäganden vill framställa, samt de omständigheter, varå anspråket grundas;
4. de skriftliga bevis målsäganden åberopar; samt
5. de omständigheter, som betinga rättens behörighet, om ej denna framgår av vad eljest anföres.

Ansökan skall vara egenhändigt undertecknad av målsäganden eller hans ombud.

Är brottet sådant, att målsäganden ej äger väcka åtal, med mindre åklagaren beslutat att ej åtala, skall vid ansökan fogas intyg, att sådant beslut meddelats. Vid ansökan bör målsäganden ock i huvudskrift eller styrkt avskrift foga de skriftliga bevis, som innehavas av honom.

3 §.

Uppfyller stämningsansökan ej föreskrifterna i 2 § eller är den eljest ofullständig eller har sådant intyg, som avses i 2 § tredje stycket, ej företetts, skall rätten förelägga målsäganden att avhjälpa bristen.

4 §.

Efterkommes ej föreläggande att avhjälpa brist i stämningsansökan och består bristen däri, att den brottsliga gärningen ej är tydligt angiven, eller är bristen eljest så väsentlig, att ansökan är otjänlig som grund för rättegång i ansvarsfrågan, eller har sådant intyg, som avses i 2 § tredje stycket, ej företetts, skall ansökan avvisas.

5 §.

Avvisas ej ansökan, skall rätten utfärda stämning å den tilltalade att svara å åtalet.

Stämningen skall jämte stämningsansökan och därvid fogade handlingar delgivas den tilltalade.

6 §.

Utfärdas stämning, skall förberedelse i målet äga rum.

Under förberedelsen skall målet så beredas, att det vid huvudförhandlingen kan slutföras i ett sammanhang.

7 §.

Vid förberedelsen bör den tilltalade angiva, huruvida han erkänner eller förnekar gärningen, samt yttra sig över de omständigheter, varå åtalet grundats, och angiva de omständigheter han vill anföra. Parterna böra därefter var för sig angiva de ytterligare omständigheter de vilja anföra samt yttra

sig över vad motparten anført. De böra ock, i den mån det icke tidigare skett, uppgiva de bevis de vilja åberopa och vad de vilja styrka med varje särskilt bevis. Skriftligt bevis, som ej redan företetts, skall genast framläggas.

Rätten äge förordna, att skilda frågor eller delar av målet skola vid förberedelsen behandlas var för sig.

8 §.

Förberedelsen skall vara muntlig. Rätten må dock förordna om skriftlig förberedelse, om parts inställelse skulle medföra oskäligen kostnad eller synnerlig olägenhet eller skriftlig förberedelse med hänsyn till målets beskaffenhet eljest finnes lämpligare.

9 §.

Vid muntlig förberedelse skall första inställelse utsättas att äga rum, så snart ske kan. Är den tilltalade häktad, skall första inställelse äga rum inom en vecka från dagen för hans häktande, om ej på grund av särskilda omständigheter längre uppskov är nödvändigt. Till första inställelsen skola parterna kallas, målsäganden genom särskild kallelse och den tilltalade i stämningen.

Målsäganden skall föreläggas att komma tillstädes vid påföljd att han eljest förlorar sin rätt att tala å brottet. Skall målsäganden infinna sig personligen, förelägge rätten tillika vite.

Den tilltalade skall föreläggas vite. Om inställande av tilltalad, som är häktad, förordne rätten.

10 §.

Part äge ej vid muntlig förberedelse ingiva eller uppläsa skriftlig inlägga eller annat skriftligt anförande. Stämningsansökan eller annan framställning, som enligt denna balk må ske skriftligen, må dock uppläsas; vid första inställelsen äge den tilltalade som svaromål åberopa av honom ingiven skrift. Finnes vad i skriften anföres icke utgöra fullständigt svaromål, skall rätten genom frågor till den tilltalade söka avhjälpa bristen.

11 §.

Vid första inställelsen skall förberedelsen om möjligt avslutas. Kan det ej ske, skall målet utsättas till fortsatt förhandling å tid, som bestämmes av rätten. Ej må målet uppskjutas längre, än som oundgängligen påkallas. Är den tilltalade häktad, skall fortsatt förhandling äga rum inom en vecka från dagen för föregående sammanträdes avslutande eller, då han häktats därefter, från dagen för hans häktande, om ej på grund av särskilda omständigheter längre uppskov är nödvändigt. Till fortsatt förhandling skola parterna kallas omedelbart eller genom särskild kallelse.

Om föreläggande för part gälle vad i 9 § andra och tredje styckena sägs; finnes ena partens närvaro ej erforderlig, må dock kallelse å honom ske utan sådant föreläggande.

Rätten äge förordna, att förberedelsen skall fortsättas genom skriftväxling.

12 §.

För behandling av rättegångsfråga eller del av saken, som må avgöras särskilt, äge rätten utsätta särskilt sammanträde. Om sådant sammanträde äge vad i 9 och 11 §§ är stadgat motsvarande tillämpning; avser sammanträdet behandling av rättegångsfråga, skall dock i stället för föreläggande, som där sägs, målsäganden föreläggas vite.

13 §.

Utebliva båda parterna från sammanträde för muntlig förberedelse, skall målet avskrivas.

14 §.

Uteblir målsäganden från sammanträde för muntlig förberedelse och har föreläggande meddelats honom att komma tillstådes vid påföljd att han eljest förlorar sin rätt att tala å brottet, skall, om den tilltalade yrkar det, förklaring härom givas; göres ej sådant yrkande, skall målet avskrivas.

Uteblir den tilltalade och har vite förelagts honom, äge rätten i stället för att förelägga nytt vite förordna, att han skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till senare dag.

15 §.

Kommer målsäganden eller den tilltalade tillstådes genom ombud, då föreläggande meddelats honom vid vite att infinna sig personligen, äge rätten i stället för att förelägga nytt vite förordna, att han skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till senare dag.

16 §.

Har vite förelagts part eller skall part hämtas till rätten och finnes hämtning ej kunna ske, må dock förberedelsen avslutas utan hinder av att parten kommit tillstådes allenast genom ombud eller uteblivit.

17 §.

Utebliva under förberedelsen båda parterna eller endera från särskilt sammanträde för behandling av rättegångsfråga, må frågan avgöras utan hinder därav.

18 §.

Då rätten enligt 14 § förklarat målsäganden hava förlorat sin rätt att tala å brottet, äge han hos rätten göra ansökan om målets återupptagande.

Ansökan om återupptagande skall göras skriftligen inom en månad från den dag, då beslutet meddelades. Uteblir målsäganden ånyo, vare hans rätt till målets återupptagande förfallen.

19 §.

Vid skriftlig förberedelse skall den tilltalade i stämningen föreläggas att till rätten inkomma med skriftligt svaromål. Har svaromål inkommit, skall det med därvid fogade handlingar delgivas målsäganden. Finnes ytterligare skriftväxling erforderlig, äge rätten förordna därom.

Underlåter den tilltalade att inkomma med svaromål, skall rätten genast kalla parterna till första inställelse. Även eljest må rätten förordna, att förberedelsen skall fortsättas genom muntlig förhandling.

20 §.

Rätten äge meddela närmare bestämmelser om skriftväxling mellan parterna och därvid även föreskriva, i vilket avseende part skall yttra sig.

21 §.

Under förberedelsen må beslut meddelas i fråga om måls avvisande.

22 §.

Så snart förberedelsen avslutats, bestämme rätten, sedan tillfälle om möjligt givits parterna att uttala sig, tid för huvudförhandlingen. För behandling av rättegångsfråga eller del av saken, som må avgöras särskilt, må huvudförhandling utsättas, ehuru förberedelsen av målet i övrigt ej avslutats.

Är den tilltalade häktad, skall huvudförhandlingen hållas inom en vecka från dagen för förberedelsens avslutande eller, då han häktats därefter, från dagen för hans häktande.

23 §.

Till huvudförhandlingen skola parterna kallas omedelbart eller genom särskild kallelse.

Om föreläggande för part gälle vad i 9 § andra och tredje styckena samt 12 § sägs. Förekommer anledning, att den tilltalade ej skulle iakttaga sådant

föreläggande, må förordnas, att han skall hämtas till rätten. Om inställande av tilltalad, som är häktad, förordne rätten.

Om kallande av vittne och sakkunnig gälle vad i 36 och 40 kap. är stadgat.
24 §.

Om enskilt åtal skall i övrigt vad i 45 kap. 1 § tredje stycket samt 2, 3, 5, 6, 8, 12 och 17 §§ är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Beträffande huvudförhandling i mål, vari enskilt åtal föres, äge bestämmelserna i 46 kap. motsvarande tillämpning; i dylikt mål gälle dock följande avvikelser:

1. Om kallelse till uppskjuten huvudförhandling och föreläggande för p gälle vad i 23 § i detta kapitel är stadgat.

2. Utebliva båda parterna från rättegångstillfälle för huvudförhandling, skall målet avskrivas. Om påföljd för målsägande, som uteblir eller underlåter att infinna sig personligen, så ock om måls återupptagande skola bestämmelserna i 14—16 och 18 §§ i detta kapitel äga motsvarande tillämpning. Utebliva båda parterna eller endera från särskilt sammanträde för behandling a rättegångsfråga, må frågan avgöras utan hinder därav.

3. Då mål utsättes till fortsatt eller ny huvudförhandling, äge rätten i stället för åtgärd, som avses i 46 kap. 12 §, förordna, att förberedelse skall änyo äga rum, samt meddela erforderliga föreskrifter därom.

48 KAP.

Om strafföreläggande.

1 §.

Skall allmänt åtal äga rum för brott, varå allenast böter kunna följa, dock ej normerade böter, äge åklagaren, i stället för att väcka åtal, till godkännande förelägga den misstänkte det straff åklagaren anser brottet förskylla. Ej må strafföreläggande avse dagsböter utöver tjugu. Är brottet förenat med egendoms förverkande eller annan sådan påföljd, skall ock den påföljden föreläggas den misstänkte till godkännande. Är fråga om flera brott, må föreläggande ej givas, med mindre det sker gemensamt för alla brotten.

Strafföreläggande må ej användas, om den misstänkte är under aderton år och ej heller om anledning förekommer, att målsägande finnes.

2 §.

Strafföreläggande skall avfattas skriftligen. I föreläggandet skall åklagaren uppgiva:

1. den misstänkte;
2. den brottsliga gärningen med angivande av tid och plats för dess förövande och de övriga omständigheter, som erfordras för dess kännetecknande, samt det eller de lagrum, som äro tillämpliga; samt
3. det straff och den påföljd, som föreläggas den misstänkte.

Föreläggandet skall vara undertecknat av åklagaren.

3 §.

Godkännande av strafföreläggande skall göras skriftligen å föreläggandet och skall innehålla, att den misstänkte erkänner gärningen och att han underkastar sig det straff och den påföljd, som förelagts honom.

Godkännes ej föreläggandet omedelbart, skall det delgivas den misstänkte på sätt om stämning i brottmål är stadgat med tillkännagivande, att han har att inom viss av åklagaren utsatt tid, högst två veckor, från dagen för delgivningen till åklagaren återställa föreläggandet försett med godkännande vid påföljd att åtal eljest må äga rum.

4 §.

Godkänner den misstänkte straffföreläggande, som avser böter omedelbart i penningar till högre belopp än etthundra kronor, skall föreläggandet underställas prövning av den rätt, som är behörig att upptaga åtal för brottet. Åklagaren har att ofördröjligen till rätten överlämna föreläggandet jämte utskrift av protokoll eller anteckningar från förundersökningen, om sådan ägt rum, samt övriga handlingar i ärendet.

Finnes för prövning av föreläggandet den misstänkte eller annan böra höras, äge rätten förordna därom på sätt den finner lämpligt.

Överensstämmer föreläggandet med lag och är det förelagda straffet ej uppenbart för högt eller för lågt, skall rätten fastställa föreläggandet; är straffet uppenbart för högt, må det nedsättas. I annat fall skall föreläggandet undanröjas. Mot rättens beslut må talan ej föras.

5 §.

Straffföreläggande, som fastställts av rätten eller, då rättens fastställelse ej erfordras, godkänts av den misstänkte, gälle som dom, vilken vunnit laga kraft.

FEMTE AVDELNINGEN.

Om rättegången i hovrätt.

49 KAP.

Om fullföljd av talan mot underrätts dom och beslut.

1 §.

Talan mot underrätts dom skall föras genom vad.

Den, mot vilken tredskodom givits, äge ej fullfölja talan mot domen; om hans rätt till återvinning i anledning av sådan dom är stadgat i 44 kap. 9 §.

Har part, sedan tvist uppkommit angående sak, varom förlikning är tillåten, utfäst sig att ej fullfölja talan mot domen, lände det till efterrättelse; utfästelse, som gjorts före domen, vare dock ej gällande, med mindre motsvarande utfästelse gjorts av motparten.

2 §.

Talan mot underrätts slutliga beslut skall föras genom besvär. Meddelas i samband med dom beslut, varigenom saken till viss del ej upptages till prövning, skall dock talan mot beslutet föras genom vad.

Äger part göra ansökan om återupptagande av mål, som avgjorts genom slutligt beslut, må han ej fullfölja talan mot beslutet.

3 §.

Har underrätt i beslut under rättegången ogillat jäv mot domare eller invändning om rättegångshinder och skall ej enligt 7 § därvid förbliva, åligge part, som vill föra talan mot beslutet, att, om det meddelats vid sammanträde för förhandling, genast och eljest inom en vecka från den dag, då han erhöll del därav, anmäla missnöje; försummas det, äge parten ej vidare rätt till talan. Anmäles missnöje, bestämme rätten med hänsyn till omständigheterna, om talan skall föras särskilt eller allenast i samband med talan mot dom eller slutligt beslut. Särskild talan skall föras genom besvär.

4 §.

Talan mot underrätts beslut under rättegången skall föras särskilt, om rät-

ten

1. avvisat ombud, biträde eller försvarare;
2. ogillat tredje mans yrkande att få som intervenient deltaga i rättegången;
3. förelagt part eller annan att förete skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning;
4. utlåtit sig angående ådömande av förelagt vite eller häkte eller om ansvar för förseelse i rättegången eller angående skyldighet för någon, som ej är part eller intervenient, att gottgöra i rättegången vållad kostnad;
5. utlåtit sig angående ersättning eller förskott till biträde, försvarare vittne, sakkunnig eller annan, som ej är part eller intervenient;
6. utlåtit sig i tvistemål angående kvarstad, skingringsförbud eller annan handräckning eller i brottmål angående häktning eller åtgärd, som avses i 25—28 kap.; eller
7. avslagit begäran om fri rättegång eller förordnat, att sådan förmån skall upphöra, eller avslagit begäran om biträde eller försvarare eller till sådant uppdrag förordnat annan, än part föreslagit.

Särskild talan skall föras genom besvär. Är fråga om beslut, som avses i 1, 2, 3 eller 7, åligge den som vill föra talan att, om beslutet meddelats vid sammanträde för förhandling, genast och eljest inom en vecka från den dag, då han erhöll del därav, anmäla missnöje; försummas det, äge han ej vidare rätt till talan. Rätten pröve genast, om anmälan rätteligen gjorts.

5 §.

Har underrätt i samband med dom eller slutligt beslut meddelat beslut i fråga, som avses i 4 §, och rör frågan ombud, biträde, försvarare, vittne, sakkunnig eller annan, som ej är part eller intervenient, skall mot beslutet föras särskild talan genom besvär. Vad nu sagts gälle ock, om underrätt i samband med dom eller slutligt beslut meddelat beslut om skyldighet för åklagare att ersätta rättegångskostnad.

Då eljest i samband med dom eller slutligt beslut meddelats beslut i fråga, som avses i 4 §, eller beslut om skyldighet för part eller intervenient eller statsverket att ersätta rättegångskostnad, skall talan mot beslutet föras i samma ordning som talan mot domen eller det slutliga beslutet.

6 §.

Menar part, att genom underrätts beslut målet onödigt uppehålles, äge han mot beslutet föra särskild talan genom besvär.

7 §.

Har underrätt förklarat domare jävig eller ogillat jäv mot särskild ledamot av nämnd eller bifallit begäran om fri rättegång, skall vid underrättens beslut förbli.

8 §.

Är i detta kapitel eller eljest i lag ej annat stadgat, må mot underrätts beslut talan föras allenast i samband med talan mot dom eller slutligt beslut.

Till bemötande av motpartens ändringsyrkande må part, ehuru han ej fullföljt talan mot dom eller slutligt beslut, påkalla prövning av beslut, mot vilket särskild talan ej må föras.

Skall ej särskild talan föras mot beslut, varigenom rätten förelagt vite eller annan påföljd, äge den, som är missnöjd med beslutet, i samband med särskild talan mot beslut, varigenom föreläggandet tillämpats, påkalla prövning av dess giltighet.

9 §.

Över underrätts beslut, varigenom vade- eller missnöjesanmälan eller ansökan om återvinning eller återupptagande eller vade- eller besvärstalan avvisats, må klagan föras genom besvär. Ej må i annat fall fråga, huruvida sådan an-

målan eller ansökan gjorts eller talan eljest fullföljts på föreskrivet sätt eller inom rätt tid, komma under hovrättens bedömande.

10 §.

Vad underrätt föreskrivit om sättet för fullföljd av talan skall lända till efterrättelse.

11 §.

Har part, som enligt 3 § anmält missnöje med underrätts beslut under rättegången, hänvisats att föra särskild talan mot beslutet, skall målet vila i avbidan på utgången av partens klagan. Finner rätten förberedelsen i målet böra fortsättas, må dock rätten förordna därom.

Anmäles missnöje enligt 4 §, äge rätten, om särskilda skäl föranleda därtill, förordna, att målet skall vila i avbidan på utgången av den missnöjdes klagan.

Ej må i annat fall än nu sagts klagan över underrätts beslut under rättegången föranleda uppehåll med målets behandling.

50 KAP.

Om vad i tvistemål.

1 §.

Vill part vädja mot underrätts dom i tvistemål, skall han inom en vecka från den dag, då domen gavs, hos underrätten anmäla vad. Rätten pröve genast, om anmälan rätteligen gjorts.

Part, som anmält vad, skall inom tre veckor från den dag, då domen gavs, fullfölja vadet genom att till underrätten inkomma med vadeinlaga.

2 §.

Har ena parten enligt 1 § vädjat mot underrätts dom, äge även motparten, ehuru han ej iakttagit vad i nämnda paragraf sägs, föra talan mot domen; dock åligge honom att inom en vecka från den dag, då tiden för fullföljd av vadet utgick, till underrätten inkomma med vadeinlaga.

Återkallas eller förfaller eljest den första vadetalan, är ock den senare vade-talan förfallen.

3 §.

Finnes vadetalan ej vara fullföljd på föreskrivet sätt eller inom rätt tid, skall den av underrätten avvisas.

4 §.

I vadeinlagan skall vadekäranden uppgiva:

1. den dom, mot vilken talan föres;
2. grunderna för vadetalan med angivande, i vilket avseende underrättens domskäl enligt kärandens mening äro oriktiga; samt
3. i vilken del domen överklagas och den ändring i domen, som käranden yrkar.

Vill käranden åberopa bevis, som ej tidigare förebragts, skall han i vadeinlagan uppgiva beviset och vad han vill styrka därmed. Skriftligt bevis skall i huvudskrift eller styrkt avskrift fogas vid vadeinlagan. Vill käranden eljest, att vittne eller sakkunnig eller part under sanningsförsäkran skall höras inför rätten eller syn å stället skall hållas, skall han angiva det i vadeinlagan jämte skälen därtill. I vadeinlagan skall käranden ock angiva, om han vill, att motparten skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i hovrätten.

Vadeinlagan skall vara egenhändigt undertecknad av käranden eller hans ombud.

5 §.

Avvisas ej vadetalan, skall underrätten efter utgången av den i 2 § angivna tiden utan dröjsmål till hovrätten insända vadeinlagan med därvid fogade handlingar samt akten.

Framställs i vadeinlagan yrkande, som påkallar omedelbar prövning, såsom begäran om kvarstad eller skingringsförbud eller om hävande av sådan åtgärd eller av förordnande, att dom må verkställas utan hinder av att den icke äger laga kraft, skall insändandet ske genast; till dess den i 2 § angivna tiden utgått, skall dock avskrift av vadeinlagan vara att tillgå vid underrätten.

6 §.

Föreligger mot vadetalans upptagande annat hinder än i 3 § sägs, må talan av hovrätten omedelbart avvisas.

7 §.

Uppfyller vadeinlagan ej föreskrifterna i 4 § eller är den eljest ofullständig, skall hovrätten förelägga vadekäranden att avhjälpa bristen.

Efterkommes ej föreläggande och består bristen däri, att inlagan ej innehåller bestämt yrkande eller att grunderna för vadetalan ej äro tydligt angivna, eller är bristen eljest så väsentlig, att inlagan är otjänlig som grund för rättegång i hovrätten, skall vadetalan avvisas.

8 §.

För målets beredande skall vadeinlagan med därvid fogade handlingar delgivas vadesvaranden och föreläggande meddelas honom att inkomma med skriftligt genmäle.

Har underrätten avslagit yrkande om kvarstad, skingringsförbud eller annan handräckning eller förordnat om hävande av sådan åtgärd, äge hovrätten omedelbart bevilja åtgärden att gälla, till dess annorlunda förordnas. Har underrätten beviljat åtgärd, som nu sagts, eller förordnat, att dom må verkställas utan hinder av att den icke äger laga kraft, äge ock hovrätten omedelbart förordna, att vidare åtgärd för verkställighet ej må äga rum.

9 §.

Genmålet skall, om ej vadekärandens yrkande medgives, innehålla yttrande rörande de av honom anförda grunderna för vadetalan och angivande av de omständigheter vadesvaranden vill anföras.

Vill svaranden åberopa bevis, som ej tidigare förebragts, skall han i genmålet uppgiva beviset och vad han vill styrka därmed. Skriftligt bevis skall i huvudskrift eller styrkt avskrift fogas vid genmålet. Vill svaranden eljest, att vittne eller sakkunnig eller part under sanningsförsäkran skall höras inför rätten eller syn å stället skall hållas, skall han angiva det i genmålet jämte skälen därtill. I genmålet skall svaranden ock angiva, om han vill, att motparten skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i hovrätten.

Genmålet skall vara egenhändigt undertecknat av svaranden eller hans ombud.

10 §.

Genmålet skall med därvid fogade handlingar delgivas vadekäranden.

Finnes för målets beredande ytterligare skriftväxling erforderlig, äge hovrätten förordna därom. Hovrätten äge tillika meddela närmare bestämmelser om skriftväxlingen och därvid även föreskriva, i vilket avseende part skall yttra sig. Part må föreläggas att inkomma med mer än en skrift, endast om särskilda skäl äro därtill.

11 §.

Finner hovrätten erforderligt, att yttrande inhämtas av sakkunnig, skriftligt bevis företes, föremål tillhandahålles för syn eller besiktning, bevis upp-

tages utom huvudförhandlingen eller annan förberedande åtgärd vidtages, skall beslut därom utan dröjsmål meddelas.

Vill part, att åtgärd, som nu sagts, vidtages, skall han, så snart ske kan, göra framställning därom hos hovrätten.

12 §.

Finnes för målets beredande part eller annan böra höras, förordne hovrätten därom på sätt den finner lämpligt.

13 §.

Så snart målets beredande avslutats, bestämme hovrätten tid för huvudförhandlingen. För behandling av rättegångsfråga eller del av saken, som må avgöras särskilt, må huvudförhandling utsättas, ehuru målet i övrigt ej är berett till huvudförhandling.

14 §.

Till huvudförhandlingen skola parterna kallas.

Vadekäranden skall föreläggas att komma tillstädes vid påföljd att hans vadetalan eljest förfaller. Skall han infinna sig personligen, förelägge hovrätten tillika vite. Vadesvaranden skall, om han är skyldig att infinna sig personligen eller hans närvaro eljest finnes vara av betydelse för målets handling eller utredning, föreläggas vite; förelägges ej vite, skall svaranden erinras om att målet må avgöras utan hinder av hans utevaro.

Hovrätten bestämme tillika, om vittne eller sakkunnig skall kallas till huvudförhandlingen. Parterna skola underrättas om beslutet. Om kallande av vittne eller sakkunnig gälle vad i 36 och 40 kap. är stadgat.

15 §.

Om huvudförhandling äge i övrigt vad i 43 kap. 1—6 samt 10—13 §§ är stadgat motsvarande tillämpning; om kallelse till uppskjuten huvudförhandling och föreläggande för part gälle dock 14 § i detta kapitel.

16 §.

Vid huvudförhandlingen skall underrättens dom, i den mån det erfordras, uppläsas samt vadekäranden uppgiva, i vilken del domen överklagas och vilket yrkande han framställer. Vadesvaranden skall angiva, huruvida han medgiver eller bestrider yrkandet.

Därefter skola, om ej hovrätten finner annan ordning lämpligare, först vadekäranden och sedan vadesvaranden utveckla sin talan. Part skall yttra sig över vad motparten anfört. Äger förhandling rum, ehuru svaranden icke är tillstädes, skall genom hovrättens försorg, i den mån det erfordras, ur handlingarna framläggas vad han anfört.

Vad tillstädeskommen part anfört under skriftväxlingen eller eljest vid målets beredande må ej uppläsas i annat fall, än då hans utsaga vid förhandlingen avviker från den tidigare utsagan eller han underlåter att yttra sig eller eljest särskilda skäl äro därtill.

17 §.

Sedan parterna utvecklat sin talan, skall bevisningen förebringas. Äger huvudförhandling rum, ehuru vadesvaranden icke är tillstädes, skall den av honom vid underrätten förebragta bevisningen, i den mån det erfordras, framläggas genom hovrättens försorg.

Om ej särskilda skäl föranleda annat, bör bevis, som skall förebringas genom protokoll och andra handlingar från underrätten, framläggas, innan bevis rörande samma omständighet omedelbart upptages av hovrätten. Äro rörande samma omständighet flera bevis, böra de förebringas i ett sammanhang.

18 §.

Efter bevisningens förebringande äge parterna anföra vad de till slutförande av sin talan akta nödigt.

19 §.

Uteblir vadekäranden från rättegångstillfälle för huvudförhandling, vare hans vadetalan förfallen.

Uteblir vadesvaranden och har vite förelagts honom, äge hovrätten, då saken är sådan, att förlikning därom ej är tillåten, i stället för att förelägga nytt vite förordna, att han skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till senare dag.

Kommer part tillstådes genom ombud, då föreläggande meddelats honom vid vite att infinna sig personligen, och är saken sådan, att förlikning därom ej är tillåten, äge hovrätten i stället för att förelägga nytt vite förordna, att h skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till senare dag.

Har vite förelagts part eller skall part hämtas till rätten och finnes hämtning ej kunna ske, må dock målet avgöras utan hinder av att parten inställt sig allenast genom ombud eller uteblivit.

20 §.

Då hovrätten enligt 19 § funnit vadekärandens talan hava förfallit, äg han hos hovrätten göra ansökan om målets återupptagande.

Ansökan om återupptagande skall göras skriftligen inom två veckor från den dag, då beslutet meddelades. Uteblir käranden ånyo, vare hans rätt till målets återupptagande förfallen.

21 §.

Hovrätten äge utan huvudförhandling företaga mål till avgörande, om vade-talan medgivits eller hovrätten finner uppenbart, att vadetalan är ogrundad.

Rör målet allenast penningar eller sådant, som kan skattas i penningar, och uppgår värdet av det, varom talan fullföljts, uppenbart icke till femhundra kronor, må målet avgöras utan huvudförhandling, om ej båda parterna begärt sådan förhandling. Vid beräkning av värdet må hänsyn icke tagas till rättegångskostnad eller till ränta, som upplupit efter talans väckande.

Mål, vari fråga är om allenast rättstillämpningen, må på båda parternas begäran avgöras utan huvudförhandling, om hovrätten finner uppenbart, att sådan ej erfordras.

För prövning, som ej avser själva saken, vare huvudförhandling ej erforderlig.

22 §.

Då hovrätten beslutat, att mål skall avgöras utan huvudförhandling, skola, om det erfordras, parterna erhålla tillfälle att skriftligen utveckla sin talan.

Utan hinder av tidigare beslut äge hovrätten förordna, att huvudförhandling skall äga rum.

23 §.

Har vid huvudförhandlingen i underrätten rörande viss omständighet vittne eller sakkunnig eller part under sanningsförsäkran hörts inför rätten eller syn å stället hållits och beror avgörandet även i hovrätten av tilltron till den bevisningen, må ändring i underrättens dom i denna del ej ske, med mindre beviset upptagits ånyo vid huvudförhandlingen i hovrätten eller ock synnerliga skäl föreligga, att dess värde är annat, än underrätten antagit.

24 §.

Har, då tredskodom givits, den som yrkat sådan dom vädjat mot domen och upptages av motparten gjord ansökan om återvinning, skall målet av hovrätten visas åter till underrätten att handläggas i samband med återvinningsmålet.

25 §.

Innan hovrättens dom eller slutliga beslut meddelats, må vadetalan återkallas.

Vadekäranden äge ej ändra sin talan att avse annan del av underrättens dom än den som uppgivits i vadeinlagen.

Part må ej i hovrätten till stöd för sin talan åberopa omständighet eller bevis, som ej tidigare förebragts, om han kunnat åberopa omständigheten eller beviset vid underrätten och det kan antagas, att han underlåtit det i otillbörligt syfte eller av grov vårdslöshet. Framställs först i hovrätten yrkande om kvittning, må det avvisas, om det ej utan olägenhet kan provas i målet.

26 §.

Även utan yrkande skall hovrätten undanröja underrättens dom, om domdilla, som sägs i 59 kap. 1 § 1—4, förekommit vid underrätten.

Har vid underrätten förekommit annat grovt rättegångsfel, äge hovrätten, om skäl äro därtill, även utan yrkande undanröja domen.

Undanröjandet må avse domen i dess helhet eller allenast viss del. Berör rättegångsfelet även del av domen, som ej överklagats, pröve hovrätten med hänsyn till omständigheterna, om denna del skall undanröjas.

27 §.

Föres talan om jäv mot domare i underrätten och finnes jävet grundat, skall hovrätten undanröja underrättens dom i vad den överklagats.

28 §.

Aberopas annat fel i rättegången, än som avses i 26 eller 27 §, må hovrätten undanröja underrättens dom, allenast om felet kan antagas hava inverkat på målets utgång och ej kan utan väsentlig olägenhet avhjälpas i hovrätten.

29 §.

Undanröjer hovrätten underrättens dom och grundas beslutet ej därå, att underrätten varit obehörig eller eljest icke bort upptaga målet till prövning, skall hovrätten tillika visa målet åter till underrätten för erforderlig behandling.

Om befogenhet för hovrätten att, då underrätten varit obehörig, hänvisa målet till annan underrätt stadgas i 10 kap. 20 §.

30 §.

Sedan hovrättens dom eller slutliga beslut vunnit laga kraft, skall den från underrätten mottagna akten jämte avskrift av domen eller beslutet översändas till underrätten.

51 KAP.

Om vad i brottmål.

1 §.

Vill part vädja mot underrätts dom i brottmål, skall han inom tre veckor från den dag, då domen gavs, till underrätten inkomma med vadeinlaga.

2 §.

Har ena parten enligt 1 § väddat mot underrätts dom, äge även motparten, ehuru han ej iakttagit vad i nämnda paragraf sägs, föra talan mot domen; dock åligge honom att inom en vecka från den dag, då vadetiden utgick, till underrätten inkomma med vadeinlaga.

Återkallas eller förfaller eljest den första vadetalan, är ock den senare vadetalan förfallen.

3 §.

Finnes vadetalan ej vara fullföljd på föreskrivet sätt eller inom rätt tid, skall den av underrätten avvisas.

4 §.

I vadeinlagen skall vadekäranden uppgiva:

1. den dom, mot vilken talan föres;

2. grunderna för vadetalan med angivande, i vilket avseende underrättens domskäl enligt kändens mening äro oriktiga; samt

3. i vilken del domen överklagas och den ändring i domen, som känden yrkar.

Vill känden åberopa bevis, som ej tidigare förebragts, skall han i vadeinlagen uppgiva beviset och vad han vill styrka därmed. Skriftligt bevis skall i huvudskrift eller styrkt avskrift fogas vid vadeinlagen. Vill känden eljest, att vittne eller sakkunnig skall höras inför rätten eller syn å stället skall hållas, skall han angiva det i vadeinlagen jämte skälen därtill. I vadeinlagen skall känden ock angiva, om han vill, att målsägande eller den tilltalade skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i hovrätten.

Är den tilltalade anhållen eller häktad, skall det angivas.

Vadeinlagen skall vara egenhändigt undertecknad av känden eller hans ombud.

5 §.

Avvisas ej vadetalan, skall underrätten efter utgången av den i 2 § angivna tiden utan dröjsmål till hovrätten insända vadeinlagen med därvid fogade handlingar samt akten.

Är den tilltalade häktad eller har han genom dom, som omedelbart går i verkställighet, dömts till tvångsuppfostran eller ungdomsfängelse eller framställles i vadeinlagen yrkande, som påkallar omedelbar prövning, såsom begäran om den tilltalades häktande eller om åtgärd, som avses i 25—28 kap., eller om hävande av sådan åtgärd, skall insändandet ske genast; till dess den i 2 § angivna tiden utgått, skall dock avskrift av vadeinlagen vara att tillgå vid underrätten.

6 §.

Föreligger mot vadetalans upptagande annat hinder än i 3 § sägs, må talan av hovrätten omedelbart avvisas.

7 §.

Uppfyller vadeinlagen ej föreskrifterna i 4 § eller är den eljest ofullständig, skall hovrätten förelägga vadekänden att avhjälpa bristen.

Efterkommes ej föreläggande och består bristen däri, att inlagen ej innehåller bestämt yrkande eller att grunderna för vadetalan ej äro tydligt angivna, eller är bristen eljest så väsentlig, att inlagen är otjänlig som grund för rättegång i hovrätten, skall vadetalan avvisas.

8 §.

För målets beredande skall vadeinlagen med därvid fogade handlingar delgivas vadesvaranden och föreläggande meddelas honom att inkomma med skriftligt genmål.

Har underrätten avslagit yrkande om åtgärd, som avses i 26—28 kap., eller förordnat om hävande av sådan åtgärd, äge hovrätten omedelbart bevilja åtgärden att gälla, till dess annorlunda förordnas. Har underrätten beviljat åtgärd, som nu sagts, äge hovrätten omedelbart förordna, att vidare åtgärd för verkställighet av beslutet ej må äga rum. Är fråga om häktning eller reseförbud, må hovrätten ock utan motpartens hörande göra ändring i underrättens beslut.

9 §.

Genmålet skall innehålla yttrande rörande de av vadekändens anförda grunderna för vadetalan och angivande av de omständigheter vadesvaranden vill anföras.

Vill svaranden åberopa bevis, som ej tidigare förebragts, skall han i genmålet uppgiva beviset och vad han vill styrka därmed. Skriftligt bevis skall i huvudskrift eller styrkt avskrift fogas vid genmålet. Vill svaranden eljest, att vittne eller sakkunnig skall höras inför rätten eller syn å stället skall hållas,

skall han angiva det i genmålet jämte skälen därtill. I genmålet skall svaranden ock angiva, om han vill, att målsägande eller den tilltalade skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i hovrätten.

Genmålet skall vara egenhändigt undertecknat av svaranden eller hans ombud eller, då den tilltalade är svarande, hans försvarare.

10 §.

Genmålet skall med därvid fogade handlingar delgivas vadekäranden.

Finnes för målets beredande ytterligare skriftväxling erforderlig, äge hovrätten förordna därom. Hovrätten äge tillika meddela närmare bestämmelser om skriftväxlingen och därvid även föreskriva, i vilket avseende part skall yttra sig. Part må föreläggas att inkomma med mer än en skrift, endast om särskilda skäl äro därtill.

11 §.

Finner hovrätten erforderligt, att yttrande inhämtas av sakkunnig, skriftligt bevis företes, föremål tillhandahålles för syn eller besiktning, bevis upptages utom huvudförhandlingen eller annan förberedande åtgärd vidtages, skall beslut därom utan dröjsmål meddelas.

Vill part, att åtgärd, som nu sagts, vidtages, skall han, så snart ske kan, göra framställning därom hos hovrätten.

Finnes i mål om allmänt åtal förundersökningen böra fullständigas eller, om förundersökning ej ägt rum, sådan böra företagas, äge hovrätten meddela åklagaren föreläggande därom.

12 §.

Finnes för målets beredande part eller annan böra höras, förordne hovrätten därom på sätt den finner lämpligt. Om inställande av tilltalad, som är anhängen eller häktad, förordne hovrätten.

13 §.

Så snart målets beredande avslutats, bestämme hovrätten tid för huvudförhandlingen. För behandling av rättegångsfråga eller del av saken, som må avgöras särskilt, må huvudförhandling utsättas, ehuru målet i övrigt ej är berett till huvudförhandling.

Är den tilltalade häktad, skall huvudförhandling hållas inom fyra veckor efter utgången av den i 2 § angivna tiden, om ej till följd av åtgärd, som avses i 11 §, eller annan omständighet längre uppskov är nödvändigt. Har den tilltalade häktats efter utgången av den i 2 § angivna tiden, skall tiden räknas från dagen för hans häktande.

14 §.

Till huvudförhandlingen skola parterna kallas.

Enskild vadekärande skall föreläggas att komma tillstädes vid påföljd att hans vadetalan eljest förfaller. Skall han infinna sig personligen, förelägge hovrätten tillika vite. Enskild vadesvarande skall, om han är skyldig att infinna sig personligen eller hans närvaro eljest finnes vara av betydelse för målets handläggning eller utredning, föreläggas vite; är det den tilltalade och förekommer anledning, att han ej skulle iakttaga sådant föreläggande, äge hovrätten förordna, att han skall hämtas till rätten. Meddelas ej föreläggande eller förordnande, som nu sagts, skall svaranden erinras om att målet må avgöras utan hinder av hans utevaro. Om inställande av tilltalad, som är anhängen eller häktad, förordne hovrätten.

Skall i mål om allmänt åtal målsägande höras i anledning av åklagarens talan, skall han vid vite kallas att vid huvudförhandlingen infinna sig personligen.

Hovrätten bestämme tillika, om vittne eller sakkunnig skall kallas till huvud-

förhandlingen. Parterna skola underrättas om beslutet. Om kallande av vittne eller sakkunnig gälle vad i 36 och 40 kap. är stadgat.

15 §.

Om huvudförhandling äge i övrigt vad i 46 kap. 1—5, 7, 9, 11, 13 och 16 §§ är stadgat motsvarande tillämpning; om kallelse till uppskjuten huvudförhandling och föreläggande för part gälle dock 14 § i detta kapitel.

Då mål utsättes till fortsatt eller ny huvudförhandling, äge hovrätten förordna om de åtgärder, som finnas lämpliga, för att målet vid den förhandlingen skall kunna slutföras. Om sådan åtgärd gälle vad i 10—12 §§ i detta kapitel stadgas.

16 §.

Vid huvudförhandlingen skall underrättens dom, i den mån det erfordras, uppläsas samt vadekäranden uppgiva, i vilken del domen överklagas och vilket yrkande han framställer. Tillfälle skall lämnas vadesvaranden att yttra sig över yrkandet.

Åklagaren eller målsäganden, då talan föres allenast av denne, skall därefter utveckla åtalet, i den mån det erfordras för prövning av vadetalan. Har talan fullföljts av den tilltalade, må dock, om hovrätten finner det lämpligare, först den tilltalade och därefter åklagaren eller målsäganden utveckla sin talan. Part skall erhålla tillfälle att bemöta vad motparten anført. Äger huvudförhandling rum, ehuru vadesvaranden icke är tillstädes, skall genom hovrättens försorg, i den mån det erfordras, ur handlingarna framläggas vad han anført.

Vid förhör med målsäganden eller den tilltalade må skriftlig uppteckning av vad han anført inför underrätten eller inför åklagare eller polismyndighet icke uppläsas i annat fall, än då hans utsaga vid förhöret avviker från den tidigare utsagan eller han vid förhöret underlåter att yttra sig.

17 §.

Sedan parternas talan framlagts, skall bevisningen förebringas. Den vid underrätten förebragta bevisningen skall genom hovrättens försorg, i den mån det är av betydelse för målet i hovrätten, framläggas sådan den föreligger i protokoll och andra handlingar; finner hovrätten det lämpligare och samtycka parterna därtill, må dock bevisningen förebringas av parterna.

Om ej särskilda skäl föranleda annat, bör bevis, som skall förebringas genom protokoll och andra handlingar från underrätten, framläggas, innan bevis rörande samma omständighet omedelbart upptages av hovrätten. Äro rörande samma omständighet flera bevis, böra de förebringas i ett sammanhang.

18 §.

Efter bevisningens förebringande äge parterna anföra vad de till slutförande av sin talan akta nödigt.

19 §.

Uteblir enskild vadekärande från rättegångstillfälle för huvudförhandling, vare hans vadetalan förfallen.

Uteblir enskild vadesvarande och har vite förelagts honom, äge hovrätten i stället för att förelägga nytt vite förordna, att han skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till senare dag.

Kommer enskild part tillstädes genom ombud, då föreläggande meddelats honom vid vite att infinna sig personligen, äge hovrätten i stället för att förelägga nytt vite förordna, att han skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till senare dag.

Underlåter i mål om allmänt åtal målsägande, som skall höras i anledning av åklagarens talan, att infinna sig personligen, gälle därom vad i tredje stycket är stadgat.

Har vite förelagts part eller skall part hämtas till rätten och finnes hämtning ej kunna ske, må dock målet avgöras utan hinder av att parten inställt sig allenast genom ombud eller uteblivit.

20 §.

Då hovrätten enligt 19 § funnit vadekärandens talan hava förfallit, äge han hos hovrätten göra ansökan om målets återupptagande.

Ansökan om återupptagande skall göras skriftligen inom två veckor från den dag, då beslutet meddelades. Uteblir käranden ånyo, vare hans rätt till målets återupptagande förfallen.

21 §.

Hovrätten äge utan huvudförhandling företaga mål till avgörande, om talan av åklagaren föres allenast till den tilltalades förmån eller talan, som föres av den tilltalade, biträts av motparten.

Har den tilltalade av underrätten frikänts för brottet eller dömts till böter eller fällits till vite och förekommer ej anledning till ådömande av svårare straff eller annan påföljd än nu sagts, må målet avgöras utan huvudförhandling; föres tillika talan om annat än ansvar, må det dock ej ske, med mindre talan därutinnan enligt 50 kap. 21 § må prövas utan huvudförhandling.

För prövning, som ej avser själva saken, vare huvudförhandling ej erforderlig.

22 §.

Då hovrätten beslutat, att mål skall avgöras utan huvudförhandling, skola, om det erfordras, parterna erhålla tillfälle att skriftligen utveckla sin talan.

Utan hinder av tidigare beslut äge hovrätten förordna, att huvudförhandling skall äga rum.

23 §.

Har vid huvudförhandlingen i underrätten rörande viss omständighet vittne eller sakkunnig hörts inför rätten eller syn å stället hållits och beror avgörandet även i hovrätten av tilltron till den bevisningen, må ändring i underrättens dom i denna del ej ske annat än till den tilltalades förmån, med mindre beviset upptagits ånyo vid huvudförhandlingen i hovrätten eller ock synnerliga skäl föreligga, att dess värde är annat, än underrätten antagit.

24 §.

Innan hovrättens dom eller slutliga beslut meddelats, må vadetalan återkallas. Åklagare, som i hovrätten fört talan mot den tilltalade, äge till hans förmån ändra sin talan.

Vadekäranden äge ej ändra sin vadetalan att gälla annan gärning än den som avses i vadeinlagan.

25 §.

Ej må hovrätten i anledning av den tilltalades talan eller talan, som av åklagare föres till hans förmån, döma till straff, som är att anse såsom svårare än det, vartill underrätten dömt. Har den tilltalade av underrätten dömts till frihetsstraff, äge hovrätten döma till ungdomsfängelse eller förvaring eller internering i säkerhetsanstalt eller annan skyddsåtgärd eller förordna om villkorligt anstånd med straffs ådömande. Har underrätten dömt till ungdomsfängelse eller skyddsåtgärd eller meddelat förordnande, som nu sagts, äge hovrätten döma till annan påföljd. Är hovrätten beträffande frågan, huruvida den tilltalade på grund av sin sinnesbeskaffenhet är fri från straff, av annan mening än underrätten, äge hovrätten göra den ändring i domen, som föranledes därav.

26 §.

Även utan yrkande skall hovrätten undanröja underrättens dom, om domvillan, som sägs i 59 kap. 1 § 1—4, förekommit vid underrätten.

Har vid underrätten förekommit annat grovt rättegångsfel, äge hovrätten, om skäl äro därtill, även utan yrkande undanröja domen.

Undanröjandet må avse domen i dess helhet eller allenast viss del. Berör rättegångsfelet även del av domen, som ej överklagats, pröve hovrätten med hänsyn till omständigheterna, om denna del skall undanröjas.

27 §.

Föres talan om jäv mot domare i underrätten och finnes jävet grundat, skall hovrätten undanröja underrättens dom i vad den överklagats.

28 §.

Finnes hovrätten annat fel i rättegången hava förekommit, än som avses i 26 eller 27 §, må hovrätten undanröja underrättens dom, allenast om felet kan antagas hava inverkat på målets utgång och ej kan utan väsentlig olägenhet avhjälpas i hovrätten.

29 §.

Undanröjer hovrätten underrättens dom och grundas beslutet ej därå, att underrätten varit obehörig eller eljest icke bort upptaga målet till prövning, skall hovrätten tillika visa målet åter till underrätten för erforderlig behandling.

Om befogenhet för hovrätten att, då underrätten varit obehörig, hänvisa målet till annan underrätt stadgas i 19 kap. 11 §.

30 §.

Sedan hovrättens dom eller slutliga beslut vunnit laga kraft, skall den från underrätten mottagna akten jämte avskrift av domen eller beslutet översändas till underrätten.

31 §.

Har talan mot underrätts dom fullföljts allenast såvitt angår annat än ansvar, skall målet i hovrätten behandlas som tvistemål.

52 KAP.

Om besvär.

1 §.

Vill någon anföra besvär mot underrätts beslut, skall han inom två veckor från den dag, då beslutet meddelades, till underrätten inkomma med besvärslaga; har beslut under rättegången meddelats annorledes än vid sammanträde för förhandling, skall dock besvärstiden räknas från den dag, då klaganden erhöll del av beslutet. Klagan över beslut om någons häktande eller kvarhållande i häkte eller i fråga, som avses i 49 kap. 6 §, vare ej inskränkt till viss tid.

Om skyldighet att anmäla missnöje med beslut, som avses i 49 kap. 3 § eller 4 § första stycket 1, 2, 3 eller 7, stadgas i nämnda kapitel.

2 §.

Finnes besvärstalan ej vara fullföljd på föreskrivet sätt eller inom rätt tid, skall den av underrätten avvisas.

3 §.

I besvärslagan skall klaganden uppgiva:

1. det beslut, mot vilket talan föres;
2. grunderna för besvärstalan; samt
3. den ändring i beslutet, som klaganden yrkar.

Vill klaganden åberopa bevis, som ej tidigare förebragts, skall han i besvärslagan uppgiva beviset och vad han vill styrka därmed. Skriftligt bevis skall i huvudskrift eller styrkt avskrift fogas vid besvärslagan.

Besvärslagan skall vara egenhändigt undertecknad av klaganden eller hans ombud.

4 §.

Avvisas ej besvärstalan, skall underrätten utan dröjsmål till hovrätten insända besvärslagan med därvid fogade handlingar samt huvudskrift eller styrkt avskrift av akten, såvitt angår den fullföljda frågan.

5 §.

Föreligger mot besvärstalans upptagande annat hinder än i 2 § sägs, må talan av hovrätten omedelbart avvisas.

6 §.

Uppfyller besvärslagan ej föreskrifterna i 3 § eller är den eljest ofullständig, skall hovrätten förelägga klaganden att avhjälpa bristen.

Efterkommes ej föreläggande och består bristen däri, att inlagen ej innehåller bestämt yrkande eller att grunderna för besvärstalan ej äro tydligt angivna, eller är bristen eljest så väsentlig, att inlagen är otjänlig som grund för rättegång i hovrätten, skall besvärstalan avvisas.

7 §.

Finnes motparten böra höras över besvären, skall besvärslagan med därvid fogade handlingar delgivas motparten och föreläggande meddelas honom att inkomma med skriftlig förklaring.

Ej må, med mindre tillfälle lämnats motparten att förklara sig, ändring göras i underrättens beslut, såvitt angår hans rätt.

Har underrätten i tvistemål avslagit yrkande om kvarstad, skingringsförbud eller annan handräckning eller förordnat om hävande av sådan åtgärd eller i brottmål avslagit yrkande om åtgärd, som avses i 26—28 kap., eller förordnat om hävande av sådan åtgärd, äge hovrätten omedelbart bevilja åtgärden att gälla, till dess annorlunda förordnas. Har underrätten beviljat åtgärd, som nu sagts, eller förordnat, att beslut må verkställas utan hinder av att det icke äger laga kraft, äge hovrätten omedelbart förordna, att vidare åtgärd för verkställighet ej må äga rum. Är fråga om häktning eller reseförbud, må hovrätten ock utan motpartens hörande göra ändring i underrättens beslut.

8 §.

Förklaringen skall innehålla yttrande rörande de av klaganden anförda grunderna för besvärstalan och angivande av de omständigheter förklaranden vill anföras.

Vill förklaranden åberopa bevis, som ej tidigare förebragts, skall han i förklaringen uppgiva beviset och vad han vill styrka därmed. Skriftligt bevis skall i huvudskrift eller styrkt avskrift fogas vid förklaringen.

Förklaringen skall vara egenhändigt undertecknad av förklaranden eller hans ombud eller, då i brottmål den tilltalade är förklarande, hans försvarare.

9 §.

Har förklaring inkommit och finnes ytterligare skriftväxling erforderlig, äge hovrätten förordna därom. Hovrätten äge tillika meddela närmare bestämmelser om skriftväxlingen och därvid även föreskriva, i vilket avseende part skall yttra sig. Part må föreläggas att inkomma med mer än en skrift, endast om särskilda skäl äro därtill.

10 §.

Finnes för utredningen erforderligt, att part eller annan höres muntligen i hovrätten, förordne hovrätten därom på sätt den finner lämpligt. Om inställande av tilltalad, som är anhallen eller häktad, förordne hovrätten.

11 §.

Sedan erforderliga åtgärder vidtagits, skall målet så snart ske kan av hovrätten företagas till avgörande.

12 §.

Innan hovrättens slutliga beslut meddelats, må besvärstalan återkallas.

13 §.

Sedan hovrättens slutliga beslut vunnit laga kraft, skall den från underrätten mottagna akten jämte avskrift av beslutet översändas till underrätten.

53 KAP.

Om mål, som upptages omedelbart av hovrätt.

1 §.

I tvistemål, som skall upptagas omedelbart av hovrätt, äge vad om rättegången vid underrätt är i 42—44 kap. stadgat motsvarande tillämpning.

2 §.

I brottmål, som skall upptagas omedelbart av hovrätt, äge vad om rättegången vid underrätt är i 45—47 kap. stadgat motsvarande tillämpning, i dylikt mål gälle dock följande avvikelser:

1. Hovrätten äge ej uppdraga åt åklagaren att utfärda stämning.

2. Hovrätten äge för målets beredande i stämningen förelägga den tilltalade att till hovrätten inkomma med skriftligt genmäle. Genmälet skall med därvid fogade handlingar delgivas åklagaren. Finnes för målets beredande ytterligare skriftväxling erforderlig, äge hovrätten förordna därom. Rätten äge tillika meddela närmare bestämmelser om skriftväxlingen och därvid även föreskriva, i vilket avseende part skall yttra sig.

3. I stället för den tid av en vecka, som i 45 kap. 14 §, 46 kap. 11 § och 47 kap. 22 § är föreskriven för hållande av huvudförhandling i mål, vari den tilltalade är anhållen eller häktad, skall gälla en tid av två veckor.

4. Förekommer ej anledning till ådömande av svårare straff än böter, äge hovrätten företaga målet till avgörande utan huvudförhandling; därom gälle vad i 51 kap. 22 § stadgats.

SJÄTTE AVDELNINGEN.

Om rättegången i högsta domstolen.

54 KAP.

Om fullföljd av talan mot hovrätts dom och beslut.

1 §.

Talan mot hovrätts dom skall föras genom ansökan om revision.

Den, mot vilken tredskodom givits, äge ej fullfölja talan mot domen; om hans rätt till återvinning i anledning av sådan dom är stadgat i 44 kap. 9 § och 53 kap. 1 §.

Har part, sedan tvist uppkommit angående sak, varom förlikning är tillåten, utfäst sig att ej fullfölja talan mot domen, lände det till efterrättelse; utfästelse, som gjorts före domen, vare dock ej gällande, med mindre motsvarande utfästelse gjorts av motparten.

2 §.

Talan mot hovrätts slutliga beslut skall föras genom besvär. Meddelas i samband med dom beslut, varigenom saken till viss del ej upptages till prövning, skall dock talan mot beslutet föras genom ansökan om revision.

Äger part göra ansökan om återupptagande av mål, som avgjorts genom slutligt beslut, må han ej fullfölja talan mot beslutet.

3 §.

Vad i 49 kap. 3—5, 7 och 11 §§ är stadgat i fråga om talan mot underrätts beslut äge motsvarande tillämpning beträffande talan mot hovrätts beslut, som ej är slutligt, i där uppkommen eller dit fullföljd fråga, som avses i nämnda lagrum.

4 §.

Beträffande hovrätts beslut i annat fall än nu sagts gälle vad i 49 kap. 8 § är stadgat.

5 §.

Då hovrätt ogillat yrkande om häktning eller reseförbud eller frigivit häktad eller hävt reseförbud, må talan mot beslutet ej föras annorledes än i samband med talan mot hovrättens dom eller slutliga beslut.

6 §.

Över beslut, varigenom hovrätt visat mål åter till underrätt, må ej klagas; innefattar hovrättens prövning avgörande av fråga, som inverkar på målets utgång, äge dock part utan hinder av vad nu sagts fullfölja talan däremot.

7 §.

Har hovrätt funnit underrätten behörig att upptaga mål, må talan däremot ej föras, med mindre invändningen mot underrättens behörighet grundas å omständighet, som vid fullföljd högre rätt haft att självant beakta.

8 §.

Ej må talan föras mot hovrätts beslut angående jäv mot domare i underrätt eller i dit fullföljd fråga, som avses i 49 kap. 4 § första stycket 7 eller 6 §.

9 §.

Talan mot hovrätts dom eller slutliga beslut i mål eller ärende, som väckts vid underrätt, må ej i vidare mån än som framgår av 10 § komma under högsta domstolens prövning, med mindre högsta domstolen meddelat parten tillstånd därtill.

Vad nu sagts gälle ej talan, som i mål om allmänt åtal föres av justitiekanslern eller riksdagens justitieombudsman eller militieombudsman.

10 §.

Prövningstillstånd må meddelas allenast

1. om för enhetlig lagtolkning eller rättstillämpning är av synnerlig vikt, att talan provas av högsta domstolen, eller parten visar, att talans prövning eljest skulle hava synnerlig betydelse utöver det mål, varom är fråga; eller

2. om anledning förekommer till ändring i det slut, vartill hovrätten kommit, eller eljest med hänsyn till omständigheterna i målet skäl förekomma till talans prövning.

Meddelas ej prövningstillstånd, skall hovrättens dom eller slutliga beslut stå fast; erinran därom skall intagas i högsta domstolens beslut.

11 §.

Vid avgörande, huruvida prövningstillstånd skall meddelas i anledning av talan mot dom, skall hänsyn tagas även till beslut, varigenom saken till viss del ej upptagits till prövning och mot vilket talan fullföljes i samband med talan mot domen.

Meddelas prövningstillstånd, gälle det domen eller det slutliga beslutet i dess helhet, såvitt parten för talan däremot, så ock beslut, mot vilket talan fullföljes i samband med talan mot domen eller det slutliga beslutet.

12 §.

Ej må i anledning av talan rörande penningar eller sådant, som kan skattas i penningar, prövningstillstånd enligt 10 § 2 meddelas part, om värdet av

vad han tappat i hovrätten uppenbart icke uppgår till ettusenfemhundra kronor. Vid beräkning av värdet av vad part tappat må hänsyn icke tagas till rättegångskostnad eller till ränta, som upplupit efter talans väckande.

Ej heller må i anledning av talan rörande ansvar prövningstillstånd enligt 10 § 2 meddelas målsägande, med mindre hans talan avser brott, varå straffarbete eller avsättning kan följa, eller tilltalad eller honom närstående, som sägs i 21 kap. 1 §, med mindre talan avser sådant brott eller ock annat brott och den tilltalade förklarats straffri på grund av sin sinnesbeskaffenhet eller erhållit anstånd med straffs ådömande eller för brottet dömts till förvaring i säkerhetsanstalt eller annan skyddsåtgärd eller till ungdomsfängelse, fängelse mistning av befattning på viss tid, dagsböter ej under sextio eller böter omedelbart i penningar ej under ettusenfemhundra kronor eller ock blivit fälld till vite omedelbart i penningar ej under nämnda belopp eller för honom bestämts ny minsta tid för förvaring eller internering.

13 §.

Föres i mål eller ärende, som väckts vid underrätt, talan mot hovrätts beslut, som ej är slutligt, och har ej i anledning av talan mot hovrätts dom eller slutliga beslut meddelats prövningstillstånd, som enligt 11 § andra stycket gäller även beslutet, äge vad i 9—12 §§ är stadgat motsvarande tillämpning; i anledning av talan mot beslut om rättegångskostnad må dock prövningstillstånd enligt 10 § 2 ej meddelas.

14 §.

Då hovrätt meddelar beslut, varemot talan enligt 5, 6, 7 eller 8 § ej må föras, skall hovrätten i beslutet giva det till känna.

Kan talan mot hovrätts dom eller beslut ej komma under högsta domstolens prövning, med mindre högsta domstolen meddelat parten tillstånd därtill, giva hovrätten i samband med underrättelse om talans fullföljande det till känna. Hovrätten angive ock, på vilka grunder sådant tillstånd med hänsyn till utgången i hovrätten må meddelas. Gälla för olika delar av domen eller beslutet skilda grunder, skall hovrätten underrätta parten om innehållet i 11 § andra stycket.

15 §.

Anser part, att underrättelse, som hovrätten enligt 14 § meddelat, är oriktig, äge han i samband med fullföljande av talan mot domen eller beslutet påkalla prövning av frågan. Avser sådan fråga, huruvida på grund av bestämmelserna i 12 § hinder möter för prövningstillstånd enligt 10 § 2, skall den avgöras i samband med frågan, om prövningstillstånd skall meddelas. Till styrkande av värdet av vad part tappat i hovrätten må ej i högsta domstolen förebringas ny bevisning.

Ej må i annat fall än i första stycket sägs fråga, som där avses, komma under högsta domstolens prövning. Vad hovrätt i övrigt föreskrivit om sättet för fullföljd av talan skall lända till efterrättelse.

16 §.

Över hovrätts beslut, varigenom missnöjesanmälan eller ansökan om återvinning eller återupptagande eller revisions- eller besvärstalan mot hovrätts dom eller beslut avvisats, må klagan föras genom besvär. Ej må i annat fall fråga, huruvida sådan anmälan eller ansökan gjorts eller talan eljest fullföljts på föreskrivet sätt eller inom rätt tid, komma under högsta domstolens bedömande.

17 §.

Den som vill fullfölja talan mot hovrätts dom eller beslut skall i hovrätten nedsätta fullföljdsavgift, etthundrafemtio kronor, samt lika stort belopp till säkerhet för den kostnadsersättning, som högsta domstolen kan komma att till-

erkänna motparten. Har i mål, däri flera äga gemensam talan, en av dem nedsatt belopp, som nu sagts, gälle det ock för de övriga. Äro i målet flera motparter till den som fullföljer talan, vare han dock ej skyldig att nedsätta mera än nu sagts.

Från nedsättningsskyldighet vare kronan fri så ock i brottmål åklagare samt tilltalad, som i målet hålles häktad eller enligt beslut i målet är intagen i allmän uppfostringsanstalt eller i anstalt för undergående av ungdomsfängelse eller i avbidan å sådant intagande hålles i förvar. Annan tilltalad, som för talan i fråga om honom ådömt ansvar, vare fri från nedsättande av fullföljdsavgift. Nedsättning till säkerhet för kostnadsersättning erfordras icke, då enskild motpart ej finnes.

18 §.

Nedsätter den som vill fullfölja talan föreskrivet belopp till säkerhet för motpartens kostnadsersättning men förmår han på grund av fattigdom ej tillika nedsätta fullföljdsavgift, äge han utan hinder därav fullfölja talan, om han ned intyg av behörig myndighet styrker, att han icke äger tillgång till gäldande av ytterligare etthundra femtio kronor eller efter gäldande därav skulle sakna nödortfikt uppehälle. Kan han icke gälda ens det belopp, som skall nedsättas till säkerhet för kostnadsersättning, äge han ock utan hinder därav fullfölja talan, om han med intyg, som nu sagts, styrker, att han icke äger tillgång till gäldande av etthundra femtio kronor eller efter gäldande därav skulle sakna nödortfikt uppehälle.

Närmare föreskrifter om vilken myndighet äger utfärda sådant intyg och om intygs innehåll meddelas av Konungen.

19 §.

Bifalles parts ändringsyrkande helt eller i huvudsakliga delar, förordne högsta domstolen tillika, att parten äger återbekomma nedsatt fullföljdsavgift. Gives ej sådant förordnande, tillfaller avgiften statsverket.

Har part nedsatt fullföljdsavgift, ehuru sådan rätteligen ej skolat gäldas av honom, förordne högsta domstolen i samband med målets avgörande, att han äger återfå avgiften.

I dom eller slutligt beslut förordne högsta domstolen, om och i vad mån belopp, som part nedsatt till säkerhet för kostnadsersättning, må lyftas av honom eller motparten.

55 KAP.

Om revision.

1 §.

Vill part söka revision av hovrätts dom, skall han inom fyra veckor från den dag, då domen gavs, till hovrätten inkomma med revisionsinläga.

2 §.

Revisionskäranden skall inom den i 1 § angivna tiden i hovrätten nedsätta stadgad fullföljdsavgift och föreskrivet belopp till säkerhet för motpartens kostnadsersättning; nedsättes ej något av dessa belopp eller allenast belopp till säkerhet för kostnadsersättning, skall han före utgången av nämnda tid inkomma med sådant intyg om fattigdom, som avses i 54 kap. 18 §.

Har käranden i rätt tid ingivit behörig myndighets intyg om fattigdom men är det ej av det innehåll, som stadgas i nämnda lagrum, förelägge hovrätten honom att inkomma med föreskrivet intyg vid påföljd att, om sådant icke är för hovrätten tillgängligt, då frågan, huruvida talan rätteligen fullföljts, ånyo företages, revisionstalan är förfallen. Nedsättes beloppet, vare det ock gillt.

3 §.

Finnes revisionstalan ej vara fullföljd på föreskrivet sätt eller inom rätt tid, skall den av hovrätten avvisas.

4 §.

I revisionsinlagan skall revisionskäranden uppgiva:

1. den dom, mot vilken talan föres;
2. grunderna för revisionstalan med angivande, i vilket avseende hovrättens domskäl enligt kärandens mening äro oriktiga; samt
3. i vilken del domen överklagas och den ändring i domen, som käranden yrkar.

Anser käranden, att prövningstillstånd skall meddelas enligt 54 kap. 10 § 1, bör han i revisionsinlagan närmare angiva de omständigheter han åberopar till stöd därför.

Vill käranden åberopa bevis, som ej tidigare förebragts, skall han i revisionsinlagan uppgiva beviset och vad han vill styrka därmed. I tvistemål skall käranden uppgiva anledningen till att beviset ej tidigare förebragts. Åberopar käranden skriftligt bevis, skall det i huvudskrift eller styrkt avskrift fogas vid revisionsinlagan. I revisionsinlagan skall käranden ock angiva, om han vill, att motparten eller i brottmål målsägande eller den tilltalade skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i högsta domstolen.

Är i brottmål den tilltalade anhållen eller häktad, skall det angivas.

Revisionsinlagan skall vara egenhändigt undertecknad av käranden eller hans ombud.

5 §.

Avvisas ej revisionstalan, skall hovrätten efter revisionstidens utgång utan dröjsmål till högsta domstolen insända revisionsinlagan med därvid fogade handlingar samt underrättens och hovrättens akter i målet.

Är i brottmål den tilltalade häktad eller har han genom dom, som omedelbart går i verkställighet, dömts till tvångsuppfostran eller ungdomsfängelse eller framställs i revisionsinlagan yrkande, som påkallar omedelbar prövning, såsom i tvistemål begäran om kvarstad eller skingringsförbud eller om hävande av sådan åtgärd eller av förordnande, att dom må verkställas utan hinder av att den icke äger laga kraft, eller i brottmål begäran om den tilltalades häktande eller om åtgärd, som avses i 25—28 kap., eller om hävande av sådan åtgärd, skall insändandet ske genast.

6 §.

Föreligger mot revisionstalans upptagande annat hinder än i 3 § sägs, må talan av högsta domstolen omedelbart avvisas.

7 §.

Uppfyller revisionsinlagan ej föreskrifterna i 4 § eller är den eljest ofullständig, skall högsta domstolen förelägga revisionskäranden att avhjälpa bristen.

Efterkommes ej föreläggande och består bristen däri, att inlagan ej innehåller bestämt yrkande eller att grunderna för revisionstalan ej äro tydligt angivna, eller är bristen eljest så väsentlig, att inlagan är otjänlig som grund för rättegång i högsta domstolen, skall revisionstalan avvisas.

8 §.

För målets beredande skall revisionsinlagan med därvid fogade handlingar delgivas revisionssvaranden och föreläggande meddelas honom att inkomma med skriftligt genmäle.

Har hovrätten i tvistemål avslagit yrkande om kvarstad, skingringsförbud eller annan handräckning eller förordnat om hävande av sådan åtgärd eller i brottmål avslagit yrkande om åtgärd, som avses i 26—28 kap., eller förordnat

om hävande av åtgärd, som där sägs, äge högsta domstolen omedelbart bevilja åtgärden att gälla, till dess annorlunda förordnas. Har hovrätten beviljat åtgärd, som nu sagts, eller förordnat, att dom må verkställas utan hinder av att den icke äger laga kraft, eller fastställt underrätts beslut därom, äge högsta domstolen ock omedelbart förordna, att vidare åtgärd för verkställighet ej må äga rum. Är fråga om häktning eller reseförbud, må högsta domstolen utan motpartens hörande göra ändring i hovrättens beslut.

9 §.

Genmålet skall, om ej i tvistemål revisionskärandens yrkande medgives, innehålla yttrande rörande de av honom anförda grunderna för revisionstalan och angivande av de omständigheter revisionssvaranden vill anföras.

Vill svaranden åberopa bevis, som ej tidigare förebragts, skall han i genmålet uppgiva beviset och vad han vill styrka därmed. I tvistemål skall svaranden uppgiva anledningen till att beviset ej tidigare förebragts. Åberopar svaranden skriftligt bevis, skall det i huvudskrift eller styrkt avskrift fogas vid genmålet. I genmålet skall svaranden ock angiva, om han vill, att motparten eller i brottmål målsägande eller den tilltalade skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i högsta domstolen.

Genmålet skall vara egenhändigt undertecknat av svaranden eller hans ombud eller, då i brottmål den tilltalade är svarande, hans försvarare.

10 §.

Genmålet skall med därvid fogade handlingar delgivas revisionskäranden.

Finnes för målets beredande ytterligare skriftväxling erforderlig, äge högsta domstolen förordna därom. Högsta domstolen äge tillika meddela närmare bestämmelser om skriftväxlingen och därvid även föreskriva, i vilket avseende part skall yttra sig. Part må föreläggas att inkomma med mer än en skrift, endast om särskilda skäl äro därtill.

11 §.

Erfordras prövningstillstånd, bestämme högsta domstolen, sedan skriftväxlingen avslutats, om sådant tillstånd skall meddelas. När skäl äro därtill, må frågan upptagas, ehuru skriftväxling ej ägt rum. Innan prövningstillstånd meddelats, må fråga, som avses i 8 § andra stycket, ej upptagas.

12 §.

Högsta domstolen äge utan huvudförhandling företaga mål till avgörande, om målet upptagits omedelbart av hovrätten eller om i tvistemål revisionstalan medgivits eller i brottmål talan av åklagaren föres allenast till den tilltalades förmån eller talan, som föres av den tilltalade, biträts av motparten.

För prövning, som ej avser själva saken, vare huvudförhandling ej erforderlig.

Skall mål eller viss däri uppkommen fråga avgöras av högsta domstolen i dess helhet, må det ske utan huvudförhandling.

13 §.

Part må ej i tvistemål i högsta domstolen till stöd för sin talan åberopa omständighet eller bevis, som ej tidigare förebragts, med mindre han gör sannolikt, att han icke kunnat åberopa omständigheten eller beviset vid lägre rätt eller han eljest haft giltig ursäkt att ej göra det. Framställes först i högsta domstolen yrkande om kvittning, må det avvisas, om det ej utan olägenhet kan provas i målet.

14 §.

Har vid huvudförhandling i lägre rätt rörande viss omständighet vittne eller sakkunnig eller part under sanningsförsäkran hörts inför rätten eller syn å stället hållits och beror avgörandet även i högsta domstolen av tilltron till den bevisningen, må i denna del ändring i hovrättens dom i tvistemål eller i

brottmål annat än till den tilltalades förmån ej ske, med mindre hovrätten, ehuru beviset ej upptagits vid huvudförhandling i hovrätten, därutinnan gjort ändring i underrättens dom eller ock synnerliga skäl föreligga, att bevisets värde är annat, än hovrätten antagit.

15 §.

Beträffande rättegången i högsta domstolen skola i övrigt i tvistemål 50 kap. 11—20 §§, 22 §, 24 § och 25 § första och andra styckena samt i brottmål 51 kap. 11—20, 22, 24, 25 och 31 §§ äga motsvarande tillämpning.

Vad i 50 kap. 26—29 §§ rörande tvistemål samt i 51 kap. 26—29 §§ rörande brottmål är för hovrätt stadgat om undanröjande av underrätts dom och o återförvisning skall beträffande högsta domstolen äga motsvarande tillämpning i fråga om lägre rätts dom.

16 §.

Sedan högsta domstolens dom eller slutliga beslut givits, skola de från hovrätten mottagna akterna jämte avskrifter av domen eller beslutet översända hovrättsakten till hovrätten och underrättsakten till underrätten.

56 KAP.

Om besvär.

1 §.

Vill någon anföra besvär mot hovrätts beslut, skall han inom fyra veckor från den dag, då beslutet meddelades, till hovrätten inkomma med besvärslaga; har beslut under rättegången meddelats annorledes än vid sammanträde för förhandling, skall dock besvärstiden räknas från den dag, då klaganden erhöll del av beslutet. Klagan över beslut om någons häktande eller kvarhållande i häkte vare ej inskränkt till viss tid.

Om skyldighet att anmäla missnöje mot hovrätts beslut i fråga, som avses i 49 kap. 3 § eller 4 § första stycket 1, 2, 3 eller 7, stadgas i 54 kap. 3 §.

2 §.

Klaganden skall inom den i 1 § angivna tiden i hovrätten nedsätta stadga fullföljdsavgift och föreskrivet belopp till säkerhet för motpartens kostnadsersättning; nedsättes ej något av dessa belopp eller allenast belopp till säkerhet för kostnadsersättning, skall han före utgången av nämnda tid inkomma med sådant intyg om fattigdom, som avses i 54 kap. 18 §.

Har klaganden i rätt tid ingivit behörig myndighets intyg om fattigdom men är det ej av det innehåll, som stadgas i nämnda lagrum, förelägge hovrätten honom att inkomma med föreskrivet intyg vid påföljd att, om sådan icke är för hovrätten tillgängligt, då frågan, huruvida talan rätteligen fullföljts, ånyo företages, besvärstalan är förfallen. Nedsättes beloppet, vare det ock gillt.

3 §.

Finnes besvärstalan ej vara fullföljd på föreskrivet sätt eller inom rätt tid, skall den av hovrätten avvisas.

4 §.

I besvärslagan skall klaganden uppgiva:

1. det beslut, mot vilket talan föres;
2. grunderna för besvärstalan; samt
3. den ändring i beslutet, som klaganden yrkar.

Anser klaganden, att prövningstillstånd skall meddelas enligt 54 kap. 10 § 1, bör han i besvärslagan närmare angiva de omständigheter han åberopar till stöd därför.

Vill klaganden åberopa bevis, som ej tidigare förebragts, skall han i besvärslagan uppgiva beviset och vad han vill styrka därmed. Skriftligt bevis skall i huvudskrift eller styrkt avskrift fogas vid besvärslagan.

Besvärslagan skall vara egenhändigt undertecknad av klaganden eller hans ombud.

5 §.

Avvisas ej besvärstalan, skall hovrätten utan dröjsmål till högsta domstolen insända besvärslagan med därvid fogade handlingar samt huvudskrift eller styrkt avskrift av underrättens och hovrättens akter i målet, såvitt angår den fullföljda frågan.

6 §.

Föreligger mot besvärstalans upptagande annat hinder än i 3 § sägs, må talan av högsta domstolen omedelbart avvisas.

7 §.

Uppfyller besvärslagan ej föreskrifterna i 4 § eller är den eljest ofullständig, skall högsta domstolen förelägga klaganden att avhjälpa bristen.

Efterkommes ej föreläggande och består bristen däri, att inlagen ej innehåller bestämt yrkande eller att grunderna för besvärstalan ej äro tydligt angivna, eller är bristen eljest så väsentlig, att inlagen är otjänlig som grund för rättegång i högsta domstolen, skall besvärstalan avvisas.

8 §.

Finnes motparten böra höras över besvären, skall besvärslagan med därvid fogade handlingar delgivas motparten och föreläggande meddelas honom att inkomma med skriftlig förklaring.

9 §.

Förklaringen skall innehålla yttrande rörande de av klaganden anförda grunderna för besvärstalan och angivande av de omständigheter förklaranden vill anföras.

Vill förklaranden åberopa bevis, som ej tidigare förebragts, skall han i förklaringen uppgiva beviset och vad han vill styrka därmed. Skriftligt bevis skall i huvudskrift eller styrkt avskrift fogas vid förklaringen.

Förklaringen skall vara egenhändigt undertecknad av förklaranden eller hans ombud eller, då i brottmål den tilltalade är förklarande, hans försvarare.

10 §.

Har förklaring inkommit och finnes ytterligare skriftväxling erforderlig, äge högsta domstolen förordna därom. Högsta domstolen äge tillika meddela närmare bestämmelser om skriftväxlingen och därvid även föreskriva, i vilket avseende part skall yttra sig. Part må föreläggas att inkomma med mer än en skrift, endast om särskilda skäl äro därtill.

11 §.

Erfordras prövningstillstånd och har motparten hörts över besvären, bestämme högsta domstolen, sedan skriftväxlingen avslutats, om sådant tillstånd skall meddelas. När skäl äro därtill, må frågan upptagas, ehuru skriftväxling ej ägt rum.

12 §.

Beträffande rättegången i högsta domstolen skall i övrigt vad i 52 kap. 10—12 §§ är stadgat äga motsvarande tillämpning.

13 §.

Sedan högsta domstolens slutliga beslut meddelats, skola de från hovrätten mottagna akterna jämte avskrifter av beslutet översändas, hovrättsakten till hovrätten och underrättsakten till underrätten.

14 §.

Vad i detta kapitel är stadgat äge motsvarande tillämpning i fråga om besvär mot beslut av advokatsamfundets styrelse; i dylikt mål gälle dock följande avvikelser:

1. Den som vill anföra besvär skall inom fyra veckor från den dag, då han erhöll del av beslutet, till högsta domstolen inkomma med besvärsläsa. Bestämmelserna i 2 § äge ej tillämpning.

2. Om ej särskilda skäl föranleda annat, skola klaganden och, då talan föres av justitiekanslern, även motparten höras muntligen i högsta domstolen.

3. Tillfälle skall lämnas styrelsen att inkomma med skriftlig förklaring och att, då part höres muntligen, därvid yttra sig.

57 KAP.

Om mål, som upptages omedelbart av högsta domstolen.

1 §.

I mål, som skall upptagas omedelbart av högsta domstolen, äge vad i 53 kap. är stadgat motsvarande tillämpning.

SJUNDE AVDELNINGEN.

Om särskilda rättsmedel.

58 KAP.

Om resning och återställande av försutten tid.

1 §.

Sedan dom i tvistemål vunnit laga kraft, må till förmån för någon av parterna resning beviljas:

1. om ledamot av rätten eller där anställd tjänsteman eller ombud eller ställföreträdare med avseende å målet gjort sig skyldig till brottsligt förfarande, som kan antagas hava inverkat på målets utgång;

2. om skriftlig handling, som åberopats till bevis, varit falsk eller om part, som hörts under sanningsförsäkran, eller vittne, sakkunnig eller tolk avgivit falsk utsaga samt handlingen eller utsagan kan antagas hava inverkat på utgången;

3. om omständighet eller bevis, som ej tidigare förebragts, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle hava lett till annan utgång; eller

4. om rättstillämpning, som ligger till grund för domen, uppenbart strider mot lag.

Ej må på grund av förhållande, som avses i 3, resning beviljas, med mindre parten gör sannolikt, att han icke vid den rätt, som meddelat domen, eller genom fullföljd från denna kunnat åberopa omständigheten eller beviset eller han eljest haft giltig ursäkt att ej göra det.

2 §.

Sedan dom i brottmål vunnit laga kraft, må till förmån för den tilltalade resning beviljas:

1. om ledamot av rätten eller där anställd tjänsteman, åklagaren eller ombud, ställföreträdare eller försvarare med avseende å målet gjort sig skyldig till brottsligt förfarande, som kan antagas hava inverkat på målets utgång;

2. om skriftlig handling, som åberopats till bevis, varit falsk eller om vittne, sakkunnig eller tolk avgivit falsk utsaga samt handlingen eller utsagan kan antagas hava inverkat på utgången;

3. om omständighet eller bevis, som ej tidigare förebragts, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle hava lett till att den tilltalade frikänts eller brottet hänförts under mildare straffbestämmelse än den som tillämpats eller ock med hänsyn till vad sålunda åberopas och i övrigt förekommer synnerliga skäl äro, att frågan, huruvida den tilltalade förövat det brott, för vilket han dömts, provas ånyo; eller

4. om rättstillämpning, som ligger till grund för domen, uppenbart strider mot lag.

3 §.

Sedan dom i brottmål vunnit laga kraft, må till men för den tilltalade resning beviljas:

1. om sådant förhållande, som avses i 2 § 1 eller 2, förelegat och detta kan antagas hava medverkat till att den tilltalade frikänts eller brottet hänförts under väsentligt mildare straffbestämmelse än den som bort tillämpas; eller

2. om å brottet kan följa straffarbete samt omständighet eller bevis, som ej tidigare förebragts, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle hava lett till att den tilltalade dömts för brottet eller detta hänförts under väsentligt strängare straffbestämmelse än den som tillämpats.

Ej må på grund av förhållande, som avses i 2, resning beviljas, med mindre parten gör sannolikt, att han icke vid den rätt, som meddelat domen, eller genom fullföljd från denna kunnat åberopa omständigheten eller beviset eller han eljest haft giltig ursäkt att ej göra det.

4 §.

Vill någon söka resning, skall han hos högsta domstolen göra skriftlig ansökan därom.

Ansökan om resning i tvistemål på grund av förhållande, som avses i 1 § första stycket 1, 2 eller 3, så ock i brottmål till men för den tilltalade skall göras inom ett år, sedan sökanden erhöll kännedom om det förhållande, varå ansökan grundas; åberopas annans brottsliga gärning som grund för ansökan, må tiden räknas från det dom däröver vann laga kraft. Resning i tvistemål på grund av förhållande, som avses i 1 § första stycket 4, skall sökas inom sex månader, sedan domen vann laga kraft.

5 §.

I resningsansökan skall sökanden uppgiva:

1. den dom ansökan avser;
2. det förhållande, varå ansökan grundas, och skälen för ansökan; samt
3. de bevis sökanden vill åberopa och vad han vill styrka med varje särskilt bevis.

Grundas ansökan å förhållande, som avses i 1 § första stycket 3 eller 3 § första stycket 2, skall sökanden uppgiva anledningen till att omständigheten eller beviset ej åberopats i rättegången.

Ansökan skall vara egenhändigt undertecknad av sökanden eller hans ombud.

Vid ansökan skola i huvudskrift eller styrkt avskrift fogas de skriftliga bevis sökanden åberopar.

6 §.

Avvisas ej resningsansökan, skall ansökan med därvid fogade handlingar delgivas motparten och föreläggande meddelas honom att inkomma med skriftlig förklaring. Finnes ansökan ogrundad, må den dock omedelbart avslås.

Vad i 56 kap. 9, 10 och 12 §§ är stadgat om besvär i högsta domstolen äge motsvarande tillämpning beträffande resningsansökan.

Högsta domstolen äge, när skäl äro därtill, förordna, att, till dess annorlunda föreskrives, vidare åtgärd för verkställighet av domen ej må äga rum.

7 §.

Beviljas resning, förordne högsta domstolen, att målet skall ånyo upptagas av den rätt, som sist dömt i målet; dock äge högsta domstolen, då resning beviljas i tvistemål eller i brottmål till den tilltalades förmån och saken finnes uppenbar, omedelbart ändra domen.

Uteblir sökanden, då målet ånyo företages till förhandling, vare resningen förfallen; uteblir motparten, må målet avgöras utan hinder därav. I kallelse skall intagas erinran därom. Vad nu sagts gälle dock ej i fråga om åklagare.

8 §.

Avvisas eller avslås resningsansökan, äge högsta domstolen ålägga sökande att ersätta motparten eller, om åklagaren är motpart, statsverket kostnaden å resningsärendet; har resning sökts av åklagaren, må kostnaden utgå av allmänna medel. Bifalles ansökan, skall frågan om kostnaden prövas i samband med målet efter dess återupptagande.

9 §.

Avser dom i brottmål även annat än ansvar, gälle beträffande resning i denna del av målet vad om resning i tvistemål är stadgat; beviljas resning i ansvarsfrågan, må dock utan hinder av vad sålunda är föreskrivet resning samtidigt beviljas även i målet i övrigt.

10 §.

Vad i 1—9 §§ är stadgat om dom äge motsvarande tillämpning beträffande rättens beslut.

11 §.

Har någon försuttit laga tid för fullföljande av talan mot dom eller beslut eller för ansökan om återvinning eller återupptagande och förelåg för hans underlåtenhet laga förfall, som han icke kunde i rätt tid anmäla, må på ansökan av honom den försuttna tiden återställas.

12 §.

Vill någon söka återställande av försutten tid, skall han inom tre veckor, sedan förfallet upphörde, och sist inom ett år, sedan tiden utgick, hos högsta domstolen göra skriftlig ansökan därom.

Beträffande ansökan, som nu sagts, äge vad i 5, 6 och 8 §§ är stadgat motsvarande tillämpning.

59 KAP.

Om besvär över domvilla.

1 §.

Dom, som vunnit laga kraft, skall på besvär av den, vilkens rätt domen rör, på grund av domvilla undanröjas:

1. om målet upptagits, ehuru däremot förelegat rättegångshinder, som vid fullföljd högre rätt haft att självant beakta;
2. om rätten ej varit domför;

3. om domen givits mot någon, som ej varit rätteligen stämd och ej heller fört talan i målet, eller genom domen någon, som ej varit part i målet, lider förfång;

4. om domen är så mörk eller ofullständig, att därav ej framgår, huru i saken dömts; eller

5. om i rättegången förekommit annat grovt rättegångsfel, som kan antagas hava inverkat på målets utgång.

2 §.

Vill någon besvära sig över domvilla, skall han till den rätt, där talan mot domen skolat fullföljas, eller, om fullföljd ej kunnat äga rum, till högsta domstolen inkomma med besvärslaga.

Besvär skola föras, om de grundas å omständighet, som avses i 1 § 1, 2 eller 5, inom sex månader, sedan domen vann laga kraft, och, om besvären grundas å omständighet, som avses i 1 § 3, inom sex månader, sedan klaganden erhöll kännedom om domen. Erhöll han kännedom om domen, innan den vann laga kraft, skall tiden räknas från den dag, då domen vann laga kraft.

3 §.

Om besvär över domvilla och fullföljd av talan mot hovrätts beslut i sådant ärende äge i övrigt vad i 52, 54 och 56 kap. är stadgat motsvarande tillämpning; beträffande besvär, som skola upptagas omedelbart av högsta domstolen, gälle dock ej bestämmelserna om nedsättning av fullföljdsavgift och belopp till säkerhet för motparts kostnadsersättning eller angående prövningstillstånd.

Rätten äge, när skäl äro därtill, förordna, att, till dess annorlunda föreskrives, vidare åtgärd för verkställighet av domen ej må äga rum.

Undanröjes domen och grundas beslutet ej därå, att rätten varit obehörig eller eljest icke bort upptaga målet till prövning, skall tillika förordnas, att ny handläggning skall äga rum vid den rätt, som meddelat domen.

Om ersättning för kostnad gälle vad om rättegångskostnad är stadgat.

4 §.

Vad i 1—3 §§ är stadgat om dom äge motsvarande tillämpning beträffande rättens beslut.

5 §.

Strafföreläggande, som fastställts av rätten eller, då rättens fastställelse ej erfordras, godkänts av den misstänkte, skall på besvär av den som föreläggandet avser undanröjas:

1. om godkännandet icke kan anses som en giltig viljeförklaring;
2. om vid ärendets behandling förekommit sådant fel, att föreläggandet bör anses ogiltigt; eller
3. om föreläggandet eljest ej överensstämmer med lag.

6 §.

Den som vill besvära sig över strafföreläggande skall till den hovrätt, där, om åtal väckts, talan mot underrättens dom skolat fullföljas, inkomma med besvärslaga.

Besvär skola föras inom en månad, sedan åtgärd för verkställighet av föreläggandet företogs hos den misstänkte. Hovrätten äge, när skäl äro därtill, förordna, att, till dess annorlunda föreskrives, vidare åtgärd för verkställighet av föreläggandet ej må äga rum. Om besvär, som nu sagts, äge i övrigt vad i 52 kap. är stadgat motsvarande tillämpning. Över hovrättens beslut må talan ej föras.

Om denna balks ikraftträdande förordnar Konungen med riksdagen.

Det alla som vederbör hava sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hava Vi detta med egen hand underskrivit och med Vårt kungl. sigill bekräfta låtit.

Särö den 18 juli 1942.

GUSTAF.

(L. S.)

(Justitiedepartementet.)

K. G. WESTMAN.

